

Översättning av pseudosamordning från svenska till kroatiska

Željeznjak, Magdalena

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:654770>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-03**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

ZAGREBS UNIVERSITET
FILOSOFISKA FAKULTETEN
INSTITUTIONEN FÖR SKANDINAVISTIK

Magdalena Željeznjak

Översättning av pseudosamordning från svenska till kroatiska

Masteruppsats

Handledare:

Sara Profeta

september, 2023

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1. Disposition.....	1
1.2. Material.....	1
2. Analys	2
2.1. Pseudosamordning i vidare bemärkelse	2
2.2. Positionsverb <i>ligga, sitta</i> och <i>stå</i>	4
2.3. Pseudosamordning med positionsverb <i>ligga, sitta</i> och <i>stå</i>	5
2.4. Översättning av pseudosamordning med positionsverb från svenska till kroatiska.....	6
2.4.1. Pseudosamordning med <i>ligga</i>	7
2.4.2. Pseudosamordning med <i>sitta</i>	8
2.4.3. Pseudosamordning med <i>stå</i>	9
3. Slutsats	10
4. Litteraturförteckning	12
5. Sammanfattning	14
6. Översättningar	16
6.1. Översättningar från svenska till kroatiska	16
6.1.1. EM Bokashi – Bruksanvisning.....	16
6.1.2. EM Bokashi – Upute za upotrebu	26
6.1.3. Stufvenäs Gästgifveri – Utflyktstips	37
6.1.4. Prenoćište Stufvenäs Gästgifveri – Preporuke za izlet.....	49
6.1.5. Flaggregler och flaggtyper	61
6.1.6. Pravila za upotrebu i vrste zastava	63
6.1.7. Den stora flygelskjutningen i Shropshire	65
6.1.8. Veliko izbacivanje klavira u Shropshireu	69
6.2. Översättningar från kroatiska till svenska	73
6.2.1. Gradski muzej Karlovac.....	73
6.2.2. Karlovacs stadsmuseum	79
6.2.3. Srednjodalmatinski otoci na vašem dlanu.....	85
6.2.4. Översikt över öarna i centrala Dalmatien.....	106
6.2.5. Intervju s web-portala Netokracija.....	127
6.2.6. Intervju från webbportalen Netokracija	132
6.2.7. Kraš – Naše odgovornosti	137
6.2.8. Kraš – Vårt ansvar.....	146
7. Källförteckning	155

1. Inledning

*Och så ska man ju ha några stunder att bara sitta och glo också!*¹

En av de kändaste svenskarna, Astrid Lindgren, skrev ner den här meningen i sin dagbok år 1964. Hon ville betona att långtråkighet var av stor vikt för människor genom att använda den språkliga konstruktionen ”sitta och glo” och på så sätt visade hon indirekt konstruktionens mångfald, som fortfarande finns i svenskan i dag. I den här masteruppsatsen görs en resumé av sådana konstruktioner, kända som pseudosamordningar med positionsverb, genom att betrakta deras struktur, betydelse och användning. Ett särskilt fokus läggs dessutom på möjliga översättningsmetoder som används vid översättning av pseudosamordningar med positionsverb till kroatiska, med konstruktionens särdrag i åtanke. Utöver det nyssnämnda verbet *sitta*, betecknar positionsverb inom masteruppsatsen två andra verb: *ligga* och *stå*. *Ligga*, *sitta* och *stå* är inte de enda positionsverb i svenska, men de anses som ”de centrala positionsverben” (Kvist Darnell, 2008, s. 184) och framhålls därför i masteruppsatsen.

1.1. Disposition

Denna masteruppsats består av två huvuddelar: i den första delen analyseras det berörda översättningsproblemet medan i den andra finns det källtexterna och deras översättningar. I inledningen av första delen introduceras kort masteruppsatsens tema, struktur och texterna som översätts från svenska till kroatiska och omvänt. Då skapas en helhetsbild av pseudosamordning som språkligt fenomen i svenska och sedan undersöks pseudosamordning med positionsverb inom analysen. För att ge ett djupare insikt i pseudosamordning med positionsverb, behandlas också kort användning av positionsverb här. Slutligen beskrivs i analysen exempel på pseudosamordning med positionsverb som dyker upp i de valda texterna och deras översättningar till kroatiska. I första delens slutsats poängteras de viktigaste faktorerna av pseudosamordning med positionsverb och sammanfattas översättningsmetoder som möter utmaningarna vid översättning av denna språklig konstruktion till kroatiska. I den andra delen av masteruppsatsen står käll- och måltexterna på svenska och kroatiska.

1.2. Material

---

¹ Astrid Lindgren AB, u.å.

I masteruppsatsen har åtta texter översatts, fyra från svenska till kroatiska och fyra från kroatiska till svenska. Texterna som har valts tillhör olika genrer samt har olika struktur, syfte och mottagare. De svenska källtexterna som har översatts till kroatiska har en ytterligare roll – att användas till undersökning av pseudosamordning med positionsverb och, viktigast, till att erbjuda olika lösningar på det givna översättningsproblemet. Den första svenska källtexten är en bruksanvisning för en kompostbehållare. Behållaren presenteras till nya användare med enkelt och vardagligt språk. Den andra källtexten är en broschyr med utflyktstips i en svensk region, vilken fungerar som ett slags hyllning till det svenska friluftslivet. Den tredje texten instruerar om det korrekta sättet att hantera flaggan. Dess högtidliga tema behandlas i formen av en webbtex, vilket resulterar i klart uttryckt information och textens avslappnade ton. Den fjärde texten består av historierna ”Sverige” och ”Fripassagerare” från boken ”Den stora flygelskjutningen i Shropshire” skriven av Göteborgs-Postens kåsör Kristian Wedel. Dessa två historier ger en insikt i Sveriges karaktär och dess medborgares tänkesätt. Trots alla skillnader mellan de svenska källtexterna, finns exempel på översättningsproblem som diskuteras i masteruppsatsen i alla av dem.

Kroatiska källtexter som har översatts till svenska används inte till uppsatsens syfte, men de valdes för att demonstrera att olika typer av texter kräver olika tillvägagångssätt under översättningsprocessen. Den första kroatiska källtexten togs från webbsidan för Stadsmuseet i Karlovac och den beskriver flera av museets avdelningar och samlingar. Den andra källtexten är en turistisk text som beskriver en del av den kroatiska kusten till potentiella besökare. Den tredje källtexten är en intervju med makar som arbetar inom IT-branschen skriven i form av en kolumn. Den sista källtexten är avsnittet ”Vårt ansvar” taget från ett välkänt kroatiskt företags webbsida – Kraš.

2. Analys

2.1. Pseudosamordning i vidare bemärkelse

Pseudosamordning är en språklig konstruktion som ser ut såhär:

det första verbledet (V1) + konjunktionen ”och” + det andra verbledet (V2).

Konstruktionen påminner om samordning på grund av konjunktionen ”och” och koordinationen av flera element, men dess avvikelser från den ”äkta” (Kvist Darnell, 2008) eller ”egentliga” (Andersson & Blenselius, 2018) samordningen indikeras med prefixet ”pseudo” (grek. ”som inte är äkta eller egentlig”²).

---

² Svensk ordbok, u.å. <https://svenska.se/so/?id=163925&pz=7>

I princip råder det enighet om särdrag som utmärker pseudosamordningen från den äkta samordningen. Enligt SAG visas den första skillnaden redan på prosodinivån, för V1 är obetonat i pseudosamordning medan V1 och V2 båda är betonade i äkta samordning. Det som är problematiskt med det här kriteriet är att det inte finns ”tillgång till prosodisk information i skrift” (Kvist Darnell, 2008, s. 88) så denna begreppsförklaring är inte tillräcklig att besluta om en samordning är pseudosamordning eller äkta samordning i skriftspråk. Angående skillnader mellan dessa konstruktioner på morfologisk nivå, nämns det att både V1 och V2 uppkommer i samma form (infinit eller finit) i pseudosamordning. I SAG (1999) utnämns det också flera skillnader på syntaktisk nivå: att verbliden inom pseudosamordning inte kan parafraseras med samordnade satser, att det bara finns få eller inte några bestämmningar mellan verbliden, att de inte kan byta plats eller ta adverbet ”både”. Förutom dessa krav måste subjektet och satsadverbiallet komma direkt efter V1 om ordföljden är omvänd³ medan V2:s objekt eller bundet adverbial också kan flyttas fram till början av satsen⁴. I fallstudien om pseudosamordningen i svenska av Ahlberg et al. (2015) tilläggs två nya kriterier vilka särskiljer pseudosamordning och äkta samordning. Först påpekas att negation av V1 tyder på negationen av V2 i pseudosamordning, medan negation av V1 inte påverkar negation av V2 i äkta samordning.⁵ Det andra kriteriet som lyfts fram är ”frekvensräkningar” (en. *frequency counts*, egen översättning), det vill säga att anse V1 som semantiskt ”lätt” antyder att det pseudosamordnas med flera olika typer av V2 (s. 12). Angående semantiska kriterier som urskiljer pseudosamordning från äkta samordning, är det mest företrädda argumentet att pseudosamordning har enhändsetolkning på grund av V1:s bleknade betydelse, medan äkta samordning har tvåhändsetolkning (Andersson & Blensenius, 2018, s. 81; Kinn, Blensenius & Andersson, 2018, s. 5). Med hänsyn till det nyssnämnda särdraget av inga eller få bestämmningar mellan V1 och V2, påverkar det också hur V1:s betydelse betraktas. Mer precis, ju mer bestämmningar som finns mellan V1 och V2, desto större blir chansen att anse V1 som ett lexikalt verb och inte som ett semantiskt bleknat verb (Hilpert & Koops, 2008, s. 245). Om det finns några bestämmningar mellan verbliden, blir det möjligt att betrakta en samordning som äkta samordning och inte som pseudosamordning. Eftersom skillnaden mellan få och några bestämmningar inte är specificerad, blir gränsen mellan pseudosamordning och äkta samordning otydligt i dessa fall. Det sista argumentet som påpekar kontrasten mellan dessa språkliga konstruktioner är att pseudosamordning ibland betraktas som underordning eftersom den likställs

---

³ T ex *Nu satt Mona tyvärr och sydde i det blå rummet.* / **Nu satt och sydde Mona tyvärr i det blå rummet.* (SAG, s. 903).

⁴ T ex *Den där artikeln har hon suttit och skrivit på hela dagen.* (SAG, s. 903).

⁵ Jämför t ex *Hon satt inte och skrev en bok* (hon satt inte och skrev inte) och *Hon skrattade inte och sade ingenting* (hon skrattade inte, men hon sade ingenting). (Ahlberg et al., s. 12)

med hjälpverbskonstruktioner (Andersson & Blensenius, 2018, s. 81) och ibland som samordning på grund av nyssnämnda kriterier. Till sist drar Kvist Darnell (2008) slutsatsen att det i pseudosamordningen “samtidigt handlar om både samordning och underordning, men på olika beskrivningsnivåer” (s. 64), medan äkta samordning är samordning utan tvivel.

I den 4:e volymen av Svenska Akademiens grammatik (SAG), skriver Teleman, Hellberg och Andersson om fem olika kategorier av pseudosamordning beroende på typen av V1. Där finns det pseudosamordningar i vilka: (1) V1 är ett positionsverb (t ex *sitta*, *stå*, *ligga*), (2) V1 är ett förflytningsverb (t ex *gå*), (3) V1 är ett fasverb (t ex *börja*, *fortsätta*, *sluta*), (4) V1 inleder ett artighetsuttryck (t ex *vara* vänlig) och (5) V1 anger kommunikationskanalen (t ex *ringa*) (1999, s. 902–903). Som nämndes tidigare fokuseras denna masteruppsats på den första kategorin av pseudosamordning, det vill säga pseudosamordning med positionsverben *ligga*, *sitta* och *stå*.

2.2. Positionsverb *ligga*, *sitta* och *stå*

De här tre verben framhålls som centrala inom kategorin av positionsverb eftersom ”de går att härleda till människans tre huvudsakliga positioner” (Johansson, 2019, s. 58). Om man *står*, “håller man sig upprätt med egen fysisk kraft (+ kontroll)” och ens “höjd står i fokus”; om man *sitter*, “använder man sin fysiska kraft för att hålla sig upprätt i sittande position” och man är “mindre framträdande i jämförelse med stående position men mer framträdande i jämförelse med liggande position”; slutligen, om man *ligger*, “använder man inte sin fysiska kraft (– kontroll)” och ens längd står i fokus (Johansson, 2019, s. 58). Även om ”alla tre verben tydligt domineras av animata subjekt” (Kvist Darnell, 2008, s. 216), är det inte bara levande varelser som kan vara subjekt av den här typen av pseudosamordning. Subjektet kan också referera till icke-levande föremål och företeelser om de ”alltid har en kropp som har en viss position” (Kvist Darnell, 2008, s. 302). Det finns regler om vilket positionsverb används beroende på objektets placering: om det är fast, då sitter det (*Nyckeln sitter i låset.*); om det är vertikalt långsträckt eller avser skriven information, då står det (*Boken står på hyllan. / Detta står i boken.*); och om det är horisontellt långsträckt ligger det (*Tröjan ligger på golvet.*), samma som lokaliteter (*Boston ligger i Massachusetts.*) (Blensenius, 2015b, s. 203). Dessa kroppspositioner betraktas som neutrala (Blensenius, 2015a), medan om subjektets position är ovanligt eller onaturligt, står den dock i fokus (t ex *Mattan står på golvet.*) (Blensenius, 2015b, s. 205).

Förutom dessa betydelser, har *ligga*, *sitta* och *stå* ”utvidgade betydelser” som inte ställer dem i motsats: ”Sitta kan t ex användas om att ’inte vara lös’ (utan ’vara fäst’), ligga och stå kan båda användas om att ’inte vara i bruk’, och stå kan dessutom användas om att ’inte vara i rörelse” (Kvist Darnell, 2008, s. 133). Johansson (2019) drar slutsatsen att positionsverb används för att

uttrycka: (1) ”människans kroppsliga position”, (2) ”befintlighet som refererar till positionen en människa, ett djur eller entitet, (figur), har i förhållande till en konkret plats” och (3) ”metaforisk användning där figur och/eller bakgrund har en abstrakt betydelse”⁶ (s. 59). Den här mångfalden av positionsverbanvändning återspeglas också i pseudosamordning med dessa verb.

2.3. Pseudosamordningens uppkomst och pseudosamordning med positionsverb *ligga*, *sitta* och *stå*

Angående uppkomsten av pseudosamordning som ett språkligt fenomen, finns det flera teorier. Den första kallas för ”sammanblandningshypotes”, enligt vilken pseudosamordningen uppkom från “en talspråklig sammanblandning av *och* och *att* som båda ofta uttalas som /å/” (Kvist Darnell, 2008, s. 46, egen kursivering), och sätter konstruktionens uttal i fokus i stället för dess språkliga aspekter. Argumentet mot den här hypotesen är att det inte finns några indikationer på sådan blandning i äldre svenska (Kvist Darnell, 2008, s. 201). Den andra teorin grundas på en ”grammatikaliseringshypotes” (Kvist Darnell, 2008, s. 46) och har pseudosamordningens semantiska aspekter som utgångspunkt. Nämligen, beskriver flera teoretiker (Andersson & Blensenius, 2018, s. 81; Hilpert & Koops, 2008, s. 243) pseudosamordning som en typ av hjälp- eller lättverbskonstruktion⁷ eftersom V1:s betydelse har blivit mindre relevant än V2:s betydelse. Grammatikaliseringshypotes anser kategorin av pseudosamordning med positionsverb som ett resultat av den äkta samordningens grammatikalisering (Kvist Darnell, 2008, s. 241), det vill säga lexikala blekningen av V1 (Hilpert & Koops, 2008, s. 255), och dess nuvarande roll att lyfta fram V2:s betydelse. Den tredje hypotesen utgår från grammatikaliseringshypotesen och hänvisar till uppkomsten av pseudosamordning med positionsverb på grund av den frekventa användningen av positionsverb *ligga*, *sitta* och *stå* i svenska. Mer precis, används positionsverben *ligga*, *sitta* och *stå*, ”svenskans vanligaste verb”, ofta i stället för det mer neutrala verbet *vara* och har själva följaktligen blivit mer neutrala (Blensenius, 2015a; 2015b, s. 53). Positionsverbens frekventa användning har lett till deras samordning med andra verb i talspråk och har sedan också spridits till skriftspråk med tiden.

Trots de nyssnämnda reglerna för vilket verb som används beroende på subjektets position, är positionsverb som utgör V1 sällan i fokus i pseudosamordning. Dess roll är i stället ”att uttrycka aspekt” (Kvist Darnell, 2008, s. 46). Pseudosamordning med positionsverb antas som ett tecken för

---

⁶ Johansson belyser dessa användningar med följande exempel: (1) *Kvinnan sitter på stolen.*

(2) *Gaffeln ligger på bordet.*

(3) *Kollegorna stod maktlösa inför beslutet.*

⁷ Ett lättverb är ”ett verb som kräver ett annat verb att hänga ihop med för att fungera”. Skillnaden mellan ett lätt- och ett hjälpverb visas i valet av verb som hänger ihop med dem – hjälpverb kan kombineras med vilket verb som helst medan verbvalet är begränsat med ett lättverb (Åkesson, 2004, s. 46).

progressivitet (SAG, 1999; Hilpert & Koops, 2008), det vill säga som en indikation att händelsen uttryckt med V2 är pågående (Kvist Darnell, 2008, s. 2), ibland under förutsättningen att verbet som dyker upp i V2 har samma tolkning när det används som enkelt verb (Blensenius, 2015b, s. 58)⁸. Kopplat till den durativa tolkningen av pseudosamordning är den tidigare nämnda föreställningen att V1 flyttar fokus till händelsen i V2 (Kvist Darnell, 2008, s. 45; SAG, 1999, s. 904) utan att tillägga ny information. Förutom det betecknar konstruktionen också "aktualitet" (Kvist Darnell, 2008, s. 21), mer precis att något händer "här och nu"⁹ (Blensenius, 2015a). I artikeln "Därför står! svenskar så mycket" (2015) jämför Blensenius exemplen *Love sitter och pluggar till tentan i morgon* och *Love sitter och pluggar till psykolog* för att påvisa pseudosamordnings utmärkande egenskap av aktualitet. Händelser i båda meningarna tar längre tid, men den sistnämnda skulle omfatta en väldigt längre tidsperiod och indikera att subjektet inte bara pluggar i några år, utan också gör andra saker i livet. Den senare meningen saknar elementet av aktualitet även om den uttrycker en pågående händelse och följaktligen låter ovanligt. Blensenius (2015a) noterar att ett enkelt verb ska fungera bättre i det här fallet (*Love pluggar till psykolog*) på grund av alla tidigare nämnda anledningar.

2.4. Översättning av pseudosamordning med positionsverb från svenska till kroatiska

Pseudosamordning med positionsverb används oftast i talspråket (Ahlberg, 2015, s. 14; Kvist Darnell, 2008, s. 175) och skönlitteratur (Blensenius, 2015b, s. 33). På grund av detta anses konstruktionen i skriftspråk som ett särdrag av vardagliga och informella texter. Vid första anblicken verkar det att källtexterna som översattes från svenska i masteruppsatsen visar att pseudosamordning också dyker upp i mer formella sammanhang enligt texternas olika genrer och teman. En detaljerad översikt visar emellertid att trots detta vänder sig källtexterna till läsare på ett enkelt och alldagligt sätt, oavsett deras olika syften.

När det gäller översättning av pseudosamordning med positionsverb från svenska till kroatiska, har det här översättningsproblem redan belysts. Ljubas (2022) fastställer att V1:s roll i sådana konstruktioner är att understryka händelsen i V2 samt påpekar pseudosamordningens durativa betydelse. Hon påminner också att en konstruktion som påminner om pseudosamordning med positionsverb faktiskt finns i kroatiska, men att den innefattar en ytterligare betydelse¹⁰ som inte finns i svenska. Hon tillägger att översättaren från svenska till kroatiska bör vara medveten om att

---

⁸ Blensenius ger exemplen *Han satt och läste en bok när strömmen gick* och *Han läste en bok när strömmen gick* (s. 57–58).

⁹ Blensenius noterar dock att det finns uttryck som inte nödvändigtvis uttalar något som händer "här och nu" (t ex *stå och säga* för att uttrycka överraskning), men att sådana uttryck redan är konventionaliserade.

¹⁰ Ljubas nämner irritation som en av möjliga konnotationer, t ex *han står och pratar där [medan jag väntar]* (kroatiska: *on tamo stoji i priča, [a ja čekam]*).

pseudosamordning uppkommer oftare i svenska än den här liknande konstruktionen i kroatiska. Dessutom låter pseudosamordning med positionsverb mer neutralt på svenska än äkta samordning som liknar den på kroatiska. Slutsatser som dras från Ljubas översättningskritik är att översättaren till kroatiska skulle utnyttja sin språkkunskap för att, först och främst, uppfatta källtexten och, sedan, överföra den korrekta betydelsen till måltexten. Det här betyder inte nödvändigt att översättaren skulle använda samma språkliga konstruktioner (även om något likadant finns i målspråket), utan erbjuda översättningslösningar som uttrycker likadant innehåll på ett naturligt sätt i måltexten.

Med hänsyn till skillnader av genreegenskaper mellan svenska och kroatiska, olika konnotationer av språkliga konstruktioner och språkregler i dessa två språk, används varierande lösningar för att översätta pseudosamordning med positionsverb till kroatiska. Alla förekomster av pseudosamordningar med positionsverb i texterna anges nedan, tillsammans med deras översättningar till kroatiska, nödvändig kontext och förklaringar om de utvalda översättningslösningarna. För att hitta exemplen på ett lättare sätt, används följande förkortningar för källtexterna efter varje exempel: ”EM Bokashi – Bruksanvisning” (KT1), ”Stufvenäs Gästgifveri – Utflyktstips” (KT2), ”Flaggregler och flaggtyper” (KT3) och ”Den stora flygelskjutningen i Shropshire” (KT4).

2.4.1. Pseudosamordning med *ligga*

(SV) *Här finns det gott om sälar som ofta **ligger och solar**.* (KT2)

(HR) *Ovdje često možete naići na mnoštvo tuljana koji se **izležavaju na suncu**.*

I det här exemplet utgörs pseudosamordningens subjekt av djur, det vill säga levande varelser, så det finns inget behov att leta efter en utvidgade betydelse av konstruktionen. Tack vare utomspråklig kunskap, associeras det här liggandet med avkoppling, en aspekt av pseudosamordningar med verbet *ligga* som Blensenius pekar på (2015a). Handlade det om en människa och inte ett djur, skulle den kroatiska översättningen låta nedsättande och indikera irritation.¹¹ Men det är inte ovanligt att använda samma verb för att referera till djurvärlden utan dessa negativa konnotationer.¹² En ytterligare anledning till att använda just det här verbet var morfologisk – suffixet ”-(j)ava” nämns som en möjlighet att skapa ett durativt verb (Silić & Pranjković, 2005, s. 58) på kroatiska. V2 från denna pseudosamordning uttrycktes med ett

---

¹¹ Hrvatski jezični portal, u.å.

https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=fVhhWhY%3D&keyword=izle%C5%BEavati+se

¹² Botanički vrt, 2023. <https://botanickivrt.biol.pmf.hr/zivotinje/>

adverbial på kroatiska för att låta mer naturligt i målspråket men samtidigt behålla V2:s innehåll i måltexten.

(SV) *Men grundregeln är att även en kasserad flagga bör behandlas med respekt och att en gammal flagga inte ska **ligga och skräpa** eller användas till annat. (KT3)*

(HR) *No, osnovno je pravilo da se čak i zastavom koja se više neće upotrebljavati treba rukovati s poštovanjem te staru zastavu ne treba **sačuvati tek toliko** ni upotrebljavati u druge svrhe.*

Förutom att bevisa att icke-levande föremål kan vara subjekt av pseudosamordning med positionsverb, representerar det här meningen också tolkningen av den berörda pseudosamordningen som ett idiomatiskt uttryck. En pseudosamordning med *ligga* (och vissa andra verb) som V1 och *skräpa* som V2 betyder att någon eller något ”enbart ta upp plats utan att vara till någon nytta”¹³. Det passar ihop med den nyssnämnda utvidgade betydelsen (”att inte vara i bruk”) av verbet *ligga* inom pseudosamordningar med icke-levande subjekt. Att vara tagen ur bruk hänvisas till i första delen av meningen, så det upprepas inte i översättningen av pseudosamordning. I stället används verbet ”sačuvati” på kroatiska, vilket betecknar att något behålls, i kombination med uttrycket ”tek toliko” som åsyftar ’något som görs bara för att göra något’. Den här översättningslösningen indikerar att en gammal flagga inte ska sparas utan nytta bara för att inte kasta den, samma som den här pseudosamordningen i källtexten.

2.4.2. Pseudosamordning med *sitta*

(SV) *Jag **satt och lyssnade** på dem och tittade på den svenska skymningen i fönstret: svärta och väta. (KT4)*

(HR) *I **tako sam** ih **slušao**, istovremeno kroz prozor promatrajući švedski suton: taman i vlažan.*

Ur textens sammanhang, är det redan känd att händelsen i pseudosamordningen tar plats på ett tåg. Om någon åker tåg, är det vanligast att hen sitter och därför anses sittande på tåget som den mest neutrala kroppspositionen. Följaktligen utelämnas kroppspositionen i översättningen till kroatiska. På grund av kroatiskans morfologi, uttrycker verbet ”slušati” en pågående händelse och därför är det inte nödvändigt att tillägga något annat tecken på att händelsen är durativ. Men, för att betona hur det som står tidigare i texten kopplas med textens slut, användes adverbet ”tako” på kroatiska.

¹³ Svensk ordbok, u.å. <https://svenska.se/so/?sok=skr%C3%A4pa+&pz=1>

Bland annat är det här adverbets funktion att sammanfatta det som sades tidigare och relatera det till följande innehåll.¹⁴

2.4.3. Pseudosamordning med *stå*

(SV) *Sedan kom flickan tillbaka och **stod och hängde** i slussen utanför vagnen och vid Katrineholm smet hon kvickt in på toaletten.* (KT4)

(HR) *Zatim se djevojka vratila, **ostala stajati** u prolazu ispred vagona te na stanici Katrineholm brzo šmugnula u toalet.*

Verbet *hänga* är exempel på polysemi, samma som kroatiska motsvarande verbet ”visjeti”¹⁵. I den här kontexten indikerar *hänga* att någon ”vistas (på viss plats) utan att sysselsätta sig med något särskilt”¹⁶, en av möjliga betydelser av verbet som det nyssnämnda kroatiska verbet också innehåller. Trots att det finns ett motsvarande kroatiskt verb till *hänga*, fungerar det inte i kombination med verbet ”stajati” (”stå”) som överförs avsiktligt till måltexten. Därför används verbet ”ostati”, vilket delvis täcker den redan nämnda betydelsen av verbet *hänga* – att vistas på en plats. Som redan sagt, den neutrala kroppspositionen på tågets vagn är sittande, medan stående anses som mer ovanligt eftersom den indikerar att omständigheterna är lite annorlunda, t ex att det är trängsel på tåget. Men pseudosamordningens subjekt finns inte i vagnen utan utanför den och därför är den neutrala kroppspositionen, beroende på positionsverbets plats, stående i detta fall. Verbet ”stajati” används ändå i måltexten för att betona att något annat ska hända snart och därför står subjektet och väntar.

(SV) *Du behöver minst två hinkar – en ska fyllas medan den andra **står och jäser**.* (KT1)

(HR) *Potrebne su vam najmanje dvije kante: dok jednu upotrebljavate za skupljanje, drugu **ostavite po strani radi fermentacije**.*

Även om pseudosamordning med positionsverb ibland har icke-levande subjekt, visar översättningen på det här exemplet att motsvarande ord kan hittas i samma kontexter, men kan användas på olika sätt beroende på språk. Mer precis, används verbet *jäsa* på kroatiska för att beskriva substansen som genomgår processen, inte behållaren i vilka processen tar plats¹⁷, som det var fallet i den svenska källtexten. Förutom det, används den passiva konstruktionen sällan i kroatiska och följaktligen omformuleras den oftast vid översättning. Därför behålls samma subjekt

¹⁴ Hrvatski jezični portal, u.å. https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=d1ZjUBQ%3D&keyword=tako

¹⁵ Hrvatski jezični portal, u.å. https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f19uUBh0&keyword=visjeti

¹⁶ Svensk Ordbok, u.å. <https://svenska.se/so/?id=132591&pz=7>

¹⁷ Nežić et al., 2007

som introducerades i början av meningen ("du") som V1:s agens i måltexten och införs en prepositionsfras i stället för V2. Prepositionsfrasen används eftersom den uppkommer som en vanlig formulering i parallella kroatiska texter¹⁸. I fråga om V1 från den här pseudosamordningen, påpekades i översättningen till kroatiska det redan nämnda betydelseelementet av verbet *stå* i sådana konstruktioner ("att inte vara i bruk") genom användningen av det kroatiska uttrycket "ostaviti po strani" som har samma betydelse.¹⁹

(SV) *Låt hinken stå och efterjäsa* (KT1)

(HR) *Ostavljanje kante po strani radi druge fermentacije*

På samma sätt som i det föregående exemplet, är det ovanligt att säga att behållaren gör något i stället för substansen inom den. Det som urskiljer detta exempel från det tidigare är att här inte finns något uttryckt subjekt. Verbet som kommer före pseudosamordningen står i imperativ. Subjektet är dock klart tack vare både kontexten och imperativformens särdrag. Verben *låta* och *stå* har samma betydelse i den här meningen – att inte bruka hinken. Därför kan de sammanfattas med ett verb i måltexten. För konsekvensens skull har subjektet dock ingen roll i målmeningen eftersom alla titlar i texten (inkl. den här titeln) översattes som gerundier. Gerundium är en vanlig översättningslösning till titlar på kroatiska som ett resultat av formens neutralitet. Med andra ord låter imperativ för direkt, och kanske även otrevligt, för den kroatiska läsaren. Med hänvisning till V2 i pseudosamordningen, visar det här exemplet skillnaden mellan ordbildning i dessa två språk. "Efterjäsning", som ett viktigt fenomen inom vin- och matindustrin, finns förstås i båda språken. Ekvivalens till det svenska verbet *efterjäsa* är frasen "drugi put fermentirati" på kroatiska. För att undvika ett sådant långt och klumpigt uttryck, har jag ersatt det med en substantivfras som hänvisar till samma fenomen. Det står också i enlighet med parallella kroatiska texter inom de berörda områdena.

3. Slutsats

Innan själva översättningen av pseudosamordningar med positionsverb, uppkommer problemet av att identifiera den här konstruktionen. Det här problemet kan lösas delvis med hjälp av olika kriterier från alla språkdomäner som fastställdes av tidigare nämnda teoretiker och delvis med egen språkkänsla eftersom "autentiskt språkbruk inte alltid följer 'reglerna'" (Kvist Darnell, 2008, s. 98). Det som Ljubas betonar i sin översättningskritik i fråga om pseudosamordning med positionsverb är vikten av översättarens språkkänsla. Enligt henne omfattar språkkänslan både översättarens

---

¹⁸ Borzić, 2011

¹⁹ Hrvatski jezični portal, u.å. https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=d1tuXhM%3D&keyword=strana

kunskap i käll- och målspråket eftersom liknande konstruktioner finns i båda språken. Därtill understryks det att samma redskap i två olika språk ger inte nödvändigtvis samma resultat, något som också bevisas med exemplen i denna masteruppsats. Existens av liknande språkliga konstruktioner kan föra översättaren på fel spår och leda till måltext som ser ut som en uppenbar översättning. Medvetenhet om vissa konnotationer av pseudosamordning med positionsverb i svenska motiverar översättarens beslut att använda den här liknande kroatiska konstruktionen eller att välja en annan lösning för att få samma effekt på målspråket. Pseudosamordning med positionsverb finns faktiskt inte i kroatiskan, även om äkta samordningen med *ligga*, *sitta* och *stå* påminner om den här konstruktionen i svenskan. Den här konstruktionen kan användas om översättaren vill uttrycka subjektets attityd som t e x irritation, men hen kan också ersätta ett verbled från pseudosamordningen med ett annat ord, som t ex adverbial eller substantiv, eller utbyta pseudosamordning med ett kroatisk uttryck bekant till måltalare. De här lösningarna är inte de enda som kan användas när man översätter pseudosamordningar med positionsverb från svenska till kroatiska, men de kan vara en påminnelse om olika möjliga lösningar. Det viktigaste är att översättaren *har några stunder att bara sitta och glo* på pseudosamordning med positionsverb innan hen översätter den här språkliga konstruktionen.

4. Litteraturförteckning

Ahlberg, M., Andersson, P., Forsberg, M., & Tahmasebi, N. (2015). A case study on supervised classification of Swedish pseudo-coordination. I: Megyesi, B. (red.) *Proceedings of the 20th Nordic Conference of Computational Linguistics*, NODALIDA 2015. 11–19

https://ep.liu.se/en/conference-article.aspx?series=ecp&issue=109&Article_No=5

Andersson, P. & Blensenius, K. (2018). En historisk studie av pseudosamordning: konstruktionen gå och V i svenskan. I H. Lönnroth, B. Haagensen, M. Kvist, K. Sandvad West (Red.), *Studier i svensk språkhistoria*, 14 (s. 80–101). Vasa universitet.

Astrid Lindgren AB. (u.å.). *Citaten*. Astrid Lindgren Company. Hämtad 23 maj 2023 från

<https://www.astridlindgren.com/sv/citaten>

Blensenius, K. (2015a). Därför står! svenskar så mycket. *Språktidningen*, 8.

<https://spraktidningen.se/artiklar/darfor-star-svenskar-sa-mycket/>

Blensenius, K. (2015b). *Progressive constructions in Swedish*. [Doktorsavhandling, Göteborgs universitet].

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/40179/gupea_2077_40179_4.pdf;jsessionid=6A2C5CE66E2756547795F0423FEA65E2?sequence=4

Borzić, I. (2011). Hispanski garum na burnumskom stolu. *Archaeologia Adriatica*, 5(1), 65–88.

<https://hrcak.srce.hr/89906>

Botanički vrt. (16 april 2023). *Životinje*. <https://botanickivrt.biol.pmf.hr/zivotinje/>

Hilpert, M., & Koops, C. (2008). A quantitative approach to the development of complex predicates: The case of Swedish Pseudo-Coordination with *sitta* 'sit'. *Diachronica*, 252(2), 240–259.

https://www.researchgate.net/publication/228372264_A_quantitative_approach_to_the_development_of_complex_predicates_The_case_of_Swedish_Pseudo-Coordination_with_sitta_'sit'

Hrvatski jezični portal. (u.å.). <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>

Johansson, A. (2019). *Kontrastiva studier i nederländska och svenska: Med en inledning om tredjespråksinlärning och tvärspråklig medvetenhet*. Stockholm University Press.

<https://www.stockholmuniiversitypress.se/site/chapters/m/10.16993/baz.e/>

Kinn, T., Blensenius, K., & Andersson, P. (2018). Posture, location, and activity in Mainland Scandinavian pseudocoordinations. *Cognitextes*, 18,

<https://journals.openedition.org/cognitextes/1158>

Kuteva, T. (1999). On 'sit'/'stand'/'lie' auxiliation. *Linguistics*, 37(2), 191–213.

<https://doi.org/10.1515/ling.37.2.191>

Kvist Darnell, U. (2008). *Pseudosamordningar i svenska: särskilt sådana med verben sitta, ligga och stå*. [Doktorsavhandling, Stockholms universitet].

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-7490>

Ljubas, S. (2022). *Bez sjecišta: paralelni pravci književne i prijevodne kritike*. Hämtad 15 mars 2023 från <http://www.dhkp.hr/aktivnosti/kritike>

Lundin Åkesson, K. (2004). Satsförkortningar i svenskan. I V. Molnár, G. Paulsson, G. Andersson (Red.), *Vetenskapssocieteten i Lund* (s. 38–48). Kristianstads Boktryckeri AB.
<https://portal.research.lu.se/sv/publications/vetenskapssocieteten-i-lund-%C3%A5rsbok-2004>

Nežić, I., Findrik, Z., Vrsalović Presečki, A. & Vasić-Rački, Đ. (2007). Priprema sirovine za proizvodnju bioetanola iz kukuruznog škroba - integrirani proces likvefakcije i saharifikacije. I Đ. Vasić-Rački & B. Zelić (Red.), *Applied Biocatalysis: 3rd meeting of students and university professors*. Sveučilišna tiskara.

Silić, J. & Pranjković, I. (2005). *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Školska knjiga.

Svenska Akademien. (u.å.). hänga. I *Svensk ordbok*. Hämtad 17 maj 2023 från
<https://svenska.se/so/?id=132591&pz=7>

Svenska Akademien. (u.å.). pseudo. I *Svensk ordbok*. Hämtad 27 april 2023 från
<https://svenska.se/so/?id=163925&pz=7>

Svenska Akademien. (u.å.). skräpa. I *Svensk ordbok*. Hämtad 14 april 2023 från
<https://svenska.se/so/?id=173725&pz=7>

Teleman, U., Hellberg, S., & Andersson, E. (1999). *Svenska Akademiens grammatik: 4 Satser och meningar*. Norstedts. https://svenska.se/SAG_Volym_4.pdf

5. Sammanfattning

Pseudosamordning med positionsverb används ofta på svenska. Trots att den här språkliga konstruktionen anses som ett särdrag av informella texter och kopplas med talspråket, dyker den upp i olika typer av texter. På grund av detta är det inte ovanligt att översättare som arbetar med svenska och kroatiska skulle uppleva det här översättningsproblemet. I den här uppsatsen ges en översikt över pseudosamordning som ett språkligt fenomen och sedan läggs särskilt fokus på pseudosamordning med tre verb, mer precis med positionsverben *ligga*, *sitta* och *stå*. Uppsatsen visar att det inte är bara egenskaper av den här typen av pseudosamordning som kommer att påverka översättarens tillvägagångssätt, utan också förekomsten av en liknande konstruktion på kroatiska. Dessutom nämns det flera exempel på pseudosamordning med *ligga*, *sitta* och *stå* som har varit översatta till kroatiska med hjälp av olika metoder, vilket kan vara till nytta för andra översättare som ska lösa samma översättningsproblem.

Nyckelord: pseudosamordning, positionsverb, pseudosamordning med positionsverb, ligga, sitta, stå, svenska, översättning

Summary

Pseudocoordination with posture verbs is commonly used in Swedish. Even though it is considered a characteristic of informal and, frequently, spoken language, this syntactic structure can be found in various types of texts. That is why a translator working with Swedish and Croatian will very likely come across this translation problem. This thesis provides an overview of Swedish pseudocoordination as a phenomenon before focusing on the subcategory of pseudocoordination with three verbs – *ligga* (“lie”), *sitta* (“sit”) and *stå* (“stand”). As further shown in the thesis, it is not only the characteristics of this type of pseudocoordination that affect the Swedish translator’s approach to this problem, but also the existence of a similar structure in Croatian. Several examples of pseudocoordination with the aforementioned verbs are presented alongside their Croatian translations, which have been done by using various methods. This could help other translators from Swedish into Croatian to come up with a solution to the translation problem in question.

Keywords: pseudocoordination, posture verbs, pseudocoordination with posture verbs, lie, sit, stand, Swedish, translation

Sažetak

Pseudokoordinacija sa stativnim glagolima česta je pojava u švedskom jeziku. Iako načelno značajka neformalnog i često govornog jezika, ova jezična konstrukcija može se pronaći u različitim vrstama tekstova. Upravo zato velika je vjerojatnost da će prevoditelj koji radi sa švedskim i hrvatskim jezikom naići na problem prevođenja iste. U radu se predstavlja jezični fenomen pseudokoordinacije u švedskom jeziku te se zatim pobliže bavi potkategorijom pseudokoordinacije s tri glagola, točnije s glagolima *ligga* (“ležati”), *sitta* (“sjediti”) i *stå* (“stajati”). Povrh značajki ove vrste pseudokoordinacije, na prevoditeljev pristup prijevodnom problemu utječe i postojanje slične konstrukcije u hrvatskom jeziku. Navodi se i nekoliko primjera pseudokoordinacije s ranije spomenutim glagolima te njihova prijevodna rješenja na hrvatskom jeziku, koja su ostvarena pomoću različitih metoda. Na taj se način potencijalno može pomoći drugim prevoditeljima pri rješavanju istog prijevodnog problema.

Ključne riječi: pseudokoordinacija, stativni glagoli, pseudokoordinacija sa stativnim glagolima, ležati, sjediti, stajati, švedski, prijevod

6. Översättningar

6.1. Översättningar från svenska till kroatiska

6.1.1. EM Bokashi – Bruksanvisning

Bruksanvisning

EM Bokashi hinken köskompostering

Bruksanvisning Rev 2e.

Bokashi köskompost levereras av:

ME Gård & Teknik AB Säffle

Webb: www.bokashi.se E-post: info@bokashi.se

Gratulerar!

Du har nu börjat med att näråtervinna ditt eget matavfall! Du sluter nu själv cirkeln och återför matresterna till jorden som de ursprungligen kom ifrån.

Kommunen behöver inte köra sina lastbilar och ta hand om din bortkastade mat. Bor du i villa kan du minska dina sopor med 3–400 kg och spara en 1000-lapp per år.

Detta passar dig som har hus, lägenhet, sommarstuga eller kolonilott!

Packa upp och starta

För att lyckas med din Bokashi kökskomposterare är det bra att förstå hur processen fungerar. Tag dig lite tid och läs denna bruksanvisning!

Det här kommer i startsatsen:

- 2 st. Bokashi hinkar var och en med:
Bottenplatta, tätslutande lock, handtag
- 1 st. 1 kg påse med Bokashiströ
- 1 st. Bokashiströare med lock
- 1 st platta för sammanpressning, kärl för dräneringsvätska
- 1 st. bruksanvisning

Kontrollera att allt är med och att inget har skadats i transporten.

Välj plats för din Bokashi hink

Bästa stället att ha din hink är skåpet under diskbänken eller något annat ställe i köket. Du kommer nästan inte att behöva en vanlig sophink längre – byt till en som är mycket mindre. Förvara ditt Bokashiströ i ströaren som följer med, resten kan förvaras lufttätt i påsen. Om du tycker påsen luktar lite starkt förvara den då t.ex. i en plastmatlåda i skåpet. Bokashiströ är en färskvara och brukar hålla ca ett år om det förvaras lufttätt, mörktoch svalt. Du behöver minst två hinkar – en ska fyllas medan den andra står och jäser. Ett 3 personers hushåll producerar runt 1 kg hushållsavfall per dag, i så fall behöver du kanske en eller två hinkar till det burkar ta ett par veckor att fylla en hink.

Vad du kan kompostera

Allt sorts organiskt avfall som:

- Frukt och grönsaker
- Kött och fisk, kokt stekt eller rå
- Annan mat som bröd, äggskal, kaffesump, tepåsar osv.
- Blommor, blad och små kvistar
- Hushållspapper och servetter

Vad du bör undvika:

- Mjök, juice, oljor och annat flytande
- Stora köttben

... och naturligtvis plast, förpackningar etc.

Så här gör man i köket

När du börjar fylla hinken

- Börja först med att strö 1-2 matskedar Bokashiströ på dräneringsplattan i den tomma hinken
- Dela gärna upp större bitar i mindre delar, då går hela processen lite snabbare.
- Strö över 1-2 matskedar Bokashiströ varje gång du fyller på i hinken, räkna med 1 matsked till en liter mat. Använd lite mer om det är varmt eller om du har proteinrika matrester som kött, fisk, ost och ägg.

Det kan vara praktiskt att ha ett litet kärl (t.ex. en ytterkruka med ett tefat ovanpå) någonstans på diskbänken och lägga matrester och kaffesump i denna under dagen. Töm sedan kärlet i Bokashihinken en gång per dag eller när den är full, oftast är det smidigt i samband med en måltid.

Fyll på din hink

- Fortsätt fylla med lager av matavfall varvat med Bokashi tills hinken är full.
- Pressa gärna samman innehållet för att få bort så mycket luft som möjligt.
- Var noggrann med att stänga locket. Processen fungerar bara när det är lufttätt. Öppna inte mer än nödvändigt, helst inte mer än 1-2 gånger om dagen.
- Dränera hinken ett par-tre gånger i veckan så att innehållet inte blir för blött under jäsningsprocessen. Det brukar ta några dagar innan det första vätska kommer, hur mycket du får beror på vad slags mat du har i hinken. Oftast blir det runt en halv liter per hink totalt.

Låt hinken stå och efterjäsa

När hinken blir full ställer du den åt sidan för att efterjäsa ett par veckor eller längre inomhus. Under tiden använder du din andra hink.

- Ju varmare desto bättre (fast inte över 40 grader). Undvik förvaring i direkt solljus.
- Tappa då och då ur vätskan från kranen och ta vara på denna gödning!
- Efter två veckor är din Bokashikompost klart att använda i trädgården (läs mer nedan). Det spelar ingen roll om hinken står längre; efter de två första veckorna kan du förvara den i källaren, garaget eller växthuset. Det gör inget om den fryser.
- Skölj hinken med vatten om det behövs MEN använd inte rengöringsmedel (då trivs inte mikroberna).

OBS! Vissa bilder visar den "orange/grå" hinken, funktionen är densamma för den "svarta/gröna".

Får du vitt mögel i hinken så är det ett bra tecken. Får du grönt är det inte fullt så bra, då har du för blött, inte lufttätt eller för lite Bokashi. Gräv ner avsidet i trädgården. Luktat hinken illa är det för blött, men det går att använda ändå.

OBS! Innehållet i din Bokashihink kommer att se ut ungefär som det du la i, detta oavsett hur länge det har stått. Omvandlingen till jord börjar ske först i komposten eller i jorden – inte i hinken!

Hantering av hushållsavfall:

Du får själv ta hand om ditt matavfall men en anmälan måste lämnas till kommunens miljöförvaltning.

Renhållningsordningen brukar föreskriva att avfallet skall komposteras i en skadedjurssäker och isolerad behållare för att undvika olägenheter för miljö och hälsa.

Du får oftast en rabatt på sophämningsavgiften från kommunen. Blanketter för anmälan kan för det mesta laddas ner från kommunens hemsida.

Bokashi - så fungerar det!

Bokashiströ är ett organiskt basmaterial blandat med speciellt utvalda "goda" effektiva mikroorganismer kallade EM® (Effektiva Mikroorganismer). När du strör lite Bokashiströ över matavfall i en lufttät hink så börjar en jäsning-syrnings process och maten "luckras upp" i en s.k. anaerob process.

Istället för att ruttna som den annars skulle göra konserveras den – precis som du gör med inlagda gurkor. Det är därför som innehållet i din Bokashihink ser likadant ut om några veckor. Fördelen med detta är att näringen i matresterna sparas till växterna. All kol i maten finns också kvar eftersom ingenting försvinner som koldioxid eller metan som det gör i traditionell kompostering.

Två viktiga saker med Bokashiprocessen är att miljön skall vara anaerob (därför de lufttäta hinkarna), och att det inte blir blött i hinken.

Vad händer under jäsningsprocessen? Mikroberna förökar sig och en koloni av goda mikrober skapas i hinken. Dessa fortsätter sedan att föröka sig i komposten eller jorden och förbättrar mikrolivet i jorden. Kolet återförs till jorden där den hör hemma, på ett mycket enkelt och ekologiskt sätt.

Bokashiströ innehåller fem olika mikroorganismer i tre olika grupper – mjölksyrabakterier, jästsvampar och fototropiska "urbakterier". Det finns miljoner i varje matsked, miljarder i varje hink – därför gör de så mycket nytta. De är naturliga och ekologiska eftersom de kommer från naturen – problemet är bara att vår odlingsjord är för det mesta så utarmade att de har blivit för få.

Bokashi mikroberna är registrerat av Jordbruksverket som jordförbättringsmedel.

Vattna med din Bokashivätska

Förutom Bokashikompost för jordförbättring så produceras en vätska i Bokashihinken vilken är en mycket bra gödning för växter inomhus och utomhus.

Vätskan innehåller näringsämnen från matavfallet vilka tillsammans med mikroorganismerna ger jorden all näring den behöver och förbättra mikrolivet i jorden. Det är ekologisk och du vet precis vad det innehåller.

Dränera vätskan från hinken några gånger i veckan. Mängden vätska och dess färg beror på innehållet i hinken, frukt och grönt brukar producera mer vätska än annan mat. Har du många rödbetor kommer vätskan att bli röd! Har du mycket bröd eller pasta i hinken kommer det inte bli så mycket vätska eftersom de absorbera det mesta.

Det är bra att veta att vätskan luktar surt. Om du ska använda den med en gång kan du bruka den lilla skopan som följer med, annars är en glasburk lika bra, du kan sätta på locket direkt och förvara burken i kylskåpet.

Vätskan ska användas inom ett dygn om den står i rumstemperatur, i kylskåpet håller den 3-4 dagar.

Det kan lukta lite när du vattnar med Bokashigödning, men det försvinner efter några minuter. Får du för mycket vätska kan du gärna hälla den i komposten eller jordfabriken.

Gödning till krukväxter och trädgård

- Späd vätskan 1:100 och använd till bevattning – både inom och utomhus. Du behöver inte vara petnoga med spädningen, du lär dig fort hur mycket du behöver. Om du inte späder kommer växterna att skadas.
Tips! En 50 ml skopa i en 5 l vattenkanna är en bra mått.
- Dubbla styrkan till träd och buskar utomhus.
- Späd 1:1000 och använd för att spraya bladverk både inom och utomhus.
- Späd 1:1000 och spraya på frösådd. (Du kan också blanda lite Bokashiströ i själva jorden innan du sår, mikroberna sprider sig och gör nytta.)

Motverka lukt och stopp i avlopp

På vintern när du inte behöver så mycket växtgödning är det enklast att hälla vätskan direkt ner i diskhon eller annat avlopp. Du behöver inte späda ut det.

Bokashi mikroberna motverka sedimentering och fettansamling i avlopp. De ökar även effektiviteten av nedbrytningen i brunnar och minskar lukten om du håller i tillräckligt mycket.

Detta kan du också göra på sommaren om du får för mycket vätska! Tänk på att inte använda kemikalier samtidigt!

Gör jord av din Bokashikompost

Så snart din Bokashihink är färdigjäst är det dags att ta hand om innehållet och omvandla det till jord. På sommaren kan det användas direkt i trädgården och på vintern kan det mellanlagras på olika sätt tills våren.

Det finns många olika sätt att ta hand om din Bokashi på vintern, välj det som passar dig bäst. Behöver du näringsrik planteringsjord till våren så är det bra med en "jordfabrik" i källaren, garagen eller i växthuset. Vill du odla i pallkragar till sommaren kan du passa på att fylla dem nu på vintern, då har du färdig odlingsjord att plantera i. Har du varmkompost kan du tömma alla dina hinkar där, eller bara en då och då för att sätta fart på varmkomposten.

Så länge Bokashi mikroberna har fått jäsa inomhus de två första veckorna spelar det ingen roll hur kallt det blir sedan. De vaknar till liv vid ca +6 grader och blir mer aktiva ju varmare det är. Det är bara att låta naturen göra sitt jobb.

Gräv ner i grönsaksland eller rabatten

Bokashikomposten bryts inte ner i hinken utan den behåller mycket av sin ursprungliga form och sitt utseende. För att den skall kunna börja göra nytta måste den ner i jord eller kompost och förädlas till näring tillsammans med denna. Ju längre som Bokashikomposten fått jäsa i hinken desto snabbare omvandlas den, mikroorganismerna förökar sig och gör sitt jobb.

Det är bra om du planerat din trädgård så att det finns ytor förberedda för ca 30 liter/månad (3-personers hushåll). Du behöver inte gräva nya hål varje gång, det går lika bra att använda samma ställe och ta upp "den nya jorden" efter behov och sedan sprida i trädgården.

- Gräv ett hål/dike med lämplig storlek.
- Töm hinken och hacka och blanda lite med spaden. Sprid ut om du vill och täck med jord (upp till 30 cm). Bokashikomposten får inte ligga öppet, utan ska vara övertäckt. Har du en nyfiken hund eller rådjur är det värt att lägga ett metall kompostgaller över jorden de första veckorna – det är inget problem för djuren om de äter Bokashi men det är bättre om växterna får det!
- Vänta ett par veckor innan du planterar eftersom Bokashi är för surt (pH ca 4) för växterna den första tiden. Maten behöver inte vara helt "borta" innan duplanterar, växterna trivs ändå.

Du kan gräva ner Bokashikompost även under växtsäsongen, stoppa ner mellan raderna eller runt plantorna (täck sedan över med jord eller hö).

Bokashikompost är också en utmärkt gödning för dina träd! Lyft upp 60 cm djupa gropar runt trädet med en spade och fyll med Bokashikompost.

Gör en egen "jordfabrik"

Ta en vanlig plastback med lock (typ 70 l) och varva vanlig trädgårdsjord eller köpjord med innehållet av din Bokashihink i köket. Hacka och blanda lite och täck med mer jord. På sommaren har det mesta blivit jord efter några veckor i värmen – på vintern tar det längre tid.

Spara lite av jorden i plastbacken och blanda i nästa hink. På så sätt kan du hålla din lilla jordfabrik igång hur länge som helst. Du kan också använda torra löv om det som finns i jordfabriken har frusit.

På våren kan du sprida ut den näringsrika jorden runt dina blommor, buskar och grönsaker, eller lägg direkt i krukor.

Gör en Bokashi grönsakslåda

Detta är ett smart sätt att odla egna grönsaker hemma och ge familjens matrester tillbaks till jorden!

Man behöver inte gräva och rensa ogräs eller köpa dyr planteringsjord. Man kan faktiskt odla ny mat i gammal mat – och bättre jord för din odling går inte att få tag på!

Börja med att bygga en trälåda. Pallkragar fungerar utmärkt. Lägg ett tjockt lager kartong i botten som stoppar ogräs och fyll sedan på med ett lager vanlig trädgårdsjord. Varje gång din Bokashihink är klar, tömmer du den i lådan och skopar över lite jord. På vintern kan du använda torra löv eller tidningspapper.

Så småningom blir din låda full med superjord och du kan börja odla (är det för näringsrikt kan du toppa med en säck köpjord). Om du då bygger en ny låda vid sidan av kan du producera jord i den ena och odla i den andra. Får du för mycket jord kan du sprida den som jordförbättring i resten av trädgården.

Gör planteringsjord i växthuset

Har du växthus så är detta är ett bra sätt att renovera trött jord i växthuset och tillverka säckvis med superjord till våren.

Istället för att släppa iväg hinkvis med trött odlingsjord från växthuset när säsongen är slut kan man renovera och återanvända den i växthuset. Enkelt och ekonomiskt.

Rada upp en eller flera Ikeapåsar, stora plastbackar eller liknande i växthuset, det brukar finnas gott om plats på vintern. Varje påse eller back blir en liten "jordfabrik".

Töm först en hink med gammal tomatjord eller krukor med förra säsongens blomjord. Töm sedan över en hink med färdig Bokashi från köket, hacka och blanda lite. Toppa slutligen med ytterligare gammal jord – de gamla växterna får gärna följa med. Täck alltsammans med en tidning för att behålla fuktigheten.

Nu behöver du inte göra något mer, bara vänta tills våren värmer och hjälper mikroberna komma igång. När det är dags att börja plantera har du mängder med fräsch och bra jord i växthuset – mer näringsrikt och ekologiskt kan det inte bli.

Förbered näringsrika sommarkrutor

Komposten är bra även för planteringskrukor och balkonglådor. Läg lite jord i botten av krukorna, sedan fyll på med en tredjedel Bokashi och två-tredjedel planteringsjord. Gör det ett par veckor innan du planterar så pH får tid att stabiliseras. Växterna får näring under hela växtsäsongen.

Fungerar utmärkt med tomathinkarna i växthuset!

Sätt fart på komposten

Har du redan en varmkompost är det bra att lägga i en hink med Bokashikompost då och då, även om du också ha en jordfabrik eller andra lösning på gång. Bokashin sätta fart på hela komposten, och lockar maskarna. Mikroberna fortsätter att föröka sig i komposten, så du får ett mycket bättre mikroliv i hela komposten.

Se bara till att täcka över innehållet av din Bokashihink när du lägger i den. Ett bra tips är att samla papper och kartong i köket. Varje gång du lägger i en Bokashihink täcker du över den med minst lika mycket papper och kartong – typ äggkartong, toarullar, cornflakespaket, rivna tidningspapper och annat smått vardagskräp.

Använder du biopåsar är det värt att hacka sönder dem i komposten. Annars kan det ta ganska lång tid för påsen att brytas ner.

Glöm inte att täcka över Bokashi i komposten!

God odling!

Nu har du mängde med goda idéer att sätta igång med. Och det finns många fler på www.bokashi.se. Testa gärna och gör det som fungerar bra för just dig – och hör gärna av dig om du hittar på något som vi kan dela med andra Bokashi användare.

Dela gärna med dig! Eller be dina kollegor, grannar och bekanta att sätta igång med Bokashikompostering och ge deras hinkar till dig. Kan vi hitta på fler sätt att hjälpas åt så blir det bara bättre för miljön. Vår matjord måste vi ta hand om!

Är det något du funderar över är det bara att hör av dig. Enklast är att skicka ett mail till oss på info@bokashi.se

Om Bokashi

Det finns en hel värld med kunskap och praktiskt erfarenhet runt Bokashi och EM – faktum är att det är över 30 år sedan det hela började i Japan. Sverige är en av de sista länderna i världen att anamma konceptet.

De följande punkterna är ett axplock från våra workshops och föredrag – det finns mycket att säga och lite plats här. Mycket mer information finns på [www.bokashi.se!](http://www.bokashi.se)

Vad är Bokashi?

- Ett nytt sätt att ta hand om matavfall
- Jäsning-syrning – inte rötning
- EM – Effektiva Mikroorganismer
- Utvecklat i Japan för 30 år sedan
- Används jorden runt

Varför ska vi återvinna vårt matavfall?

- Mat = jord
- Gammal mat kan bli ny jord
- Näråtervinning!
- Kol i marken och inte i luften
- Världen förlorar biomassa

Varför är Bokashi och EM bra för växterna?

- Viktigt att mata jorden, inte växterna
- Ekologisk gödsel = inga kemikalier
- Mycket bra näring
- Återställer mikrolivet
- Förnya trött jord
- Växterna stortrivs

Var kommer Bokashi ifrån?

- En upptäckt från naturen
- Teruo Higa, professor i mikrobiologi, Japan
- Resultat av många års forskning
- Mål: mer produktivitet och naturligt jordbruk
- Utvalda mikrober samarbetar med varandra och naturen

Var används det?

EM (Effective Microorganisms) används i jordbruk, miljö och hälsa, världen runt. Bokashi har blivit en folkrörelse som spridits från Japan genom Asien och Australien/NZ till Europa. Det finns många berättelser på <http://bokashiworld.wordpress.com>

Gör vardagen lite grönare!

- Ta hand om ditt eget matavfall – återvinn lokalt!
- Producera superjord hemma hos dig – gratis!
- Visa våra barn att vi bryr oss

Mat och klimat för framtiden!

Upute za upotrebu

Kanta EM Bokashi za kompostiranje kuhinjskog otpada

Bokashi.se

Upute za upotrebu, 2. izdanje

Kantu Bokashi za kuhinjski otpad isporučuje:

Društvo ME Gård & Teknik AB Säffle
Web-stranica: www.bokashi.se E-pošta: info@bokashi.se

Čestitamo!

Napravili ste prvi korak i započeli s recikliranjem vlastitog otpada od hrane na lokalnoj razini. Izašli ste iz začaranog kruga te započinjete s vraćanjem ostataka hrane u zemlju iz koje je ona i potekla.

Vaša općina više neće morati sakupljati hranu koju bacate kamionima za odvoz otpada. Ako živite u obiteljskoj kući, godišnje tako možete smanjiti količinu otpada za 300 do 400 kg i uštedjeti 1000 kruna (oko 85 eura).

Pogodno za upotrebu u kućama, stanovima, vikendicama i gradskim vrtovima.

Otvaranje proizvoda i početak rada

Da biste bili uspješniji pri upotrebi svojeg kompostera za kuhinjski otpad Bokashi, korisno je naučiti na koji se način postupak fermentacije odvija. Odvojite malo vremena i pročitajte ove upute za upotrebu.

Isporučeni su osnovni dijelovi u nastavku:

2 kante Bokashi, svaka s:

donjom pločom, čvrsto prijanjajućim poklopcem i ručkom

1 vreća posipa Bokashi od 1 kg

1 posuda za doziranje s poklopcem

1 ploča za gnječenje sadržaja, posudica za odvod tekućine

1 upute za upotrebu

Provjerite jesu li svi dijelovi isporučeni te jesu li oštećeni pri isporuci.

Odabir mjesta za kantu Bokashi

Kantu je najbolje smjestiti u ormarić ispod sudopera ili na neko drugo mjesto u kuhinji. Gotovo da vam više neće trebati obična kanta za smeće pa je možete zamijeniti manjim modelom.

Čuvajte posip Bokashi koji upotrebljavate u isporučenoj posudi za doziranje, a ostatak u hermetički zatvorenom pakiranju. Ako vam se miris iz pakiranja čini presnažnim, pakiranje možete čuvati npr. u plastičnoj posudi u ormaru. Posip Bokashi pokvarljiva je roba te ima vijek trajanja otprilike godinu dana, pod uvjetom da je pakiranje hermetički zatvoreno te da se nalazi na tamnom i hladnom mjestu.

Potrebne su vam najmanje dvije kante: dok jednu upotrebljavate za skupljanje, drugu ostavite po strani radi fermentacije. U tročlanom kućanstvu proizvede se oko 1 kg kućanskog otpada na dan pa vam zato može zatrebati jedna ili dvije kante jer obično treba nekoliko tjedana da se kanta napuni.

Što se smije odlagati u kompost

Sve vrste biorazgradivog otpada, kao što su:

- voće i povrće
- meso i riba, kuhano, pečeno ili sirovo
- druga hrana, poput kruha, ljuski od jajeta, taloga od kave, vrećica čaja i sl.
- cvijeće, lišće i grančice
- kuhinjski ubrusi i salвете.

Što treba izbjegavati:

- mlijeko, sok, ulje i druge tekućine
- velike kosti s ostacima mesa
- ...naravno, i plastiku, ambalažu i sl.

Način upotrebe u kuhinji

Pri početku skupljanja u kantu

- Za početak posipajte jednu do dvije jušne žlice posipa Bokashi po ploči za odvod tekućine dok je kanta prazna.
- Usitnite veće komade jer se na taj način cjelokupni postupak blago ubrzava.
- Posipajte jednu do dvije jušne žlice posipa Bokashi pri svakom odlaganju u kantu, imajući na umu da na jednu litru hrane ide jedna jušna žlica posipa. Upotrijebite malo veću količinu ako su vanjske temperature više ili su ostaci hrane koju odlažete bogati bjelančevinama, poput mesa, ribe, sira i jaja.

Praktično je imati posudicu (npr. teglu pokrivenu tanjurićem) na radnoj ploči u koju možete odlagati ostatke hrane i talog od kave tijekom dana. Posudicu zatim ispraznite u kantu Bokashi jednom na dan ili nakon što se napuni, najbolje prije ili nakon obroka.

Daljnje skupljanje u kantu

- Nastavite puniti naizmjeničnim slojevima otpada od hrane i posipa Bokashi dok se kanta ne napuni.
- Pritisnite sadržaj da biste istisnuli što više zraka.
- Pažljivo zatvarajte kantu. Postupak fermentacije odvija se samo bez doticaja sa zrakom. Nemojte otvarati kantu više nego što je nužno, po mogućnosti najviše jednom do dva puta na dan.
- Ispuštajte višak tekućine iz kante dva do tri puta tjedno kako njezin sadržaj ne bi bio previše vlažan tijekom fermentacije. Obično treba proći nekoliko dana do prve pojave tekućine te će količina koja nastane ovisiti o vrsti hrane u kanti. Najčešće će se po kanti proizvesti oko pola litre tekućine.

Ostavljanje kante po strani radi druge fermentacije

Nakon što se kanta napuni, ostavite je da stoji po strani za vrijeme druge faze fermentacije, u zatvorenoj prostoriji nekoliko tjedana ili duže. Za to vrijeme upotrebljavajte drugu kantu.

- Bolje da je temperatura što viša (ali ne viša od 40 stupnjeva). Nemojte držati kantu na izravnoj sunčevoj svjetlosti.
- Povremeno ispustite tekućinu kroz slavinu i sačuvajte tako dobiveno tekuće gnojivo.
- Nakon dva tjedna kompost iz kante Bokashi spreman je za upotrebu u vrtu (pročitajte više o tome u nastavku). Nije važno ako puna kanta stoji duže od toga. Nakon prva dva tjedna možete je čuvati u podrumu, garaži ili stakleniku. Ništa se neće dogoditi ako se sadržaj smrzne.
- Po potrebi isperite kantu vodom, ali nemojte upotrebljavati sredstva za čišćenje (štete mikroorganizmima).

Iako su na nekim slikama prikazane narančasto-sive kante, crno-zelene kante djeluju na isti način.

Dobar je znak ako se u kanti pojavi bijela plijesan. Ako se pojavi zelena plijesan znači da je sadržaj previše vlažan, u doticaju sa zrakom ili u kanti nema dovoljno posipa Bokashi. Tada ga zakopajte drugdje u vrtu. Ako se u kanti pojavi neugodan miris, znači da je sadržaj previše vlažan, ali se i dalje može upotrijebiti.

Imajte na umu da će sadržaj vaše kante Bokashi otprilike izgledati kao i kada ste ga stavili unutra, neovisno o tome koliko dugo stoji. Pretvaranje sadržaja u zemlju započet će tek na kompostištu ili u zemlji, a ne već u kanti!

Zbrinjavanje kućanskog otpada:

Svoj otpad od hrane u Švedskoj smijete samostalno zbrinjavati, ali to morate prijaviti upravnom tijelu za zaštitu okoliša u svojoj općini. Pravilnikom o održavanju čistoće propisano je kompostiranje otpada u izoliranom spremniku zaštićenom od štetočina kako bi se izbjeglo štetno djelovanje na okoliš i zdravlje.

Ako samostalno zbrinjavate otpad od hrane, najčešće će vam općina umanjiti cijenu usluge odvoza otpada. Formulare za prijavu možete pronaći na početnoj web-stranici svoje općine.

Kako djeluje metoda Bokashi

Posip Bokashi organski je osnovni materijal pomiješan s posebno odabranim „dobrim“ efektivnim mikroorganizmima poznatima pod nazivom EM® (engl. *effective microorganisms*). Posipanjem posipa Bokashi po otpadu od hrane u hermetički zatvorenoj kanti pokreću se postupci fermentacije i dokiseljavanja te hrana „rahli“ tijekom tzv. anaerobnog postupka. Hrana ne truli kao što bi to inače bio slučaj, već se konzervira kao i npr. kiseli krastavci. Upravo se zato izgled sadržaja u kanti Bokashi nekoliko tjedana ne mijenja. Prednost je ove metode što se hranjive tvari iz ostataka hrane koriste za biljke. Sav se ugljik iz hrane zadržava u hrani te se ni u najmanjem udjelu ne ispušta u obliku ugljikovog dioksida ili metana, kao što je to slučaj kod tradicionalnog kompostiranja.

Dvije su stavke važne za provođenje postupka fermentacije u kantama Bokashi: anaerobna okolina (zato se spremnici hermetički zatvaraju) i sprečavanje nakupljanja vlage.

Što se događa tijekom fermentacije? Mikroorganizmi se razmnožavaju i stvaraju koloniju dobrih mikroorganizama u kanti. Kolonija nastavlja s daljnjim razmnožavanjem u kompostu ili zemlji te na taj način poboljšava život mikroorganizama u tlu. Ugljik se vraća u zemlju na vrlo jednostavan način, koji je pritom i dobar za okoliš.

Posip Bokashi sadržava pet različitih vrsta mikroorganizama koje se dijele u tri različite skupine: bakterije mliječne kiseline, kvasci i fotosintetske bakterije. U svakoj jušnoj žlici posipa nalazi ih se na milijune, a u svakoj kanti na milijarde, zato i jesu toliko korisne. Prirodno su rješenje i dobre su za okoliš jer dolaze iz prirode. Jedini je problem što je naše tlo toliko osiromašeno da ih ima premalo.

Prema Švedskoj upravi za poljoprivredu (šv. Jordbruksverket) mikroorganizmi Bokashi registrirani su kao poboljšivači tla.

Zalijevanje tekućinom iz kante Bokashi

Prije nastanka komposta za poboljšanje tla u kanti Bokashi, u njoj nastaje tekućina koja služi kao dobro tekuće gnojivo za sobne i vanjske biljke.

Tekućina sadržava hranjive tvari iz otpada od hrane, koje u suradnji s mikroorganizmima zemlji pružaju sve potrebne tvari i tako pospješuju život upravo tih mikroorganizama koji se ondje nalaze. Tekućina je dobra za okoliš i poznat vam je njezin točan sastav.

Ispuštajte tekućinu iz kante nekoliko puta tjedno. Količina i boja tekućine ovisit će o sadržaju u kanti. Voće i povrće obično proizvodi više tekućine od ostale hrane. Ako u kantu, primjerice, odložite mnogo cikle, tekućina će biti crvene boje. Ako u kanti ima mnogo kruha ili tjestenine, neće biti toliko tekućine jer će te namirnice upiti većinu.

Imajte na umu da tekućina kiselo miriše. Ako namjeravate upotrijebiti svu tekućinu odjednom, za to se možete poslužiti malenom grabilicom isporučenom uz kantu, a inače će vam poslužiti i obična staklena teglica. Teglicu odmah nakon ulijevanja tekućine možete zatvoriti poklopcem i čuvati u hladnjaku.

Tekućinu trebate upotrijebiti unutar 24 sata ako stoji na sobnoj temperaturi, a unutar tri do četiri dana ako se čuva u hladnjaku.

Blago neugodan miris može se pojaviti pri zalijevanju tekućim gnojivom iz kante Bokashi no on će ishlapiti nakon nekoliko minuta. Ako se iz sadržaja kante proizvede previše tekućine, višak slobodno možete izliti u kompost ili zemlju koju ste proizveli pomoću kante.

Tekuće gnojivo za sobne biljke i vrt

- Razrijedite tekućinu u omjeru 1:100 i upotrijebite je za zalijevanje – u kući i izvan nje. Ne morate biti vrlo precizni pri razrjeđivanju jer ćete brzo bez mjerenja naučiti potreban omjer. Ako preskočite korak razrjeđivanja, to može biti pogubno za biljke. Savjet: dobar je omjer jedna grabilica od 50 ml na kantu vode od 5 l.
- Dvostruko snažnija koncentracija potrebna je za drveće i grmlje izvan kuće.
- Razrijedite tekućinu u omjeru 1:1000 i raspršite je po lišću u kući i izvan nje.
- Razrijedite tekućinu u omjeru 1:1000 i raspršite je po netom posijanim sjemenkama. (Možete posipati i malu količinu posipa Bokashi po samom tlu prije sjetve jer će se tako mikroorganizmi proširiti i doprinijeti boljem rastu.)

Sprječavanje neugodnih mirisa u odvodu i njegovog začepjenja

Zimi, kada nije potrebno toliko gnojiva za biljke, najjednostavnije je izliti tekućinu izravno u sudoper ili drugi odvod. U tom je slučaju ne trebate razrjeđivati.

Mikroorganizmi Bokashi sprječavaju taloženje i nakupljanje masnoće u odvodu. Ako ulijete dovoljnu količinu tekućine čak pospješuju i učinkovitost razgradnje sadržaja u sifonu te smanjuju pojavu neugodnih mirisa.

Isti postupak možete provesti i ljeti ako imate previše tekućine. U tom slučaju pazite da u isto vrijeme ne upotrebljavate kemijska sredstva!

Proizvodnja zemlje od komposta iz kante Bokashi

Nakon što se dovrši fermentacija u kanti Bokashi vrijeme je da se pobrinete za njezin sadržaj i pretvorite ga u zemlju. Ljeti sadržaj možete odmah upotrijebiti u vrtu, a zimi ga na različite načine privremeno čuvati do proljeća.

Zimi postoji mnogo različitih načina za čuvanje sadržaja iz kante Bokashi a na vama je samo da izaberete onaj koji vam najbolje odgovara. Ako vam je u proljeće potrebna zemlja crnica bogata hranjivim tvarima, najbolje da izradite „tvornicu zemlje“ u podrumu, garaži ili stakleniku. Namjeravate li na ljeto uzgajati biljke u drvenim sanducima, u zimi ih možete napuniti zemljom i na taj način pripremiti zemlju crnicu za sadnju. Ako imate termokomposter, kante Bokashi uvijek možete prazniti u njega ili to činiti samo povremeno kako biste ubrzali proces kompostiranja u termokomposteru.

Sve dok mikroorganizmi Bokashi prolaze proces fermentacije u zatvorenoj prostoriji tijekom prva dva tjedna, nije važno na koliko se niskim temperaturama potom sadržaj nalazi. Mikroorganizmi se ponovno bude na otprilike šest stupnjeva iznad nule te njihova aktivnost raste proporcionalno s temperaturom. Trebate samo dopustiti prirodi da učini svoje.

Zakopavanje u povrtnjaku ili cvjetnoj gredici

Kompost iz kante Bokashi ne razgrađuje se u kanti, već većinom zadržava svoj izvorni oblik i izgled. Da bi kompost započeo doprinositi napretku biljaka, mora se razgraditi u zemlji ili drugom kompostu gdje će se zatim skupa s njime uzgajati u novu hranu. Što se dulje kompost nalazi u kanti Bokashi i fermentira, to će se brže pretvoriti u zemlju te će se mikroorganizmi brže razmnožiti i početi djelovati.

Dobro je unaprijed isplanirati raspored vrta tako da pripremite površine za otprilike 30 litara na mjesec (kućni otpad u tročlanom kućanstvu). Nije potrebno svaki put kopati novu rupu, već možete iznova upotrebljavati isto mjesto te skupljati novonastalu zemlju po potrebi i zatim je raspodijeliti po vrtu.

- Iskopajte rupu ili jarak veličine po potrebi.
- Ispraznite kantu te lopatom blago usitnite i pomiješajte sadržaj. Raspodijelite po želji i prekrijte zemljom (slojem do 30 cm). Kompost iz kante Bokashi ne smije biti na otvorenom, već se treba prekriti. Ako u blizini imate znatiželjnog psa ili divljač, dobro je zemlju ograditi metalnom ogradom tijekom prvih par tjedana. Životinjama se ništa neće dogoditi ako pojedu sadržaj kante Bokashi, ali je bolje da on ipak dospije do biljaka!
- Pričekajte par tjedana prije sadnje biljaka jer je sadržaj kante Bokashi za njih u početku prekiseo (pH vrijednost oko 4). Hrana iz sadržaja ne mora se u potpunosti razgraditi prije sadnje jer to neće utjecati na uspješan rast biljaka.

Kompost nastao u kanti Bokashi možete zakopati i tijekom sezone rasta biljaka. Tada ga postavite između gredica ili njime okružite biljke (a zatim ga prekrijte zemljom ili sijenom).

Kompost iz kante Bokashi također je izvrsno gnojivo za vaše drveće. Lopatom oko drveća iskopajte rupe duboke 60 cm i napunite ih kompostom iz kante Bokashi.

Izrada vlastite „tvornice zemlje”

Uzmite običnu plastičnu posudu s poklopcem (volumena 70 l) te naizmjenično slažite slojeve uobičajene vrtne ili kupovne zemlje i sadržaja iz kuhinjske kante Bokashi. Blago usitnite i pomiješajte sadržaj te ga prekrijte s još malo zemlje. Ljeti će se zbog viših temperatura većina sadržaja pretvoriti u zemlju nakon nekoliko tjedana, dok će zimi taj postupak trajati duže.

Sačuvajte malo zemlje iz plastične posude i pomiješajte je sa sadržajem pri sljedećem punjenju kante. Na ovaj ćete način zauvijek održavati svoju malenu tvornicu zemlje na životu. Možete upotrijebiti i suho lišće ako se sadržaj tvornice zemlje smrzne.

U proljeće možete raspodijeliti zemlju bogatu hranjivim tvarima oko cvijeća, grmlja i povrća ili je usipati izravno u teglice.

Izrada sanduka za povrće uz metodu Bokashi

Radi se o pametnom načinu uzgajanja povrća kod kuće i vraćanja kućanskih ostataka hrane natrag u tlo.

Nije potrebno kopati, čupati korov ni kupovati skupu zemlju crnicu. Nova hrana zaista se može uzgojiti iz stare. Bolju zemlju za uzgoj nećete pronaći!

Započnite izradom sanduka od drva. Palete su izvrstan izbor. Položite debeo sloj kartona na dno kako biste spriječili probijanje korova, a zatim usipajte sloj uobičajene vrtne zemlje. Svaki put kada je vaša kanta Bokashi spremna za pražnjenje, ispraznite je u sanduk i prekrijte sadržaj s malo zemlje. Zimi za prekrivanje možete upotrijebiti suho lišće ili novinski papir.

S vremenom će se vaš sanduk napuniti zemljom najbolje kvalitete te ćete moći započeti s uzgojem (ako zemlja ima previsok udio hranjivih tvari, možete usipati jednu vreću kupovne zemlje). Ako uz postojeći sanduk izradite novi sanduk, tada u jednom možete proizvoditi zemlju, a u drugom uzgajati biljke. Ako imate previše zemlje za svoje potrebe, možete je raspodijeliti po ostatku vrta radi poboljšanja ostale zemlje.

Proizvodnja zemlje crnice u stakleniku

Ako imate staklenik, pomoću metode Bokashi u njemu možete obnoviti osiromašenu zemlju i do proljeća proizvesti nekoliko vreća zemlje najbolje kvalitete.

Umjesto bacanja kanti i kanti osiromašene zemlje za uzgoj iz staklenika na kraju sezone, zemlju možete obnoviti i ponovno upotrijebiti. Jednostavno i uz uštedu.

U stakleniku poredajte jednu ili više višekratnih plastičnih torba, velikih plastičnih posuda ili sličnih spremnika, u dijelu staklenika gdje zimi ima dosta slobodnog prostora. Svaka torba ili posuda poslužit će kao malena tvornica zemlje.

Najprije ispraznite spremnik sa starom zemljom za rajčice ili tegle s prošlogodišnjom zemljom za cvijeće. Zatim uspite fermentirani sadržaj iz jedne kuhinjske kante Bokashi te ga blago usitnite i pomiješajte. Na kraju dodajte još stare zemlje, u kojoj se slobodno mogu nalaziti i stare biljke. Sve zajedno pokrijte novinama kako biste zadržali vlagu.

Zatim vam ne preostaje ništa drugo nego čekati da dođe proljeće i više temperature koje će potaknuti djelovanje mikroorganizama. Kada dođe vrijeme za sadnju, u stakleniku ćete imati mnogo svježije zemlje dobre kvalitete. Ne postoji zemlja koja je bogatija hranjivim tvarima i bolja za okoliš.

Priprema teglica punih hranjivim tvarima za ljetnice

Kompost je također dobar za biljke u teglicama i sanduke na balkonima. Na dno teglice usipajte malo zemlje, zatim jednu trećinu teglice napunite sadržajem iz kante Bokashi, a preostale dvije trećine zemljom crnicom. Ponavljajte postupak tijekom nekoliko tjedana prije sadnje kako bi se pH zemlje uravnotežio. Biljke će tako moći crpiti hranjive tvari tijekom cijele sezone rasta.

Pri uzgoju rajčica u posudama u stakleniku postižu se izvanredni rezultati.

Ubrzavanje postupka kompostiranja

Ako već imate termokomposter, nije loše povremeno dodati kompost iz kante Bokashi u njegov sadržaj, čak i ako namjeravate izraditi tvornicu zemlje ili na umu imate neku drugu ideju. Posip Bokashi ubrzava postupak kompostiranja i privlači gliste. Mikroorganizmi iz posipa nastavljaju s razmnožavanjem u kompostu pa se na taj način u njemu poboljšavaju njihovi životni uvjeti.

Nemojte zaboraviti pokriti sadržaj iz kante Bokashi nakon što ga dodate u komposter. Preporučujemo da skupljate papir i karton u kuhinji. Svaki put kada dodate sadržaj kante Bokashi, prekrijte ga jednakim ili debljim slojem papira i kartona, primjerice kartonom za jaja, tuljcima toaletnog papira, ambalažom pahuljica, poderanim novinskim papirom i drugim svakodnevnim sitnim papirnatim otpadom.

Ako upotrebljavati biorazgradive vrećice, njih je važno usitniti pri dodavanju u kompost. U suprotnom im može trebati vrlo dugo da se razgrade.

Nemojte zaboraviti pokriti kompost iz kante Bokashi nakon dodavanja sloja!

Sretno pri uzgoju!

Sada kada ste usvojili brojne dobre ideje, možete započeti. Još mnoštvo sličnih ideja možete pronaći na web-stranici www.bokashi.se. Isprobajte ih i prilagodite kako vam najbolje odgovara. Javite nam se ako otkrijete nešto što možemo podijeliti s drugim korisnicima metode Bokashi.

Ne ustručavajte se dijeliti s drugima! Također možete upoznati kolege, susjede i poznanike s metodom kompostiranja u kantama Bokashi te im predložiti da dijele svoje spremnike s vama. Čim više načina pronađemo za suradnju, tim bolje za okoliš. Moramo se brinuti za zemlju u kojoj naše biljke rastu!

Slobodno nam se obratite u slučaju pitanja. Najlakše možete kontaktirati s nama putem e-pošte na adresu info@bokashi.se.

O metodi Bokashi

Postoji mnoštvo informacija i praktičnog znanja o metodi Bokashi i djelovanju efektivnih mikroorganizama (EM). Uskoro će se obilježiti 30 godina otkako je cijela priča započela u Japanu. Švedska je među posljednjim državama u svijetu koje su počele primjenjivati ovaj koncept.

Stavke u nastavku neke su od informacija koje smo odabrali s naših radionica i predavanja. Imamo toliko toga reći, ali ovdje nemamo dovoljno mjesta. Mnogo više informacija možete pronaći na web-stranici www.bokashi.se.

Što je metoda Bokashi?

- Nov način zbrinjavanja otpada od hrane.
- Primjena postupaka fermentacije i dokiseljavanja umjesto truljenja.
- Primjena EM-a, tj. efektivnih mikroorganizama.
- Razvijena u Japanu prije 30 godina.
- Primjenjuje se diljem svijeta.

Zašto ponovno upotrebljavati svoj otpad od hrane?

- Hrana = zemlja.
- Stara hrana može postati nova zemlja.
- Recikliranje na lokalnoj razini!
- Ugljik se ispušta u zemlju umjesto u zrak.
- Smanjuje se količina biomase u svijetu.

Zašto su metoda Bokashi i efektivni mikroorganizmi dobri za biljke?

- Važno je hraniti zemlju umjesto biljaka.
- Gnojivo koje je dobro za okoliš = bez kemikalija.
- Visoka koncentracija hranjivih tvari.
- Obnova života mikroorganizama.
- Obnova osiromašene zemlje.
- Biljke uživaju kao nikad prije.

Odakle dolazi metoda Bokashi?

- Otkriće iz prirode.
- Začetnik je profesor mikrobiologije Teruo Higa iz Japana.
- Rezultat višegodišnjeg istraživanja.
- Ciljevi metode su povećanje produktivnosti i poljoprivreda u skladu s prirodom.
- Odabrani mikroorganizmi koji surađuju jedni s drugima i s prirodom.

Godje se upotrebljava?

EM se upotrebljavaju u poljoprivredi, zaštiti okoliša i očuvanju zdravlja diljem svijeta. Metoda Bokashi postala je narodni pokret koji se proširio od Japana, preko Azije, Australije i Novog Zelanda, sve do Europe. Na web-stranici <http://bokashiworld.wordpress.com> možete pronaći mnogo priča o metodi.

Učinimo svakodnevicu malo zelenijom

- Brinimo o vlastitom otpadu od hrane i ponovno ga upotrebjavajmo na lokalnoj razini.
- Proizvodimo zemlju najbolje kvalitete kod kuće, i to besplatno!
- Pokažimo našoj djeci da nam je stalo.

Hrana i klima za budućnost!

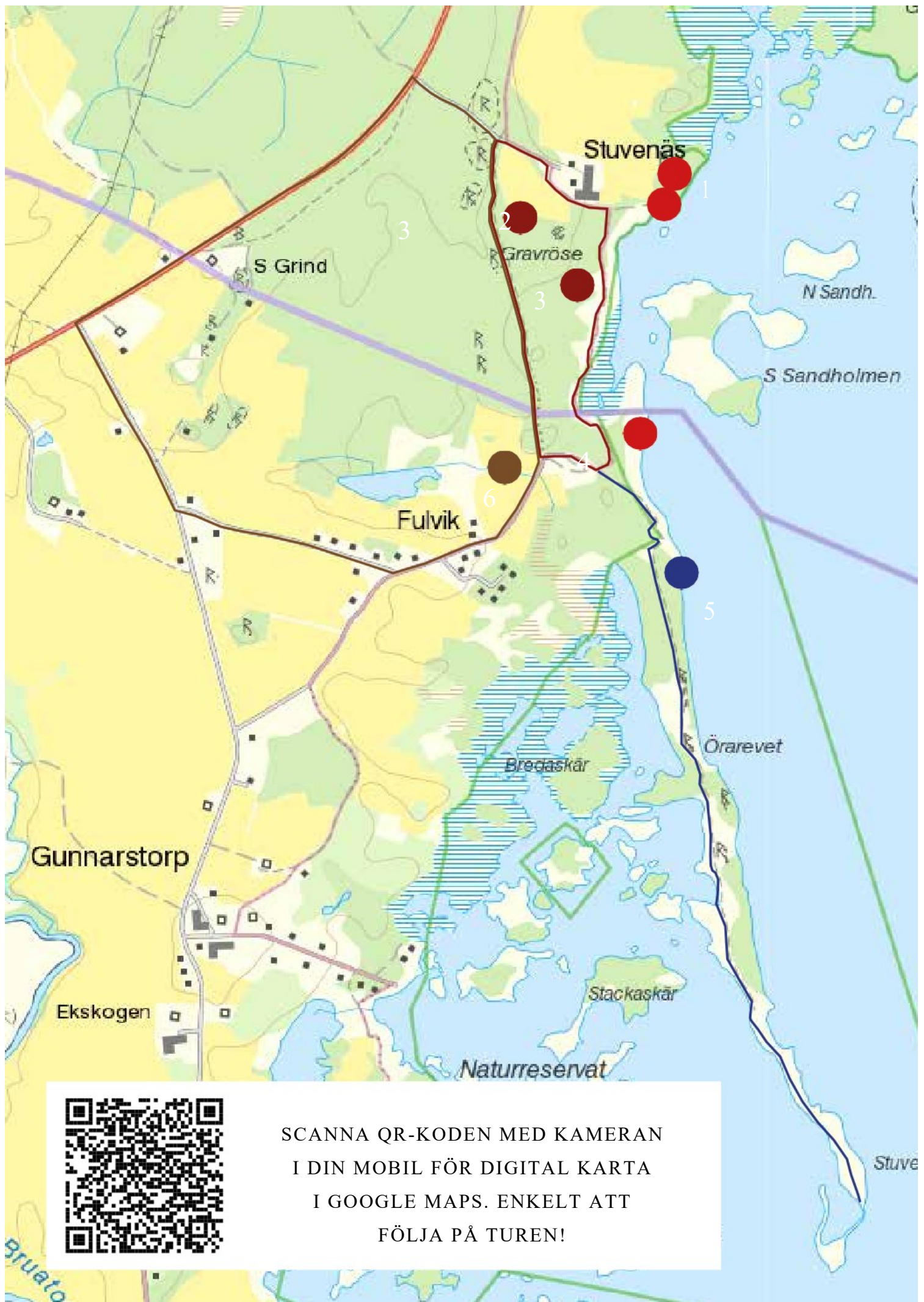
6.1.3. Stufvenäs Gästgifveri – Utflyktstips

Utflyktstips

VANDRA & CYKLA

Stuvenäs

S Grind

Gravröse

N Sandh.

S Sandholmen

Fulvik

Gunnarstorp

Ekskogen

Bredaskär

Örarevet

Stackaskär

Naturreservat

Stuve

SCANNA QR-KODEN MED KAMERAN
I DIN MOBIL FÖR DIGITAL KARTA
I GOOGLE MAPS. ENKELT ATT
FÖLJA PÅ TUREN!

1

För den naturintresserade

Innan du lämnar Stufvenäs bör du uppleva och se Stufvenäseken som är Smålands näst största med sin omkrets på 9,7 meter. Eken sägs vara cirka 800 år och har varit ett ståligt landmärke från Kalmarsund. Stigen till eken börjar vid Sjöboden och är en kort härlig vandring genom ädellövsskogen. Här kan sitta ner på bänkar längs stigen och njuta av flera vackra träd. Stigen är cirka 350 meter lång fram till eken.

2

Den lilla bensträckaren

Precis intill vattnet med utsikt över Kalmarsund hittar ni vår sjöbod där det ofta hålls bröllop och vigslar på sommaren. Att promenera ner hit tar endast några minuter. Här kan man se Svartö, som har varit centrum för Nordens största Mellanskarvskoloni. På några av öarna finns en fridlyst sälkoloni. Här nere finner ni också The Edible Country - bordet.

3

Den längre vandringen

Det finns två olika vandringsleder att välja på som båda är cirka 3 km långa (enkel väg) ut till spetsen på Örarevet. På vår och höst kan den nedre leden som går precis längs vattnet vara lite blötare. Den övre leden är tydligt skyltad och går ner till höger efter det stora fältet vid parkeringen.

4

En promenad till havsbadet och havsbruset

Precis innan du kommer ut på Örarevet finns en härlig sandstrand som heter Fulvik. På sommaren och hösten är vattnet varmt längs den långgrundna sandstranden som sträcker sig ut i Kalmarsund. Här kan du njuta med hela familjen av en skön dag på stranden eller bara ta ett kvällsdopp. Även under höst och vinter är denna promenad trevlig, om än lite kallare.

5

Den långa bensträckaren

Naturreseptatet Örarevet med sin unika variation i växtligheten och ett rikt fågel- liv. De låga skären inom reservatet är bland annat häckningsplats för en rad olika fågelarter. Vegetationen är unik med vildvuxna enar och tallar samt gamla ekar som lär vara 600 år. Följ rullstensåsen söderut och du kan få se sälar, strandkator och andra fåglar. Här finns gamla fiskestugor, fornlämningar och försvarsskansar sedan 1600-talet. Längst söderut finns Stufvenäsören och härifrån kan du vid goda väder- förhållanden se Garpens fyr i horisonten. Det finns gott om fika- och grillplatser, så köp gärna med er en utflyttskorg på vandringen från restaurangen. Det finns också flera stenlabyrinter längs vägen som barnen tycker det är roligt att springa i.

6

För den hurtige

För dig som vill springa, jogga, vandra eller cykla finns här en ganska mycket längre sträcka. Du börjar med den övre vandringsleden och viker sedan av till höger vid badplatsen upp mot stugområdet. Följ denna vägen genom hela Fulvik och ta höger igen där det avslutas med en liten bit av "gamla E22:an" på väg tillbaka till Stufvenäs.

THE EDIBLE COUNTRY

Stufvenäs, Småland

Smaka på Småland, Södermøre och Stufvenäs genom en annorlunda måltidsupplevelse på en av Sveriges vackraste platser! Bordet kan bokas måndagar-lördagar för 2-12 personer från maj till oktober. Ni får med er råvaror och tillagningsutrustning för att laga till er egen småländska måltid vid bordet.

PRIS 200:- PER PERSON

Stufvenäs Gästgiveri

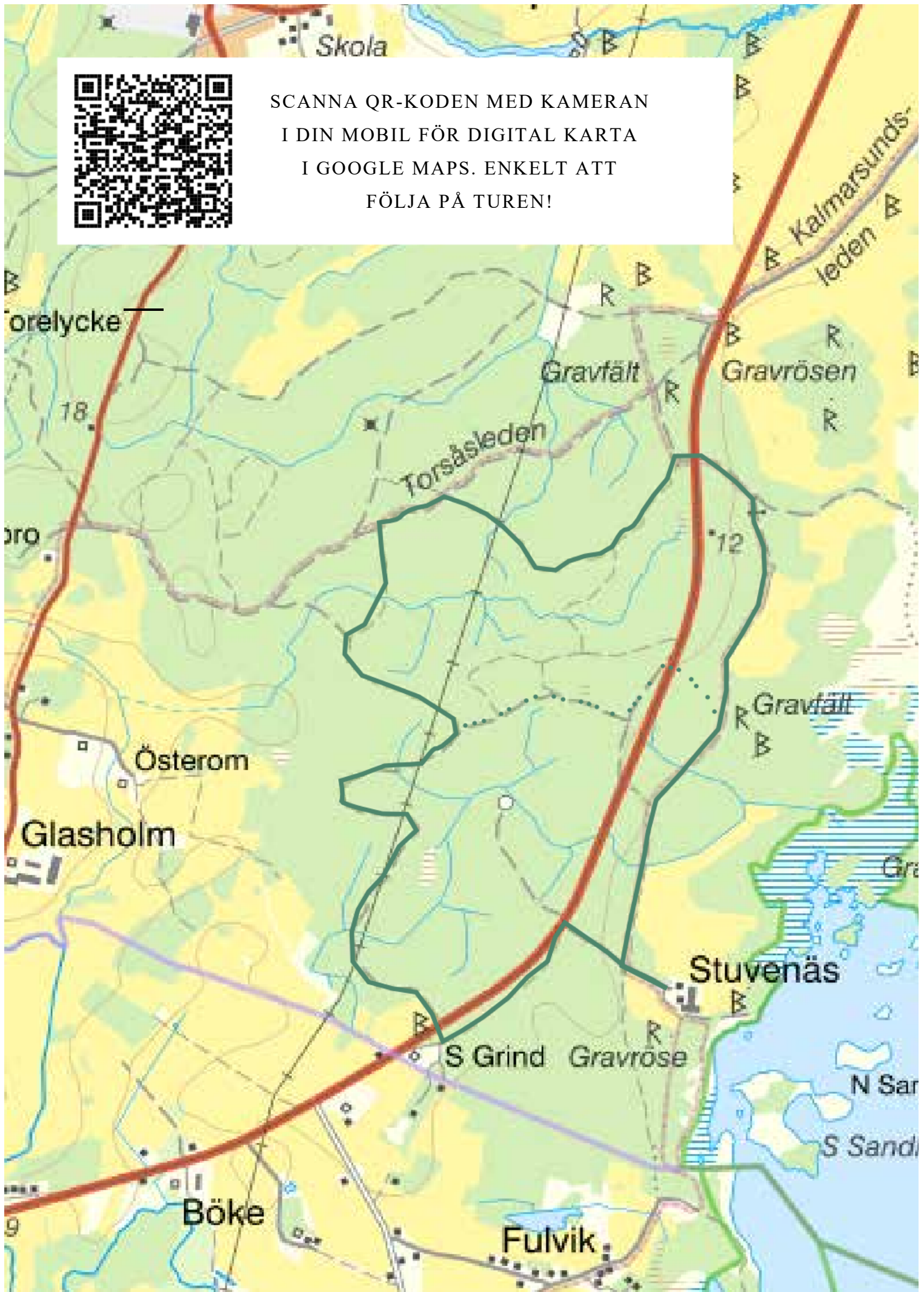
Vi har reflexvästar
och pannlampor för utlåning
om ni vill ta en promenad även
om det blivit mörkt ute.

Fråga i receptionen.

SCANNA QR-KODEN MED KAMERAN
I DIN MOBIL FÖR DIGITAL KARTA
I GOOGLE MAPS. ENKELT ATT
FÖLJA PÅ TUREN!

Stufvenäs långa & korta skogsslinga

På andra sidan av gamla E22:an finns ett ”spindelnät” av fina skogsvägar som passar alldeles utmärkt för vandring eller skogscyklning.

På både den lite längre och kortare skogsslingan får ni uppleva slingrande skogs- vägar genom både barr- och lövskog. Tittar ni upp så kanske ni har tur att se havsörnen som breder ut sina vingar och tar en flygtur över sina domäner.

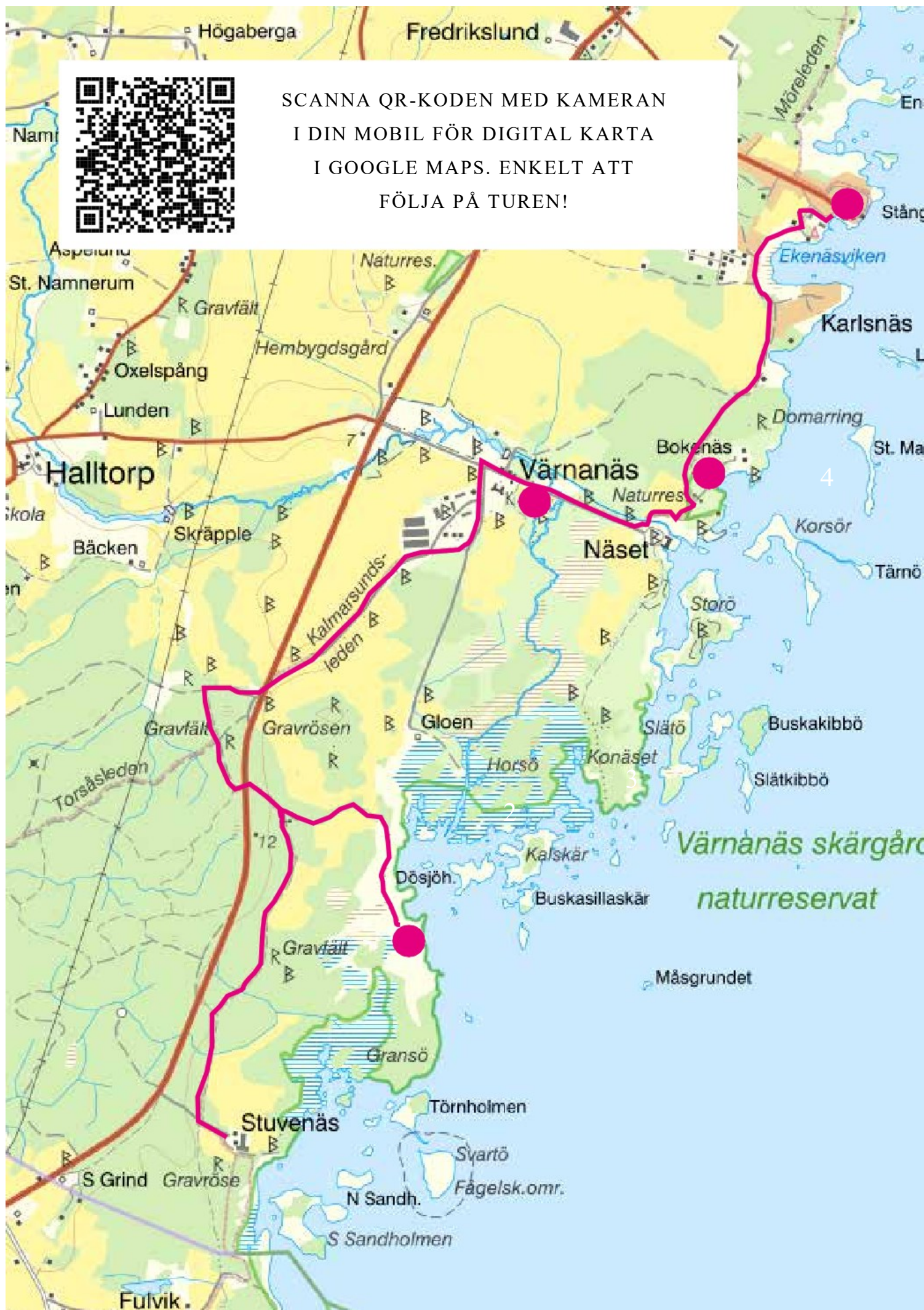
Den längre skogsslingan som är helmarkerad på kartan är 7,5 km och den korta slingan (prickad genväg) är 5,5 km, så det är ju också två härliga löprundor för dig som gillar och springa i skogen.

Ha en härlig tur!

SCANNA QR-KODEN MED KAMERAN
I DIN MOBIL FÖR DIGITAL KARTA
I GOOGLE MAPS. ENKELT ATT
FÖLJA PÅ TUREN!

En lite längre dagsutflykt till fots eller cykel

För er som vill ge er ut på en lite längre utflykt till fots eller cykel rekommenderar vi er att ta en tur på Kalmarsundsleden norrut.

Efter cirka 3 km kommer du till ett T-kors där du kan vika av leden åt höger ner mot Kalmarsund och ut på Gransö. Sommartid går det djur på Gransö. Se till att stänga grindar och visa hänsyn till de betande djuren. Väl ute på udden gäller det att hålla utkik i vattnet och på stenarna. Här finns det gott om sälar som ofta ligger och solar. Sälarna är mycket nyfikna och kommer gärna nära. Vilket är en härlig naturupplevelse!

Om ni fortsätter Kalmarsundsleden kommer ni efter cirka 5 km till Värnanäs Gods. Värnanäs var i gamla tider Oxenstiernornas och Mannerskantzarnas gods. Idag är det en av Smålands större egendomar med modern jordbruksdrift och slaktkycklingproduktion.

Godset ligger inbäddat i grönskade bokskogar. Vid vattenfallet invid godsets centrum låg på den Oxenstiernska tiden Wörnaby såpebruk, Sveriges första tvättmedelsindustri. Några av de åldriga byggnaderna står ännu kvar. Vattnet och de gamla byggnaderna ger platsen en sällsam charm.

År 1789 kom den förste Mannerskantz, vars ättlingar skulle äga Värnanäs i nästan 200 år. Han uppförde den gula Mannerskantzska huvudbyggnaden och anlade den engelska parken med lusthus och promenadstigar. Idag är denna en av de få som finns kvar i Sverige. Ta gärna en promenad i den vackra parken och titta på det fina kinesiska lusthuset och eremithyddan.

Fortsätter ni sedan Kalmarsundsleden norrut passerar ni det pampiga Näset som är Värnanäs Gods äldre huvudbyggnad, byggd av Axel Oxenstierna. Strax där efter kommer ni till naturreservatet Bokenäs med en vacker liten bokskog. På Bokenäs bodde i början av 1900-talet zoologen Bengt Berg. Han är känd som en banbrytande fältornitolog och fågelfotograf, även internationellt, och var en viktig debattör för utvecklingen av natur- och fågelskydd i Sverige. Han är även känd för att ha introducerat kanadagåsen i Sverige.

Till sist efter cirka 9 km är ni framme i Ekenäs, som ursprungligen är ett gammalt skutsamhälle med vackra trähus och många vackra grindar. Många hus är sommarbostäder, men det blir fler och fler åretruntboende i Ekenäs. Fortfarande idag finns det två verksamma varv i samhället, Ekenäs Varv och Lunds Båtbyggeri.

Ekenäs växte snabbt upp under senare hälften av 1800-talet. Bebyggelsen består av en blandning av små stugor, större bostadshus byggda av skeppare samt de stora villorna som byggdes av de största handelsidkarna samt sjökaptenerna. Husen är belägna på förhållandevis stora tomter.

Fortsättning följer på nästa uppslag!

I Ekenäs fanns under slutet av 1800-talet fem handelsbodas, tre bryggerier, ett par skomakerier, skrädderi, sömmerskor, bageri, urmakeri, ett litet jordbruk, skeppsbyggeri och smedjor. Ekenäs var alltså ett blomstrande samhälle.

De flesta Ekenäsborna runt mitten av 1800-talet hade anknytning till sjöfarten, många arbetade inom tullväsendet. Deras uppgift var att patrullera Kalmarsund där det vid den tiden bedrevs en omfattande smuggelverksamhet. Det fanns också flera skeppare och sjömän i samhället. Det byggdes fraktskutor på Stångudden där badplatsen numera ligger. Detta var det första varvet på Ekenäs och den stora badbryggan står på stenkaren efter den gamla varvsbryggan.

I början av 1900-talet anlades Ekenäs Varv inne i viken vid hamnen. Där byggdes olika slags fartyg, bl a fraktskutor, fisketrålare och fritidsbåtar.

Mortorps sockenmagasin köptes och flyttades ner till hamnplanen i Ekenäs på 1870-talet och arrenderades ut till olika firmor. Under andra hälften av 1900-talet var magasinet militärt förråd innan det såldes till Kalmar Kommun. Numera ägs byggnaden av Södermöre Hembygdsförening.

Någon kilometer norr om Ekenäs låg fram till 1940-talet Ekenäs Brunn. Det var en stor anläggning med brunnshotell, varm- och kallbadhus samt paviljonger. Under storhetstiden i slutet av 1800-talet hade Ekenäs brunn omkring 500 gäster per säsong och en stor del av dessa bodde i Ekenäs. Idag finns tyvärr inget kvar av anläggningen vid Ekenäs Brunn.

När järnvägen anlades och ersatte sjöfarten i början på 1900-talet förlorade Ekenäs sin betydelse som fraktort. Flera av husen blev sommarbostäder vid början av 1900-talet.

Idag är Ekenäs ett populärt utflyktsmål för turister. Här finns badplats, hamn med gästhamn och husbilsplatser. Längs med Kalmarsundsleden hittar ni Seglarklubbens brygga och där finns också en bastu som man kan hyra. Ekenäs Hantverksbageri som ligger vid badplatsen på Stångudden har öppet för försäljning av bröd och kaffe vissa dagar. Södermöre Hembygdsförening ordnar olika evenemang i det gamla Hammagasinet på sommaren.

Köp gärna fika eller matsäck att ta meder på utflykten. Vi har både ryggsäckar och kylväskor att låna ut.

fråga i restaurangen!

Stufvenäs spännande historia

Stufvenäs är en gammal boplatz som befolkades redan för 5000 år sedan och har en lång och spännande historia. I flera hundra år har området tillhört riksbeckanta Värnanäs Gods. Men för cirka 40 år sedan friköptes anläggningen.

Redan på 900-talet befolkades Värnanäs Gods av kända svenska släkter som Bonde, Trolle, Sture och Grip. Värst av alla var dengirige finansmannen Bo Jonsson Grip som efter digerdöden under mitten av 1300-talet faktiskt ägde hela Kalmar län, inklusive Kalmar Slott.

Godset Värnanäs kom i Gustav Vasas ägo i början av 1500-talet. Han tog personligen del i godsets skötsel. Kungens andra fru, Margaretha Leijonhufvud, vistades ofta på Värnanäs, liksom Erik XIV.

Danskarna brände godset 1564 under det pågående sjuårskriget, men det återuppbyggdes av Johan III.

Värnanäs blev efter freden i Brömsebro 1645 huvudgodset i grevskapet Södra Møre och gavs till rikskansler Axel Oxenstierna av Drottning Kristina. Han fick godset för sin betydelsefulla insats i fredsarbetet.

Stufvenäs kom i Värnanäs ägo 1545. Då bodde släkten John Firsze här.

1626 donerar Gustaf II Adolf kronotorpet Stufvenäs till industripionjären Johan Glauwe som anlagt Bökenbergs glashytta i Germundslycke utanför Halltorp. Johan

fick nu tillgång till lövskogar som blev ved och pottaskebränning till glashytan, som var Smålands första.

Huvudbyggnaden uppfördes 1798 som gästhus till Värnanäs Gods, beläget bara 200 meter från havet.

Stufvenäs har även en nutida historia. När skeppsbyggnadsepoken tog slut på Värnanäs Gods, arrenderades gästgifveriet ut som jordbruk till Axel Hemmingsson 1830. Familjen Hemmingsson brukade området i drygt hundra år. Bland bevarade byggnader från den tidsepoken märks drängstugan och brygghuset.

En promenad eller dagsutflykt i Stufvenäs omgivning är en upplevelse. Området är av riksintresse för sin säregna natur och geologiska uppbyggnad. Barrskog dominerar i väster. Längs kusten börjar Möreslätten med sina bördiga områden. Här finns också ett unikt naturområde med många skärgårdsöar och långa sandstränder.

2019 såldes Stufvenäs Gästgifveri till Marcus Thell som tillsammans med sina medarbetare ska vidareutveckla Stufvenäs Gästgifveri mot en spännande framtid.

Våra värdeord är mod, glädje, kärlek och engagemang. Med dessa som grund förvaltar och förfinar vi Sigvard Johanssons livsverk.

Vår vision är att Stufvenäs Gästgifveri ska bli Sveriges bästa gästgifveri och det naturligaste besöksmålet för en helhetsupplevelse.

Stufvenäs Gästgifveri

0486-219 00 · www.stufvenas.se MEMBER OF *CountrySide* HOTELS & RESORTS

Preporuke za izlet

PJEŠICE I BICIKLOM

Stuvenäs

S Grind

Gravröse

Fulvik

Bredaskär

Örarevet

Gunnarstorp

Ekskogen

Stackaskär

Naturreservat

Stuve

SKENIRAJTE QR KOD KAMEROM MOBILNOG UREĐAJA I OTVORITE DIGITALNU KARTU U APLIKACIJI GOOGLE MAPS. JEDNOSTAVAN NAČIN ZA PRAĆENJE RUTE!

Za ljubitelje prirode

Prije odlaska iz prenoćišta Stufvenäs trebate doživjeti i vlastitim očima vidjeti drugi najveći hrast u pokrajini Småland promjera 9,7 metara. Navodno je stablo staro oko 800 godina te slovi kao veličanstvena znamenitost Kalmarskog prolaza. Kratku šetnju divnom širokolisnom šumom do mjesta gdje se hrast nalazi započet ćete kod restorana Sjöboden. Možete sjesti na neku od klupa uzduž staze i uživati u mnoštvu prekrasnog drveća. Stazom ćete nastaviti ravno otprilike 350 metara dok ne stignete do hrasta.

Kraća šetnja

Tik do samog mora, odakle se pruža pogled na Kalmarski prolaz, primijetit ćete naše staro brodsko spremište u kojem se ljeti često održavaju svadbe i vjenčanja. Za šetnju do tamo potrebno vam je samo nekoliko minuta. Odande možete vidjeti mjesto Svartö, ranije središte najveće kolonije velikih vranaca na sjeveru. Na nekima od otoka nalazi se zaštićena kolonija tuljana. Ovdje ćete pronaći i vanjski stol za objedovanje u sklopu koncepta The Edible Country.

Malo duža šetnja

Možete birati između dvije različite pješačke staze. Obje su duge otprilike 3 km (u jednom smjeru) i vode prema rti u prirodnom rezervatu Örarevet. U proljeće i jesen donja staza, koja se prostire uz samu obalu, može biti blago mokra. Gornja staza jasno je označena putokazima te se nakon prostranog polja kod parkirališta spušta nadesno.

Šetnja do kupališta i šuma mora

Malo prije rezervata Örarevet naići ćete na prekrasnu pješčanu plažu pod imenom Fulvik. U ljeto i jesen možete uživati u toplom plićaku duž cijele plaže koja se proteže Kalmarskim prolazom. Možete provesti prekrasan dan na plaži s čitavom obitelji ili samo svratiti na noćno kupanje. Šetnja ovom rutom jednako je ugodna čak i tijekom jeseni i zime, iako je tada malo hladnije.

Još duža šetnja

Prirodni rezervat Örarevet poznat je po jedinstvenoj i raznovrsnoj vegetaciji te bogatstvu ptica. Na niskim hridima diljem rezervata nalaze se, među ostalim, gnjezdišta niza različitih vrsta ptica. O tome koliko je vegetacija rezervata jedinstvena svjedoče divlje borovice i borovi koji ovdje rastu, kao i drevna hrastova stabla navodno stara čak 600 godina. Slijedite šljunčani obronak prema jugu i ugledat ćete tuljane, kao i oštrigare i druge ptice. Ovdje se nalaze i stare ribarske kolibe, drevni spomenici i obrambene utvrde iz 17. stoljeća. Još južnije nalazi se rt Stufvenäsören, odakle za dobrog vremena na horizontu možete vidjeti svjetionik na otoku Garpenu. Mnogo je lokala gdje možete popiti kavu i nešto pojesti pa neće biti na odmet da u restoranu prije polaska kupite našu košaru za piknik. Djeci će se posebno svidjeti trčati po brojnim kamenim labirintima uz stazu.

Za žustrije

Za sve vas koji želite trčati, džogirati, planinariti ili biciklirati, postoji i znatno dulja staza. Krenite gornjom pješačkom stazom, a zatim skrenite desno u smjeru plaže i uputite se prema kolibama. Slijedit ćete stazu duž Fulvika te ponovno skrenuti desno na kraju staze. Staza završava kraćim dijelom „stare” ceste E22, odakle ćete se vratiti do prenoćišta Stufvenäs.

THE EDIBLE COUNTRY

Stufvenäs, Småland

Okusite okuse Smålanda, Södermörea i Stufvenäsa uz drugačiji doživljaj hrane na jednom od najljepših mjesta u zemlji! Stol se može rezervirati u terminima od ponedjeljka do subote za grupe od 2 do 12 osoba, od svibnja do listopada. Namirnice i oprema za kuhanje spremni su za pripremu vašeg vlastitog smålandskog jela upravo za stolom.

CIJENA 200 SEK (17,50 EUR) PO OSOBI

Stufvenäs Gästgiveri

Visit
Sweden

Nudimo najam
reflektirajućih prsluka i
naglavnih svjetiljki ako
želite prošetati čak i
nakon što se smrači.

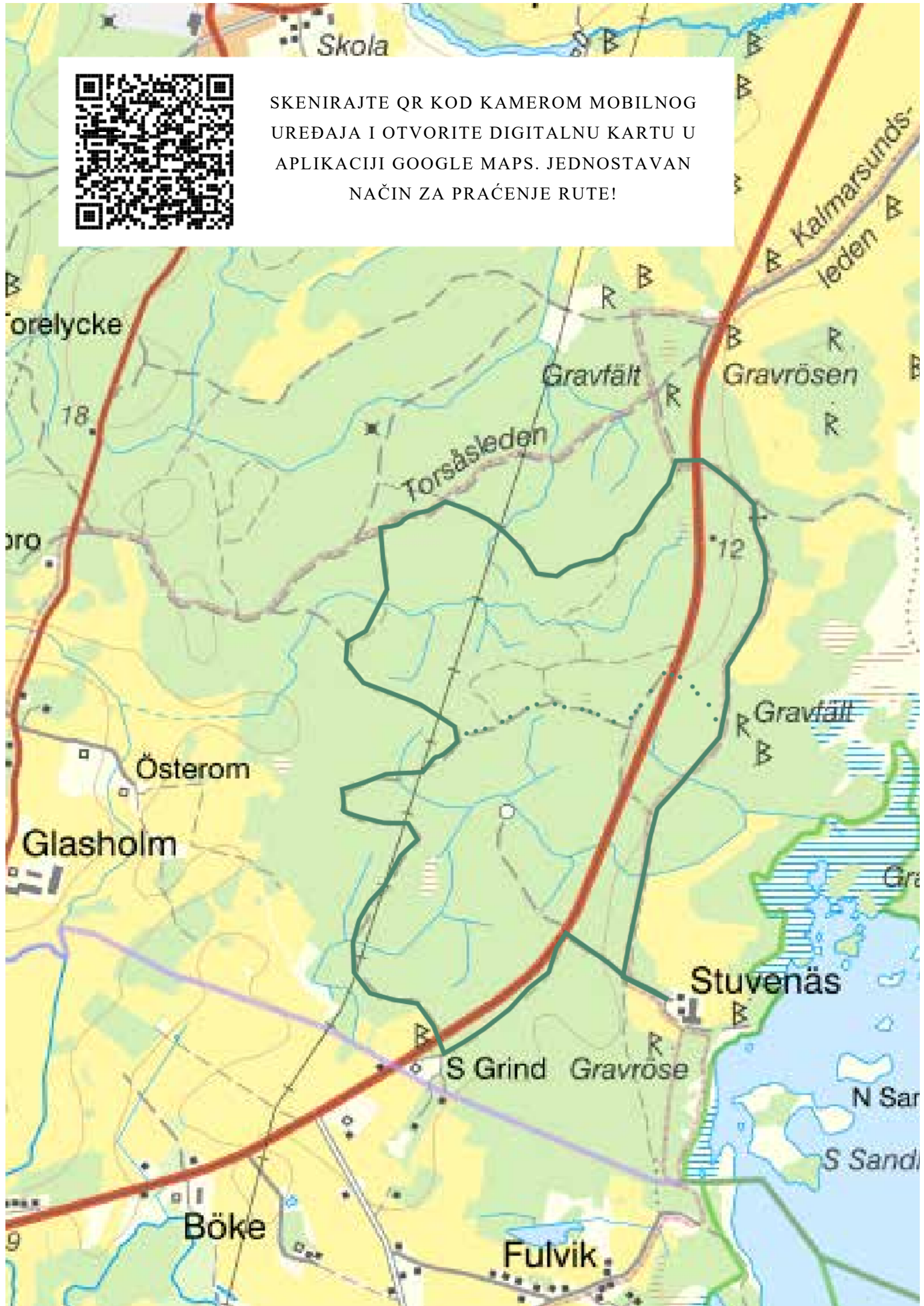
Više informacija možete
dobiti na recepciji.

SKENIRAJTE QR KOD KAMEROM MOBILNOG
UREĐAJA I OTVORITE DIGITALNU KARTU U
APLIKACIJI GOOGLE MAPS. JEDNOSTAVAN
NAČIN ZA PRAĆENJE RUTE!

Duga i kratka šumska staza u okolici Stufvenäsa

S druge strane stare ceste E22 nalazi se isprepletana mreža uskih šumskih puteljaka kao stvorenih za šetnju ili vožnju biciklima.

Koju god stazu u šumi odabrali, uživat ćete u zavojitim puteljcima skrivenim među zimzelenim i listopadnim drvećem. Ako podignete pogled, možda ćete imati sreće i ugledati orla bjelorepana kako širi krila leteći iznad svojeg teritorija.

Duža šumska staza, koja je na karti označena punom linijom, dužine je 7,5 km, dok je kraća staza (prečica označena točkastom linijom) dužine 5,5 km. Dakle, obje mogu poslužiti i kao sjajne staze za trčanje svim ljubiteljima trčanja u šumi.

Želimo vam zabavnu turu!

SKENIRAJTE QR KOD KAMEROM MOBILNOG
UREĐAJA I OTVORITE DIGITALNU KARTU U
APLIKACIJI GOOGLE MAPS. JEDNOSTAVAN
NAČIN ZA PRAĆENJE RUTE!

Malo duži jednodnevni izlet pješice ili biciklom

Za sve vas koji želite malo duži izlet, bilo pješice ili biciklom, preporučujemo turu stazom Kalmarskog prolaza prema sjeveru.

Nakon otprilike 3 km naići ćete na raskrižje te tada možete odlučiti skrenuti desno prema dolje te se uputiti prema Kalmarskom prolazu i nastaviti dalje do poluotoka Gransö. U ljeti je Gransö prepun životinja. Pazite da zatvorite vrata na ogradi te nemojte uznemiravati životinje na ispaši. Zaputite li se dalje po hridi, važno je da bacite pogled na more i stijene. Ovdje često možete naići na mnoštvo tuljana koji se izležavaju na suncu. Vrlo su znatiželjni i rado će vam prići. E to je sjajan doživljaj prirode!

Nastavite li dalje prvotnom stazom duž Kalmarskog prolaza, nakon otprilike 5 km stići ćete do imanja Värnanäs. Veleposjed Värnanäs u prošlosti je bio u vlasništvu plemićkih obitelji Oxenstierna i Mannerskantz. Danas je jedno od najvećih imanja u pokrajini Småland, poznato po modernom poljoprivrednom gospodarstvu i uzgoju tovnih pilića.

Imanje je okruženo zelenilom bukovih šuma. U vrijeme vladavine obitelji Oxenstierna uz slap u središtu imanja nalazio se Wårnaby, prva švedska tvornica sredstava za pranje. Neke od građevina iz tog doba i dalje se nalaze ondje. Blizina vode i stare građevine daju ovom mjestu neobičnu čar.

Prvi pripadnik obitelji Mannerskantz postao je vlasnikom 1789. te su njegovi potomci imanjem vladali skoro 200 godina. On je dao izgraditi glavnu zgradu prepoznatljive žute boje obitelji Mannerskantz, kao i engleski park sa sjenicom i šetnicama. Park je danas jedan od rijetkih takvih preostalih u Švedskoj. Slobodno prošetajte ovim prekrasnim parkom te posjetite divnu kinesku sjenicu i eremitorij.

Nastavite li još dalje stazom Kalmarskog prolaza prema sjeveru, proći ćete uz veličanstvenu građevinu Nåset, stariju glavnu zgradu imanja Värnanäs, koju je dao izgraditi Axel Oxenstierna. Ubrzo nakon toga stići ćete do rezervata prirode Bokenäs u kojem se smjestila krasna bukova šumica. Ondje je početkom 20. stoljeća živio zoolog Bengt Berg. Berg je bio poznati ornitolog i fotograf ptica koji se bavio istraživačkim radom na terenu te je njegovo ime bilo poznato čak i izvan švedskih granica. Također je bio vrlo važan zagovaratelj zaštite prirode i ptica u Švedskoj. Pamti ga se i po dovođenju kanadske guske u Švedsku.

Naposljetku, nakon otprilike 9 km, stići ćete do sela Ekenäs, koje je ranije bilo tipično pomorsko naselje prepuno lijepih drvenih kuća i ukrašenih ograda. Mnoge od tih kuća sad su ljetnikovci, iako sve više vlasnika objekata sad ondje stanuje tijekom cijele godine. U selu se i dalje nalaze dva još uvijek aktivna brodogradilišta, Ekenäs Varv i Lunds Båtbyggeri.

Ekenäs je doživio brz rast tijekom druge polovice 19. stoljeća. Naselje se sastojalo od malenih koliba, nešto većih stambenih zgrada brodskih zapovjednika i velikih obiteljskih kuća, koje su izgradili najbogatiji trgovci i brodski kapetani. Zdanja su se prostirala na poprilično velikim zemljištima.

Nastavak slijedi na sljedećoj stranici!

U Ekenäsu se na kraju 19. stoljeća nalazilo pet manjih trgovina, tri pivovare, par postolarskih radionica, krojačnice, pekarnica, urarska radionica, malo poljoprivredno imanje, brodogradilište i nekoliko kovačnica. Mjesto je zaista bilo u punom cvatu.

Većina stanovnika mjesta Ekenäs sredinom 19. stoljeća bila je u doticaju s pomorstvom te su mnogi od njih radili u carinskoj službi. Njihova je zadaća bila nadzirati Kalmarski prolaz jer je u to vrijeme ondje bilo učestalo krijumčarenje robom. U selu je također živjelo nekoliko brodskih zapovjednika i pomoraca. Manji teretnjaci za transport gradili su se na poluotoku Stångudden, gdje se danas nalazi plaža. To je bilo prvo brodogradilište u selu te se današnji veliki mol za kupanje nalazi upravo na kamenom koritu preostalom od starog brodogradilišnog mola.

Na početku 20. stoljeća uz luku u zaljevu izgrađeno je brodogradilište Ekenäs. Ondje su se gradili različiti brodovi, među ostalim mali teretnjaci, ribarske kočice i rekreacijska plovila.

Župno skladište za žito iz Motorpa prodano je i preseljeno u blizinu buduće luke u Ekenäsu 1870-ih te je zatim bilo u zakupu različitih poduzeća. U drugoj polovici 20. stoljeća objekt je postao vojnim skladištem, prije nego što je prodan općini Kalmar. Danas je zgrada u vlasništvu udruge Södermöre Hembygdsförening.

Do 40-ih godina prošlog stoljeća nekoliko kilometara sjeverno od Ekenäsa nalazilo se lječilište Ekenäs Brunn. Bila je riječ o velikom kompleksu koji se sastojao od hotela s toplicama, bazena s toplom i hladnom vodom te nekoliko paviljona. Na kraju 19. stoljeća, kada je objekt uživao najveću popularnost, po sezoni je dolazilo oko 500 gostiju, od kojih je velik dio živio u Ekenäsu. Nažalost, nijedna građevina lječilišta nije očuvana do danas.

Nakon što je na početku 20. stoljeća uspostavljena željeznica i tako zamijenila pomorsku plovidbu, Ekenäs je izgubio na važnosti kao tranzitno mjesto. Nekoliko je kuća pretvoreno u ljetnikovce upravo u to vrijeme.

Danas je selo Ekenäs popularno izletničko mjesto među turistima. Ovdje se nalaze kupalište, luka s marinom te kamp za kamp-prikolice. Duž staze Kalmarskog prolaza prostire se mol jedriličarskog kluba Seglarklubben, a tamo se nalazi i sauna dostupna za najam. Pekarnica s domaćim pecivima Ekenäs Hantverksbageri nalazi se uz plažu Stångudden te se ondje na određene dane mogu kupiti kruh i kava. Zaposlenici udruge Södermöre Hembygdsförening tijekom ljeta organiziraju različita događanja u starom lučkom skladištu.

Kupite kavu i užinu ili gotovi obrok te ih ponesite sa sobom na izlet. U ponudi imamo najam ruksaka i prijenosnih hladnjaka.

Više informacija možete dobiti u restoranu.

Zanimljiva povijest odmarališta Stufvenäs

Područje Stufvenäsa prvi je put naseljeno već prije 5000 godina te ima dugu i uzbudljivu povijest. Nekoliko stotina godina područje je pripadalo vrlo poznatom veleposjedu Värnanäs. No, Stufvenäs je otkupljen prije otprilike 40 godina.

Već u 10. stoljeću veleposjed Värnanäs naselili su članovi poznatih švedskih obitelji, poput obitelji Bonde, Trolle, Sture i Grip. Najgore je bilo u razdoblju nakon haranja kuge, točnije sredinom 14. stoljeća, kad je pohlepni tajkun Bo Jonsson Grip posjedovao gotovo cijelu županiju Kalmar, uključujući i Kalmarski dvorac.

Kralj Gustav Vasa postao je vlasnikom veleposjeda Värnanäs na početku 16. stoljeća. On je dijelom zaslužan za dobro očuvano stanje veleposjeda. Kraljeva druga supruga Margareta Leijonhufvud često je boravila na posjedu, kao i kralj Erik XIV.

Danci su u vrijeme trajanja Sjevernog sedmogodišnjeg rata, točnije 1564. godine, spalili imanje, a kasnije ga je iznova sagradio kralj Ivan III.

Värnanäs je nakon potpisivanja primirja u Brömsebrou 1645. postao glavni veleposjed okruga Södra Möre. Zatim ga je kraljica Kristina poklonila kancelaru Axelu Oxenstiernenu kao zahvalu za njegov važan doprinos promicanju mira.

Objekt Stufvenäs postao je 1545. dijelom imanja Värnanäs. U to je vrijeme ondje živio plemić John Firsze.

Gustav II. Adolf poklonio je 1626. tadašnju kraljevsku kuću s okućnicom Stufvenäs jednom od prvih industrijalaca Johanu Glauweu, koji je izgradio talionicu stakla Bökenberg u selu Germundslycke ispred imanja Halltorp.

Glauwe je na taj način dobio pristup listopadnim šumama koje su se upotrebljavale za ogrjev i paljenje potaše za talionicu, koja je bila prva svoje vrste u pokrajini Småland.

Glavna je zgrada 1798. izgrađena kao gostinjska kuća u sklopu veleposjeda Värnanäs na samo 200 metara od mora.

No, Stufvenäs ima i suvremeniju povijest. Nakon završetka razdoblja izgradnje brodova na imanju Värnanäs, prenoćište je 1830. došlo u vlasništvo Axela Hemmingssona kao poljoprivredno zemljište. Obitelj Hemmingsson gospodarila je područjem nešto više od sto godina. Među očuvanim građevinama iz tog vremenskog razdoblja ističu se odaje za poslogu i praonica.

Šetnja ili jednodnevni izlet u okolicu Stufvenäsa zaista je poseban doživljaj. Područje je izrazito zanimljivo zbog svojih prirodnih posebnosti i geološke strukture. Na zapadnom dijelu područja prevladavaju zimzelene šume, a uzduž obale prostire se plodno područje Möreslättena. Ovdje se također nalazi jedinstveno zaštićeno prirodno područje s mnogo otočića i dugim pješćanim plažama.

Marcus Thell kupio je prenoćište Stufvenäs Gästgifveri 2019. te uz pomoć svojih suradnika i dalje unaprjeđuje objekt pomoću raznih ideja za vrlo zanimljivu budućnost.

Naše su ključne vrijednosti odvažnost, radost, ljubav i zalaganje. S njima na umu upravljamo životnim djelom osnivača prenoćišta Sigvarda Johanssona i neprestano ga poboljšavamo.

Naša je misija učiniti Stufvenäs Gästgifveri najboljim prenoćištem u Švedskoj, kao i odredištem s najočuvanijom prirodom, kako bismo posjetiteljima pružili cjelokupni doživljaj.

Stufvenäs Gästgifveri

+46 486 21900 · www.stufvenas.se ·

Reglerna enkla att följa

Behandla flaggan med respekt

VÅRA FLAGGREGLER

Sveriges flagga tillhör alla oss som bor i Sverige och som nationalsymbol ska flaggan förstås behandlas med respekt. Här hittar du grundläggande regler för hur du använder flaggan.

När flaggan är hissad ska det normalt vara ljust ute.

Vimpeln däremot, får vara hissad dygnet runt. Den är avsedd att pryda flaggstången när flaggan inte är hissad. På hissad vimpel ska det blå fältet vara vänt uppåt. Utländsk medborgare som bor i Sverige har, även på Sveriges flaggdagar, full rätt att hissa den

NÄR FLAGGAN SKA SLÄNGAS

En flagga som är sliten, trasig eller urblekt bör ej flaggas med. Hur en uttjänt flagga ska förstöras finns inga tydliga regler för. Men grundregeln är att även en kasserad flagga bör behandlas med respekt och att en gammal flagga inte ska ligga och skräpa eller användas till annat.

Ett sätt är att klippa

TVÅ FLAGGTYPEN, EN VIMPEL

Flaggan är själva flaggduken, den som är avsedd att hissas på stång eller mast. Flaggans storlek varierar beroende på flaggstångens längd, men den ska alltid ha sina lagstadgade proportioner. Fanan är avsedd att bäras och består därför av en flaggduk fäst vid en stång. Till skillnad från flaggan har fanan fastställda mått. Höjden: 100 cm och längden 160 cm.

Vimpeln består av ett långsträckt band av flaggduk. Svensk vimpel består av

egna nationsflaggan. Det får dock bara finnas en nations flagga på varje flaggstång. Vid dödsfall hissas flaggan på "halv stång" – vilket betyder 2/3 av flaggstångens höjd. Flaggan hissas då först i topp för att därefter halas till angiven höjd. På kvällen halas flaggan genom att först hissas i topp och sedan halas ned. Fritidsbåtar får föra svensk flagga alla tider på dygnet när de är under gång. Efter angöring gäller samma flaggningstider som till lands.

FLAGGDAGAR

ner flaggan till enbart blå och gula tygbitar – då är det inte en flagga längre och tygbitarna kan slängas på lämpligt sätt.

Idag rekommenderar man inte att gamla flaggor bränns eftersom de ofta är gjorda av polyester.

SÄRSKILDA REGLER FÖR FLAGGAN

Flaggan/flaggans färger används ofta i dekorativt syfte inom reklam- och affärsvärlden.

Flaggan får dock inte användas som ett tecken för själva varan eller tjänsten. Vill man använda flaggan i ett kommersiellt syfte ska man vända sig till Patent- och registreringsverket.

ett blått och ett gult fält som smalnar mot spetsen. På allmänna flaggdagar bör vimpeln undvikas, då hissas den svenska flaggan. Till försäljning förekommer även en vimpel med ett gult kors, men denna ska inte användas.

Primjena jednostavnih pravila Rukujte zastavom s poštovanjem

PRAVILA ZA UPOTREBU ZASTAVE

Švedska zastava pripada svima nama koji živimo u Švedskoj te se njome kao državnim simbolom, jasno, treba rukovati s poštovanjem. U nastavku se nalaze osnovna pravila povezana s upotrebom zastave.

Zastava je obično podignuta tijekom dana.

Međutim, ako se radi o zastavici, ona smije biti podignuta tijekom cijelog dana i noći. Zastavica se upotrebljava za ukrašavanje stijega na kojem trenutačno

VRIJEME ZA ODLAGANJE STARE ZASTAVE

Ne bi se trebala isticati dotrajala, poderana ni izbljedjela zastava. Nije jasno propisano na koji način zbrinuti zastavu na kraju vijeka trajanja. No, osnovno je pravilo da se čak i zastavom koja se više neće upotrebljavati treba rukovati s poštovanjem te staru zastavu ne treba sačuvati tek toliko ni upotrebljavati u druge svrhe.

Jedan od mogućih načina odlaganja stare

DVIJE VRSTE ZASTAVA, JEDNA VRSTA ZASTAVICA

Zastava za podizanje podrazumijeva komad platna s prikazom zastave namijenjen podizanju na stijegu ili jarbolu. Veličina takve zastave ovisi o dužini stijega, ali njezine proporcije uvijek moraju biti u skladu sa zakonski propisanim mjerama. Zastava za nošenje podrazumijeva zastavu namijenjenu nošenju te se odnosi na komad platna s prikazom zastave učvršćen za koplje. Za razliku od

nema podignute zastave. Kod podignute zastavice plavi dio mora se nalaziti na gornjoj strani. Strani državljani koji žive u Švedskoj imaju puno pravo na podizanje vlastitih državnih zastava, čak i na dane kad se u Švedskoj ističe naša državna zastava. Međutim, važno je da se na stijegu nalazi zastava samo jedne države.

Ako dođe do smrtnog slučaja, zastava se podiže „na pola stijega“, odnosno na dvije trećine visine stijega. Zastava se najprije podiže do vrha, a zatim spušta na navedenu visinu stijega.

Navečer se zastava spušta tako da se najprije podigne do vrha stijega, a zatim spušta.

Rekreacijska plovila smiju isticati švedsku zastavu u bilo koje doba dana za vrijeme plovidbe. Nakon pristanka u luci vrijede ista pravila za vrijeme isticanja zastave kao i na kopnu.

DANI ISTICANJA ZASTAVE

zastave jest rezanje na plavi i žuti dio, jer zastava na taj način gubi status te se tako dobiveni komadi tkanine mogu zbrinuti zasebno na prikladan način.

U današnje vrijeme ne preporučuje se paliti stare zastave jer su često izrađene od poliestera.

POSEBNA PRAVILA VEZANA UZ ZASTAVU

Zastava i njezine boje često imaju dekorativnu svrhu u reklamnoj i trgovačkoj industriji. No, zastava se ne smije upotrebljavati kao oznaka za sam proizvod ni uslugu. Ako želite upotrebljavati zastavu u komercijalne svrhe, morate se obratiti tijelu Patent- och registreringsverket (hrv. Ured za patente i žigove).

zastave za podizanje, zastava za nošenje točno je propisane veličine. Mora biti visine 100 cm i dužine 160 cm.

Zastavica podrazumijeva dugačku vrpcu od komada platna. Švedska zastavica sastoji se od jednog plavog i jednog žutog izduženog polja koji se sužavaju prema kraju zastavice. Na dane isticanja državne zastave u Švedskoj valja izbjegavati zastavicu te umjesto nje isticati zastavu. U prodaji postoji i zastavica sa žutim križem, no nju treba izbjegavati.

6.1.7. Den stora flygelskjutningen i Shropshire

Sverige

Kan vi inte söka EU-stöd för svenska färger? Det måste finnas någon fond någonstans. Jag älskar de här svenska färgerna.

Jag avser nu inget stöd till den svenska kemiska industrin eller någon allmän uppmuntran till alla demidekkare därute. Nej, jag menar något som vi i brist på annat skulle kunna kalla de svenska grundfärgerna.

Den svenska grundkoloriten som sitter så djupt i oss att den har blivit ett temperament.

Sveriges temperament.

Jag vill betona att jag inte förfäktar något slags Blut-und-Bodenmystik, för jag har träffat människor som flyttat till Sverige och nästan oroande snabbt flutit in i denna svenska kulör. (Det mest göteborgska – ursäkta en utvikning – jag har träffat i mitt liv var en snickare från Split vid namn Ivo. Han berättade outhärdliga vitsar och levde för Blåvitt. Jag har varken förr eller senare stött på något mer göteborgskt och hans livs stora ögonblick var att han en gång träffat Glenn Schiller på Pölgatan i Majorna.)

De svenska färgerna.

De lite vresiga svenska färgerna som gör sig bäst under vinterhalvåret: de snåla lerfärgerna som hör ihop med regnen och vätan, de vattensjuka dikena, de svarta stubbåkrarna, kaveldunet, kajorna.

Kanske är det kulörer från ett gammalt Bonde-Sverige, men det har alldeles sömlöst överlevt i 2000-talets städer.

De blöta grå husväggarna, rostskäggen under spikarna, de svarta järnkramporna, det grova blöta gruset mellan spårvagnsspårens syllar vid Gamlestadstorget.

I Göteborg har vi också den grå älven: Göteborgs temperament.

Det grå, gula, bruna och svarta. Våra färger.

Självfallet har den svenska flaggan alldeles fel färger. Danmarks röda och vita är rätt: den fladdrar friskt över sundet och över den brokiga boskapen på Jyllands väldiga vidder och en kväll vid domkyrkan i Odense och över redarvillorna i Mars-tal. Den norska flaggan med sin frostlinje är också bra. Men den svenska flaggan är i sin feta blånad naturligtvis alldeles felaktig.

Det är ju inomhusfärger. Varje gång jag ser en svensk flagga utomhus föreställer jag mig att den fryser: den är en främling i detta land.

Den svenska flaggan borde vara ett ljusgult fält – inget mer.

Ljusgult som halm eller höstgräs eller de brustna vasspiporna som sticker upp ur vårisarna.

Ett enda ljusgult fält.

Jag bodde ett år på Manhattan. Manhattan var liksom motsatsen till ett ljusgult fält.

Manhattan var senapsgula taxibilar, blodröda brandbilar och brandposter, randiga parasoller, kornblå marschorkestrar och isblå skyskrapor.

Denna kolorit sammanföll med en amerikansk hejighet som efter elva månader hade nött ner mig, så att jag var innerligt less på pressekreterare som bjöd på äppeljuice och pratade strunt om indianorganisationer och badrumsrenoveringar på Staten Island och sa howareyouinbuddy.

Två veckor innan jag for hem till Sverige gick jag upp till C-store på Broadway och köpte en bleckburk med danska kakor. Kakorna smakade aceton, men runt burken syntes Kongens Nytorv och dronningens vakter i björnskinnskaskar.

Det var Danmark, men det var så nära Sverige jag kunde komma. Jag satt i lägenheten på 146:e gatan medan Broadway brusade i gardinerna och jag tittade på burken och försökte i fantasin mana mig från Köpenhamn över sundet, in i de svenska färgerna, det regngula, dimman och diset.

Jag återvände till Sverige en blåsig vårdag med låg grå himmel.

Någon vecka senare satt jag på tåget från Stockholm till Göteborg.

Mitt emot mig satt ett svenskt par i 70-årsåldern. De skulle, framgick det, åka till Göteborg för att hälsa på hennes syster.

När tåget just hade stannat i Skövde ropade mannen:

– Sture!

Ty hans gamla klasskamrat hade alltså klivit på i Skövde och manövrerade sig nu genom mittgången. De enades om att de inte hade umgåtts sedan 1961. De hade setts på en bilsalong i slutet av 1970-talet, men det var allt. När den nypåstigne Sture hörde att hans gamle vän skulle stanna i Göteborg över helgen sa han helt naturligt:

– Men då kan ni väl komma hem till mig på middag på lördag. Hans sjuttioårige före detta klasskamrat (klädd i brun olle med romber) svarade lika naturligt:

– Vi har en lott. Vi ser på Loket på lördagar.

Jag satt och lyssnade på dem och tittade på den svenska skymningen i fönstret: svarta och våta. Stures gamla klasskamrat hade en bingolott och kunde därför inte träffas efter fyrtiofem år. Sture som klivit på i Skövde gick tyst till sin plats. Det regnade över granskogen. Jag var hemma.

Fripassagerare

En gråsnöig kväll satt jag på tåget från Stockholm. Ungefär vid Södertälje Södra, vid de väldiga brospannen och isarna, anades ett slags oro i vagnen. Det blev inte riktigt lugnt. Konduktören – en grå och lätt avrundad man med omsorgsfullt tvinnad mustasch – kom och tittade på biljetterna och han måste med sin rutin och sitt säkra väderkorn ha sniffat sig till att något var underligt.

Det bör ha varit yrkesintuition.

Vi hade alltså två fripassagerare i vagnen.

Eller rättare sagt: det var strängt taget bara en fripassagerare, för de delade på en biljett. Det var ett ungt par. Kvinnan hade långt rött hår som i en irländsk bestseller. Mannen hade ett slags virkad kalott på huvudet. Vid biljettviseringen hade han hållits på toaletten. Nu kom han ut och satte sig bredvid flickan. Jag såg över mittgången hur hon gav honom biljetten. Så gick hon framåt i tåget.

Efter en stund kom konduktören igen och då visade mannen biljetten. Sedan kom flickan tillbaka och stod och hängde i slussen utanför vagnen och vid Katrineholm smet hon kvickt in på toaletten.

Hela denna avancerat koreograferade föreställning av platsbyten, hastigt låsta dörrar och snabba sortier bröt fram genom Vintersverige i 130 kilometer i timmen, medan små samhällen som bara verkade bestå av stationshus, grillbar, järnvägsbommar (och som extra tillval: Jehovas vittnen eller en liten mekanisk industri i en plåtlada) for förbi.

Det var ingen av oss passagerare som angav dem för konduktören. Han frågade oss inte heller. Det fanns en outtalad överenskommelse: det hade varit mot spelets regler.

Efter en timme tog konduktören fram ett litet löst handtag av rostfritt stål och låste upp toalettdörren.

Han ringde ett samtal och egendomligt nog dök det upp ytterligare en likadan man med mustasch och SJ:s lite för trånga väst. Denna dubbelmustaschering på ett halvtomt kvällståg mellan lador och granskog förmedlade ett nästan glamoröst intryck av internationell express. Den nya järnvägsfunktionären var rentav en smula bredare än konduktören.

Det var odramatiskt. Mannen lät sig tyst haffas. Kvinnan tog sin handväska från hyllan; och så följde de med, i vaggande gåsmarsch, för nu bredde tåget krängande ut sig över de gamla slätterna.

Jag undrade vart de hade förts. Fanns det något slags häkte ombord? Efter en stund gick jag till bistrovagnen. I ett hörn satt alla fyra.

Fripassagarna var instängda av å ena sidan ett golvfast plastbord och, på ömse sidor,

järnvägsmännens duktiga magar.

I Skövde klev två polismän på, med öronlappsmössor och handskar.

Den ene polisen ledde fripassagerarna av tåget. Jag såg dem genom fönstret. De stod på perrongen. Polisen tände en cigarett. Han bjöd fripassagerarna på varsin tagg.

Polismannen i kafévagnen tog långsamt av sig handskarna ett finger i taget, lade en liten mapp med ett A4-ark på bordet och började fylla i en anmälan.

– Tågets nummer. Era namn.

Järnvägsmännen svarade otåligt.

Polismannen sa:

– Jag kan ta lite kaffe.

Alla passagerare som skulle kliva av eller på tåget i Skövde var nu färdiga. Dörrarna var stängda. Det tåg som på biljetten benämndes snabbtåg – och som med förvånansvärd vitalitet brakat genom skogarna nästan i linje med tidtabellen – stod nu stilla i Skövde medan en polisman drack kaffe.

Efter en stund kom den andre polismannen in från perrongen.

Inte överraskande kunde man då genom fönstret se hur de två gripna begagnade möjligheten att springa uppför en trappa och försvinna.

En av järnvägsmännen tittade och sa:

– Men vaf... de sticker ju!

Polisen vid protokollet drack kaffe. Han gjorde sig ingen brådska. Sedan sa han, med den trygghet som trettio års erfarenhet bland Västergötlands småbovar och alcaponer, skänker en yrkesman:

– Klockan är kvart över nio på kvällen. Det är minus tio grader. Detta är Skövde. Skövde. Jag garanterar att vi kommer att hitta dom.

Tåget anlände sju minuter försenat till Göteborg.

6.1.8. Veliko izbacivanje klavira u Shropshireu

Švedska

Zar ne možemo zatražiti potporu EU-a za švedske boje? Sasvim sigurno postoji neki fond. Volim te naše švedske boje.

Ne mislim na potporu švedskoj kemijskoj industriji ni javni poticaj svim sam-svojmajstorima koji se ovdje mogu naći. Mislim na nešto što bismo, u nedostatku boljeg naziva, nazvali istinskim švedskim bojama.

Taj osnovni švedski kolorit koji se nalazi toliko duboko u nama da je postao naša narav. Švedska narav.

Želim naglasiti da se ne zalažem ni za što nalik ideologiji „krvi i tla” jer sam upoznao ljude koji su se doselili u Švedsku i gotovo uznemirujuće brzo prihvatili naše švedske boje.

(Oprostite na digresiji, ali nešto geteborškije od stolara Ive iz Splita nikad nisam upoznao. Pričao je nepodnošljive viceve i živio za plavo-bijeli dres IFK-a Göteborg. Nikad ranije ni kasnije nisam susreo nikoga tko je bio veći Göteborgovac. Najbolji trenutak njegovog života bio je slučajan susret s našim nogometašem Glennom Schillerom u ulici Pölgatan u kvartu Majorna.)

Te švedske boje.

Te blago mrzovoljne švedske boje koje se najbolje mogu uočiti tijekom zime: oskudne zemljane boje povezane s kišom i vlagom, potopljenim jarcima, crnim oranicama, šašem i čavkama.

Možda je riječ o koloritu nekadašnje seoske Švedske, ali taj isti kolorit neprimjetno je preživio do gradova 21. stoljeća.

Sivi mokri zidovi kuća, tragovi hrđe ispod čavala, crne željezne spojnice i krupni, mokri šljunak među tračnicama tramvaja na trgu Gamlestadstorget.

Göteborgom teče (i) siva rijeka: geteborška narav.

Siva, žuta, smeđa i crna. To su naše boje.

Očito je švedska zastava sastavljena u potpunosti od krivih boja. Crvena i bijela na danskoj zastavi sasvim su u redu: ona snažno vijori nad tjesnacima i crvenim danskim govedima na golemim prostranstvima poluotoka Jylland, uvečer pored katedrale u gradu Odenseu i na obiteljskim kućama brodovlasnika u gradiću Marstalu. I linija mraza na norveškoj zastavi isto ima smisla. Ali švedska je zastava u svom silnom plavetnilu naravno posve pogrešna.

Ipak su to unutarnje boje. Svaki put kad vidim švedsku zastavu izvan kuće, čini mi se kao da se smrzava. Kao da je stranac u ovoj zemlji.

Švedska zastava trebala bi biti jedno svijetložuto polje – i ništa više.

Svijetložuto kao slama ili trava u jesen ili pokoja trstika koja izviruje iz leda u proljeće.

Jedno jedino svijetložuto polje.

Godinu dana živio sam na Manhattanu. Manhattan je gotovo čista suprotnost svijetložutom polju. Manhattan su senf žuti taksiji, krvavo crvena vatrogasna vozila i hidranti, prugasti suncobrani, kraljevski plava limena glazba i ledeno plavi neboderi.

Taj se kolorit podudarao s američkom energičnošću koja me nakon 11 mjeseci izmorila, u tolikoj mjeri da me dokrajčila glasnogovornica koja mi je nudila sok od jabuke, naklapala o organizacijama Indijanaca i renoviranju kupaonice na Staten Islandu te pitala kakstekajdanas. Dva tjedna prije povratka kući u Švedsku kupio sam limenu kutijicu s danskim keksima u trgovini na Broadwayu. Keksi su imali okus po acetonu, ali je kutija bila naokolo oslikana prikazom trga Kongens Nytorv i kraljevske straže s kacigama s medvjedom grivom.

Iako se radilo o Danskoj, u tom je času to bilo najbliže Švedskoj što sam mogao doći. Sjedio sam u stanu u ulici 146 Street dok su se zastori tresli od zvuka s Broadwaya, gledao kutijicu i zamišljao kako se iz Kopenhagena, preko tjesnaca, vraćam švedskim bojama – žutilu nakon kiše, magli i izmaglici.

Vratio sam se u Švedsku na vjetroviti proljetni dan dok su sivi oblaci bili nisko na nebu.

Nekoliko tjedana kasnije vozio sam se u vlaku od Stockholma do Göteborga.

Nasuprot meni sjedio je jedan švedski par u dobi od 70-ak godina. Oni su, kao što sam kasnije saznao, putovali u Göteborg kako bi posjetili njezinu sestru.

Tek što je vlak zastao na stanici Skövde, muškarac je uzviknuo:

„Sture”!

Jer se, baš u tom času, u vlak u Skövdeu ukrcao njegov nekadašnji školski kolega, koji se već probijao kroz prolaz u sredini. Složili su se da se nisu družili od 1961. Vidjeli su se u salonu automobila na kraju 70-ih, ali sve je ostalo samo na tome. Kada je pridošlica Sture čuo da njegov stari prijatelj ostaje u Göteborgu preko vikenda, jasno da je rekao:

„Onda ćete svakako doći k meni na večeru u subotu.” Njegov stari sedamdesetogodišnji školski kolega (odjeven u smeđi debeli pulover s rombovima) isto je tako, jasno, odgovorio:

„Imamo planove. Subotom gledamo Loketov TV bingo.”

I tako sam ih slušao, istovremeno kroz prozor promatrajući švedski suton: taman i vlažan.

Stureov stari školski kolega uplatio je listić za bingo i zato se s njim nije mogao družiti nakon 45 godina. Sture koji je ušao u vlak na stanici Skövde tiho je otišao do svojeg mjesta. Kišilo je iznad smrekove šume. Bio sam kod kuće.

Slijepi putnici

Jedne sive i snježne večeri vozio sam se vlakom iz Stockholma. Negdje kod stanice Södertälje Södra, kod golemih lukova na mostu i nakupina leda, dala se naslutiti neka vrsta nemira u vagonu. Nije bilo mirno kako je trebalo biti. Kondukter, sijeda i lagano zaobljena figura s pažljivo uvinutim brkom, došao je do vagona i obavljao pregled karata te je, zasigurno zahvaljujući već dobro poznatoj rutini i istreniranom nosu, nanjušio da se ovdje zbiva nešto neobično.

Mora da se vodio svojom poslovnom intuicijom.

S nama su u vagonu bila i dva slijepa putnika.

Ili bolje rečeno, radilo se o samo jednom slijepom putniku, jer su putnici dijelili kartu. Bila je riječ o mladom paru. Žena je imala dugu crvenu kosu kao u kakvom irskom bestselleru.

Muškarac je na glavi imao nekakvu pletenu kapu. Za vrijeme pregleda karata muškarac se zadržao u toaletu. Sada je izašao i sjeo pored djevojke. Preko prolaza vidio sam kako mu je pružila kartu. Zatim je otišla prema prednjem dijelu vlaka.

Nakon nekog vremena kondukter se vratio i tada je muškarac pokazao kartu. Zatim se djevojka vratila, ostala stajati u prolazu ispred vagona te na stanici Katrineholm brzo šmugnula u toalet.

Cijela ova napredno inscenirana predstava zamjene mjesta, užurbanog zaključavanja vrata i brzih odlazaka odigravala se usred švedske zimske idile na 130 km/h, dok smo putovali pored malenih naselja koja su se naočigled sastojala samo od željezničkog kolodvora, restorana s jelima s roštilja i željezničkih rampi (uz moguć dodatak Jehovinih svjedoka i malene mehaničarske radionice u kakvoj limenoj kućici).

Nitko od nas ostalih putnika nije ih odao kondukteru. Nas nije ništa ni pitao. To je bilo nepisano pravilo igre koje se nije smjelo prekršiti.

Nakon sat vremena kondukter je upotrijebio zamjensku ručicu od nehrđajućeg čelika kako bi otključao vrata toaleta.

Nekog je nazvao te se nekim čudom ondje ubrzo stvorio još jedan čovječuljak nalik njemu, s brkovima i u mrvicu preuskom prsluku Švedskih željeznica. Ova dvojica brkonja u polupraznom večernjem vlaku između sjenika i smrekove šume odisali su gotovo glamuroznim dojmom međunarodnog vlaka. Novopristigli željeznički službenik bio je malo širi od konduktera.

Nije bilo velike drame. Muškarac je pustio da ga uhite u tišini. Žena je uzela torbicu s police, a zatim su slijedili službenike gegajući se kao guske, jer je vlak u taj čas pojurio preko

prastarih visoravni.

Pitao sam se gdje će ih odvesti. Postoji li u vlaku kakav pritvor? Nakon nekog vremena otišao sam do vagon-restorana. Svi četvero sjedili su u jednom kutu.

Slijepi putnici s jedne su strane bili zatočeni plastičnim stolom učvršćenim u pod, a s druge strane pozamašnim trbusima željezničkih službenika.

Na stanici Skövde u vlak su se popela dva policajca opremljena kapama sa štitnicima za uši i rukavicama.

Jedan od policajaca izveo je slijepu putnike iz vlaka. Vidio sam ih kroz prozor. Stajali su na peronu. Policajac je zapalio cigaretu. Ponudio je oba slijepa putnika.

Policajac u vagonu skidao je rukavice cijelu vječnost, prst po prst, izvadio maleni fascikl s jednim papirom veličine A4 na stol i počeo ispunjavati prijavu.

„Broj vlaka. Vaša imena.”

Željeznički službenik nestrpljivo je odgovorio.

Policajac je rekao:

„Mogao bih popiti malo kave”.

Svi putnici koji su namjeravali izaći iz vlaka na stanici Skövde ili ući u njega, već su to učinili. Vrata su bila zatvorena. Isti vlak koji je na karti bio naveden kao brzi vlak i iznenađujućom brzinom jurio kroz šume, gotovo usklađen s voznim redom, sada je stajao potpuno mirno na stanici Skövde, dok je policajac pio kavu.

Nakon nekog vremena drugi se policajac vratio s perona.

Na ničije iznenađenje kroz prozor se moglo vidjeti kako dvoje uhićenika koristi priliku da potrči uz stepenice i nestane.

Vidio ih je jedan od željezničkih službenika i povikao:

„Ma koji vr...zbrisat će!”

Policajac je, po protokolu, pio kavu. Nije se dao požurivati. Zatim je, sa sigurnošću profesionalca s tridesetogodišnjim iskustvom rada sa sitnim lopovima i kriminalcima županije Västergötland, odgovorio:

„Sada je 9 i 15 navečer. Vani je deset stupnjeva ispod nule. Nalazimo se u Skövdeu.

Skövdeu. Jamčim vam da ćemo ih pronaći.”

Vlak je pristigao u Göteborg sa 7 minuta zakašnjenja.

6.2. Översättningar från kroatiska till svenska

6.2.1. Gradski muzej Karlovac

Odjeli i zbirke

 Podijeli Ispiši

Prirodoslovni odjel

Arheološki odjel

Kulturno-povijesni odjel

Povijesni odjel

Etnografski odjel

Prirodoslovni odjel

Prirodoslovni odjel vodi nas kroz priču o raznovrsnosti prirodne baštine karlovačkoga kraja u kojem se susreću panonska i dinarska regija. U vitrinama nalazimo svjedočanstva o evoluciji prirode od najstarijih geoloških razdoblja, tragove živog i izumrlog svijeta, a u muzejskim čuvaonicama novije predmete koji pokazuju bogatstvo biljnog i životinjskog svijeta Karlovačke županije koji se povremeno izlažu.

Odjel je od njegovog formiranja 1965. godine pa do umirovljenja 1998. godine vodio viši kustos Vladimir Peršin, prof. U tom razdoblju pronađene su i evidentirane rijetke biljne vrste, posebno proučavani cretovi, flora dijela Žumberka i fosili na području Korduna. Odjel je 2013. godine preuzeo kustos Luka Čorak.

Fundus zbirke Prirodoslovnog odjela nažalost je osiromašen ratnim razaranja i nedostatkom adekvatne pohrane, no od 2016. godine provodi se intenzivno prikupljanje fundusa kroz terenski rad na području šire karlovačke okolice te kroz razne donacije i akvizicije. Za kvalitetnu i atraktivnu prezentaciju karlovačke prirodoslovne baštine potrebna je modernizacija odjela i interdisciplinarni pristup i sukladno tome uspostavljena je suradnja odjela s relevantnim karlovačkim, hrvatskim i stranim institucijama i provodi se konstantno usavršavanje djelatnika. Vrlo optimističan stav odjela je dodatno potkrijepljen velikom raznolikošću flore i faune Karlovačke županije koja je do danas ostala relativno neistraženo područje.

U prirodoslovnim zbirkama su pohranjene informacije o promjenama u prirodi i vremenu, možemo ih smatrati svojevrsnim svjedocima prošlog vremena. Specifične su zbog prirode fundusa, u njima se nalaze "prirodnine", tj. građa sakupljena iz prirode, zbog toga ih se smatra dijelom kulturne baštine *ex situ*. One su rjeđe od ostalih te stoga vrlo vrijedne i zanimljive kako posjetiteljima tako i stručnjacima. Osim toga u vremenu virtualne otuđenosti čovjeka od prirode one su jedna od rijetkosti koje na opipljiv i stvaran način mogu približiti prirodu čovjeku. Bitne su u podizanju svijesti javnosti o značenju očuvanja bioraznolikosti za dobiti ljudske populacije i kao takve su važni nositelji globalne i lokalne prirodne baštine. U Gradskom muzeju trenutno postoje 4 prirodoslovne zbirke od kojih se jedna nalazi u stalnom postavu dok su ostale u procesu obrade i dopune te će uskoro biti dostupne.

Luka Čorak, viši kustos

tel: 047 615 980 (4)

e-mail: luka.corakt@mgk.hr

Entomološka zbirka

Entomološka zbirka noviji je dodatak fundusu Gradskog muzeja Karlovac. Zbirka kukaca pokrenuta je 2018. godine i obuhvaća razne vrste iz skupine kornjaša (*Coleoptera*) i danjih leptira (*Lepidoptera*) iz Karlovačke županije. Razlozi osnivanju zbirke leže u bogatstvu entomološke faune Karlovačke županije te relativnoj neistraženosti i atraktivnosti fundusa za posjetitelje. Predmeti zbirke povremeno se izlažu da bi posjetitelji mogli uživati u njima.

Leptir *Papilio machaon*
(Linnaeus, 1758.)
lastin rep

Leptir *Apatura illia*
(Denis i Schiffermüller, 1775.)
mala modra preljevica

Kornjaš *Lucanus cervus*
(Linnaeus, 1758.)
jelenak

Geološko-paleontološka zbirka

Geološko-paleontološka zbirka pokrenuta je u šezdesetim godinama 20. stoljeća i obuhvaća zanimljive predmete vrsta flore i faune koji su živjeli na području Karlovačke županije te predmete koji originalno nemaju staništa na ovim područjima, ali igraju bitnu ulogu kao prethodnici vrsta koje kasnije nalazimo na našim prostorima. Izložena je u stalnom postavu Gradskog muzeja Karlovac, a od najzanimljivijih predmeta izdvajamo ostatke kostura i zubiju mamuta, špiljskog medvjeda i žderonje koji je i danas živuća vrsta.

Ursus spelaeus
(Rosenmüller i Heinroth, 1794.)
čeljust špiljskog medvjeda

Mammuthus primigenius
(Blumenbach, 1779)
kutnjak vunastog mamuta

Kalcit
(CaCO₃)
Stalagmit

Ihtiološka zbirka

Ihtiološka zbirka pokrenuta je 2019. godine i najmlađa je zbirka Gradskog muzeja Karlovac. Rezultat je suradnje Gradskog muzeja Karlovac s Javnom ustanovom Aquatika - slatkovodni akvarij Karlovac. Iako ima malen fundus, riječ je o velikim, kapitalnim primjercima, a zbog tradicionalno velike zainteresiranosti Karlovčana za ribolov, zbirka ima veliki potencijal u predstavljanju riblje faune karlovačkih i drugih hrvatskih rijeka.

Esox lucius
Linnaeus, 1758
štuka

Salmo trutta
Linnaeus, 1758
pastrva

Acipenser baerii
J. F. Brandt, 1758
sibirski jesetra

Herbarij GMK-a

Botanička zbirka, tj. herbarij rezultat je marljivog i savjesnog rada osnivača Odjela, višeg kustosa Vladimira Peršina. Sadržava godinama sakupljanu floru Karlovačke županije te dijelove edukativnih herbarija rađenih za osnovne i srednje škole na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće gdje se kao autor spominje poznati prirodoslovac Dragutin Hirc. Također sadržava novije herbarijske listove koje su sakupljali naši građani, bivši studenti Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Zagrebu.

Herbarijska kutija
s herbarijskim listom

Melilotus officinalis
(L.) Lam., Fabaceae (leptirnice)
ljekoviti kokotac

Sambucus nigra
L., Caprifoliaceae (kozokrvnice)
crna bazga

Prirodoslovni odjel

Arheološki odjel

Kulturno-povijesni odjel

Povijesni odjel

Etnografski odjel

Arheološki odjel

Arheološki odjel Gradskog muzeja Karlovac prikuplja, čuva i izlaže artefakte koji svjedoče o ljudskoj prisutnosti od prapovijesti do novog vijeka. Predmeti su prikupljeni na širem karlovačkom području i razvrstani u šest muzejskih zbirki prema periodu nastanka, uporabi i lokalitetu. Uporabni, ukrasni, kulturni keramički, koštani, stakleni i metalni predmeti te kamena plastika razvrstani su prema vremenu nastanka i uporabe u Zbirku prapovijesne građe, Zbirku antičke građe, Zbirku srednjovjekovne građe, Zbirku novovjekovne građe i Numizmatičku zbirku. Istraživanja Arheološkog odjela bila su orijentirana na područje Topuskog, Tursku kosu i okolne lokalitete, a posljednjih nekoliko godina orijentirani smo na uže područje Karlovca istražujući Stari grad Dubovac, karlovačku Zvijezdu, Turanj, Kamensko i dr.

Matea Galetić, kustosica Arheološkog odjela

tel: 047 615 980 (6)

e-mail: matea.galetic@mgk.hr

Iva Allbašić, kustosica Arheološkog odjela

tel: 047 859 093

e-mail: iva.alibasic@mgk.hr

Zbirka prapovijesne građe

Sadržava više od 500 inventiranih predmeta koji svjedoče o najstarijoj ljudskoj prisutnosti na karlovačkom području. Datiranje predmeta obuhvaća širok vremenski raspon, od otprilike 20 000 g. pr. Kr. do 4. st. pr. Kr, te objedinjuju kameno, bakreno, brončano i željezno doba. Najbrojniji je keramički materijal koji pokazuje raznovrsnost kulturnih fenomena i utjecaja, a malobrojniji su metalni, kameni i koštani predmeti.

Koštana kopča iz Lukinić pećine, paleolitik (starije kameno doba)

Keramički ulomci s raznih lokaliteta, eneolitik (bakreno doba)

Kamena sjekira - čekić

Muzejska zbirka Topusko

Najveća je arheološka zbirka Gradskog muzeja Karlovac i ima više od 1200 inventiranih predmeta, a čine je keramički i metalni predmeti te kamena plastika. Datirani su u razdoblje od prapovijesti do srednjeg vijeka i prikupljeni na lokalitetima Kiringrad, Lasinja, Lončarevac, Nikolino brdo, Perna, Topusko, Turska kosa, Velika Vranovina i dr. Važan dio zbirke čine glineni idoli i drugi predmeti atribuirani Kolapijanima. Do Domovinskog rata u Topuskom je postojao Zavičajni muzej s vrijednom zbirkom predmeta od kojih je dio nepovratno nestao, a zbirka je u osiromašenom obujmu dospjela u Gradski muzej Karlovac.

Keramički idoli
Turske kose, 6.- 3. st.
(željezna doba)

Keramička žara
s poklopcem s Turske
kose, kasno brončano doba

Keramička posuda s Turske s
kose, željezna doba pr. Kr.

[Prikaži više](#)

Zbirka antičke građe

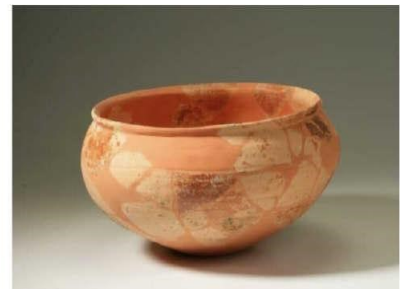
Obuhvaća više od 160 inventiranih predmeta koji vremenski pripadaju razdoblju antike, odnosno, dio su materijalne kulture Rimljana od 1. do 4. stoljeća, iz vremena dominacije rimske kulture na prostoru karlovačkog Pokuplja. Glavninu zbirke čine brončani ulomci minimalno dviju skulptura pronađenih u rijeci Kupi, metalni, koštani i stakleni nakit, metalno oružje i oruđe, medicinski instrumenti, predmeti za svakodnevnu upotrebu, metalni ključevi kao grobni priloz i dr. U zbirci se nalaze i rimski nadgrobni spomenici izloženi u dvorištu Muzeja.

Stopalo rimske skulpture iz
rijeka Kupe kod Kamenskog,
2. pol. 1. st.

Dio glave rimske skulpture boga
Apolona iz rijeka Kupe kod
Kamenskog, 2. pol. 1. st.

Keramička zdjela iz Bubijske
jame nedaleko od Barilovića,
3. st.

[Prikaži više](#)

Zbirka srednjovjekovne građe

Najmanja je arheološka zbirka koja ima 54 inventirana predmeta datirana u razdoblje od početka 5. do prve polovice 15. stoljeća. Predmeti su reprezentativni primjerci srednjovjekovne baštine karlovačkog Pokuplja s brojnim analogijama na susjednim područjima Sjeverne Hrvatske i Slovenije. Najveći dio zbirke čine keramički ulomci posuda, gotički vrčevi i čaše na nogu, a u manjem broju zastupljeni su oružje i vojna oprema od bronce i željeza, oruđe, predmeti za svakodnevnu upotrebu i nakit.

Dio željeznog oklopa iz
Novigrada na Dobri,
kasni srednji vijek

Gotička čaša na nozi iz
Kamenskog, 14. - 15. st.

Keramički lonac iz Jopića
pećine nedaleko od Krnjaka,
rani srednji vijek

[Prikaži više](#)

Zbirka novovjekovne građe

U Zbirci novovjekovne građe nalazi se više od 1000 predmeta datiranih u novi vijek, u razdoblje od kraja 15. do kraja 19. stoljeća, a najveći dio zbirke pripada razdoblju 17. i 18. stoljeća. Predmeti su prikupljeni u arheološkim istraživanjima uz crkve kojima su otkrivena groblja ili pojedinačni grobni ukopi. Zbirku čine različiti keramički, metalni, stakleni, koštani i drveni predmeti od kojih valja izdvojiti dijelove odjeće i obuće (kopčice, dugmad i karičice), nakit (prstenje, ogrlice, privjesci i naušnice), oruđe, oružje, keramičke posude i ulomke posuda, keramičke lulice, drvenu dugmad, perlice od sjemenki, dijelove tkanine i dr.

Keramička lula sa Staroga grada Dubovca, 16. st.

Keramička zdjela na tri noge iz Barilovića, 16. - 18. st.

Partizana s krilima iz Ozlja, 19. st.

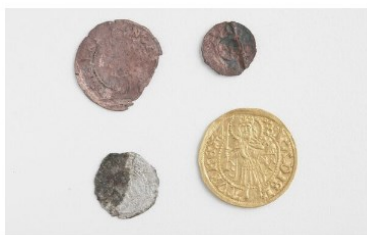
[Prikaži više](#)

Numizmatička zbirka

Zbirka objedinjuje antički, srednjovjekovni i novovjekovni novac koji datira od razdoblja antike do suvremenog doba.

Ostava rimskog srebrnog novca iz Gornjeg Taborišta, 3. st.

Srednjovjekovni novac s raznih lokaliteta okolice Karlovca

Avdelningar och samlingar

Naturhistorisk avdelning

Arkeologisk avdelning

Kulturhistorisk avdelning

Historisk avdelning

Etnografisk avdelning

Naturhistorisk avdelning

Den naturhistoriska avdelningen berättar om det mångsidiga naturarvet från Karlovac-området där de pannoniska och dinariska regionerna möts. Museimontrar vittnar om naturens evolution i en av de äldsta geologiska perioderna och visar samtidigt spår av levande och utdöda arter, medan yngre föremål som visar Karlovac läns rika flora och fauna bevaras i museets utrymmen och ställs tillfälligt ut.

Professor och överintendent Vladimir Peršin ledde avdelningen sedan den inrättades 1965 tills han pensionerades 1998. Under den perioden upptäcktes och registrerades sällsynta växtarter, särskilt undersökta myrar, flora från en del av Žumberakregionen samt fossil från Kordunregionen. Intendenten Luka Čorak tog över avdelningen 2013.

Samlingarna vid den naturhistoriska avdelningen blev ruinerade av krigets förstörelse och brist på tillräcklig förvaring, men sedan 2016 har en stor insamling utförts genom fältarbete i det breda Karlovac-området samt genom donationer och förvärv. För att föreställa Karlovac-områdets naturhistoriska arv på ett rätt och attraktivt sätt, bör avdelningen moderniseras och införa ett interdisciplinärt tillvägagångssätt. Följaktligen har avdelningen etablerat ett samarbete med relevanta institutioner från Karlovac, Kroatien och utlandet samtidigt som dess anställda också vidareutbildas ständigt. Den här positiva inställningen underbyggs ytterligare genom mångfalden av Karlovac läns flora och fauna, som fortfarande är ett relativt utforskat ämne.

De naturhistoriska samlingarna förvarar information om hur naturen och vädret har förändrats genom tid och därför kan man anse dem som ett slags minne från en svunnen tid. Det som gör samlingarna speciella är deras natur, eftersom de består av så kallade "naturligheter", det vill säga material samlat i naturen, och därför anses de som en *ex-situ* del av kulturarvet. De är väldigt värdefulla och intressanta för både besökare och experter på grund av dess raritet. Dessutom är de en av de få saker som kan föra människan närmare till naturen på ett konkret och verkligt sätt i dessa tider av digital alienation. De ökar också medvetenheten om hur viktigt det är att bevara biologisk mångfald för mänsklighetens bästa och är följaktligen viktiga delar av naturarvet på en global och lokal nivå. Nu har Karlovacs stadsmuseum fyra naturhistoriska samlingar, en av vilka visas som en del av museets permanenta utställning, medan de andra tre bearbetas och kompletteras och ska bli tillgängliga snart.

Luka Čorak, överintendent

047 615 980 (4)

e-post: luka.corakt@mgk.hr

Entomologisk samling

Den entomologiska samlingen är ett nyare tillägg till Stadsmuseets samlingar. Insektssamlingen skapades 2018 och omfattar olika arter av skalbaggar (*Coleoptera*) och dagfjärilar (*Lepidoptera*) från Karlovacs län i dag. Samlingen påbörjades på grund av Karlovac läns rika entomologiska fauna och dess relativt utforskade status, som följaktligen väckte besökarnas intresse. Föremål från samlingen ställs ibland ut så att besökare kan avnjuta dem.

Fjäril *Papilio machaon*
(Linnaeus, 1758)
makaonfjäril

Fjäril *Apatura ilia*
(Denis & Schiffermüller, 1775)
aspskimmerfjäril

Skalbagge *Lucanus cervus*
(Linnaeus, 1758)
ekoxe

Geologisk- paleontologisk samling

Den geologisk-paleontologiska samlingen påbörjades på 1960-talet och omfattar intressanta naturföremål (både flora och fauna) från Karlovacs län samt naturföremål som inte hörde ursprungligen till området, men hade en viktig roll som föregångare till arter som vi senare hittade i Karlovac-området. Samlingen är en del av Stadsmuseets permanenta utställning. Det som vi anser som mest intressanta är rester av skelett och tänder av mammut, grottbjörn och nu levande järv.

Ursus spelaeus
(Rosenmüller & Heinroth, 1794)
käke av grottbjörn

Mammuthus primigenius
(Blumenbach, 1779)
kindtand av ullhårig mammut

Kalkspat
(CaCO₃)
stalagmit

[👉 Visa mer](#)

Iktyologisk samling

Den iktyologiska samlingen påbörjades 2019 och är Stadsmuseets yngsta samling. Den är ett resultat av samarbetet mellan Stadsmuseet och Offentliga institutionen Aquatika – Karlovacs sötvattensakvarium. Trots att den här samlingen är liten består den av stora och väldigt viktiga föremål. Karlovacs medborgare är också traditionellt väldigt intresserade av fiske, vilket är anledningen till samlingens stora potential att representera fiskarna från floder i Karlovac och resten av Kroatien.

Esox lucius
(Linnaeus, 1758)
gädda

Salmo trutta
(Linnaeus, 1758)
öring

Acipenser baerii
(J. F. Brandt, 1758)
sibirisk stör

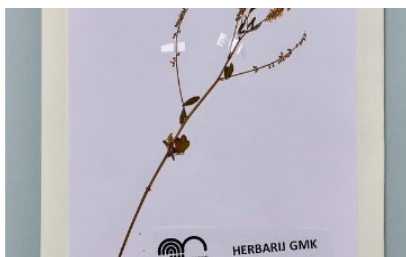
[👉 Visa mer](#)

Stadsmuseets herbarium

Den botaniska samlingen eller herbariet har blivit en följd av grundaren och överintendenten Vladimir Peršins flitigt och samvetsgrant arbete. Herbariet består av växter som samlades i Karlovacs län under många år och delar av herbarier skapade till grundskolor och gymnasier i utbildningens syfte i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Till de sistnämnda nämns den kända naturforskaren Dragutin Hirc som auktor. Samlingen innefattar också nyare herbarieblad samlade av våra medborgare som tidigare studerade vid den Naturvetenskapliga fakulteten PMF i Zagreb.

Herbarium med ett herbarieblad

Melilotus officinalis
(L.) Lam., Fabaceae (ärtväxter)
gul sötväpling

Sambucus nigra
L., Caprifoliaceae (kaprifolväxter)
fläder

Avdelningar och samlingar

[Dela](#) [Skriv ut](#)

Naturhistorisk avdelning

Arkeologisk avdelning

Kulturhistorisk avdelning

Historisk avdelning

Etnografisk avdelning

Arkeologisk avdelning

Den arkeologiska avdelningen av Karlovacs stadsmuseum samlar in, bevarar och ställer ut artefakter som vittnar om mänskliga tillvaron i området från förhistorien till den nya tiden. Föremålen samlades i det breda Karlovac-området och blev delade in i sex museisamlingar enligt datering, användning och plats. Sådär finns det kategorier av bruksföremål, prydnadsföremål, keramiska kultföremål, benföremål, glasföremål, metallföremål och stensulpturer, som vidare klassificerades enligt datering och användning till en förhistorisk samling, en forntid samling, en medeltid samling, en ny tid samling och en myntsamling. Tidigare fokuserades forskningarna vid den arkeologiska avdelningen på Topusko, Turska kosa och andra lokaliteter i närheten, medan vi har inriktat oss på Karlovacs stadsområde, mer precis på Dubovacs gamla stan, Karlovacs stjärna, Turanj, Kamensko osv. under de senaste åren.

Matea Galetić, intendent på den arkeologiska avdelningen

047 615 980 (6)

e-post: matea.galetic@mgk.hr

Iva Alivašić, intendent på den arkeologiska avdelningen

047 859 093

e-post: iva.alibasic@mgk.hr

Förhistorisk samling

Samlingen består av fler än 500 inventerade föremål som vittnar om de äldsta spåren efter mänsklig aktivitet i Karlovac-området. Föremål dateras under en lång tidsperiod, från ca 20 000 f.Kr. till 300-talet f.Kr. och omfattar sten-, koppar-, brons- och järnåldern. De flesta är keramiska föremål, som visar mångfalden av kulturfenomen och kulturpåverkningar, medan det finns färre metall-, sten- och benföremål.

Benspanne från Lukinić-grottan paleolitikum (äldre stenåldern)

Keramiska fragment från olika lokaliteter, eneolitikum (kopparåldern)

Sten hammaryxa

[Visa mer](#)

Museisamling Topusko

Den här samlingen är stadsmuseets största samling med fler än 1 200 inventerade föremål. Samlingen består av keramiska och metalliska föremål samt stensulpturer. De dateras till tidsperioden från förhistorien till medeltiden och samlades på lokaliteterna Kiringrad, Lasinja, Lončarevac, Nikolino brdo, Perna, Topusko, Turska kosa, Velika Vranovina med flera. Leridoler och andra föremål som hänförs till den illyriska stammen Colapiani utgör en viktig del av samlingen. Tills självständighetskriget i Kroatien

fanns det ett Regionmuseum i orten Topusko med en värdefull föremålssamling, vilken gick oåterkalleligen förlorad under kriget och då överfördes den blygsamma samlingen till Karlovacs stadsmuseum.

Keramiska idoler från Turska kosa, 500- till 200-talet f. Kr. (järnåldern)

Keramisk urna med lock från Turska kosa, sen bronsålder

Keramikkärl från Turska kosa, järnåldern

[👁️ Visa mer](#)

Forntid samling

Samlingen består av fler än 160 inventerade föremål som dateras till antiken, dvs. tillhör romarnas materiella kultur från 000-talet till 300-talet. På den tiden dominerade romerska kulturen på lokaliteten Pokuplje vid floden Kupa i Karlovac. Majoriteten av samlingen utgörs av bronsfragment ur två skulpturer som hittades i floden Kupa, metall-, ben- och glassmycke, metallredskap och metallvapen, medicinska instrument, bruksföremål, metallnycklar använda som gravföremål osv. Samlingen omfattar också romerska gravstenar som är ställda i museets gård i dag.

Fot från en romersk skulptur från floden Kupa vid orten Kamensko, senare hälften av 000-talet

Del av huvudet från skulpturen av romersk gud Apollon från floden Kupa vid Orten Kamensko, senare hälften av 000-talet

Keramisk skål från grottan Bubijeva jama nära orten Barilović, 200-talet

[👁️ Visa mer](#)

Medeltid samling

Den här samlingen är den minsta arkeologiska samlingen och består av 54 inventerade föremål daterade till perioden från början av 400-talet till tidigare hälften av 1400-talet. Föremålen föreställer det medeltida arvet från lokaliteten Pokuplje vid floden Kupa, med flera likheter från grannområden i norra Kroatien och Slovenien. Majoriteten av samlingen utgörs av keramiska fragment av skålar, gotiska krus och glas på fot, medan en mindre del består av vapen och militär utrustning av brons och järn, redskap, bruksföremål och smycken.

Rustningsdel av järn från Novigrad na Dobri, sen medeltid

Gotiskt glas på fot från Kamensko, 1300- till 1400-talet

Keramiskskål från grottan Jopića pećina nära Krnjak, tidig medeltid

Ny tid samling

Den nya tiden samlingen omfattar fler än 1 000 föremål daterade till modern tid, mer precis från slutet av 1400-talet till slutet av 1800-talet, med majoriteten av samlingen daterad till 1600-talet och 1700-talet. Föremålen samlades genom arkeologiska forskningar intill kyrkor, på platserna där kyrkogårdar eller enskilda gravplatser hittades. Samlingen består av olika keramisk-, metall-, glas-, ben- och träföremål, från vilka bör framhållas fragment av kläder och skodon (spännen, knappar och länkar), smycken (ringar, halsband, berlocker och örhängen), redskap, vapen, keramikkärl och kärlfragment, keramiska pipor, träknappar, fröpårlor, textilfragment osv.

Keramisk pipa från Dubovac gamla stan, 1500-talet

Keramikkärl på tre fötter från Barilović, 1500- till 1700-talet

Spjut Partizana med blad från Ozalj, 1800-talet

Myntsamling

I samlingen finns det antika, medeltida och moderna mynt som dateras från antiken till den nya tiden.

Sparbössa med romersk silvermynt från Gornje Taborište, 200-talet

Medeltida mynt från olika lokaliteter i Karlovacs omgivning

6.2.3. Srednjodalmatinski otoci na vašem dlanu

DALMACIJA
SPLIT

SREDNJO DALMATINSKI
OTOCI NA VAŠEM
DLANU

SPLIT Dalmacija

Srednjodalmatinski arhipelag prepun je superlativa, u njemu se nalazi najvišii najduži hrvatski otok, središte mu je grad Split kao najveći hrvatski grad na obali, u ovom dijelu hrvatske obale nalazi se najmanji broj otoka, ali koji su površinom najveći..., a pridjeva koji počinju s 'naj' ima dovoljno da je za mnoge to područje plovidbe koje uživa najveću popularnost. To istovremeno znači da je za vrijeme nautičke sezone ono i najnapučenije svim vrstama plovila. Popularnost nosi svoje prednosti i mane, ali ako ste svjesni da u tom akvatoriju za vrijeme sezone nećete biti sami, onda možete birati hoćete li u posjet

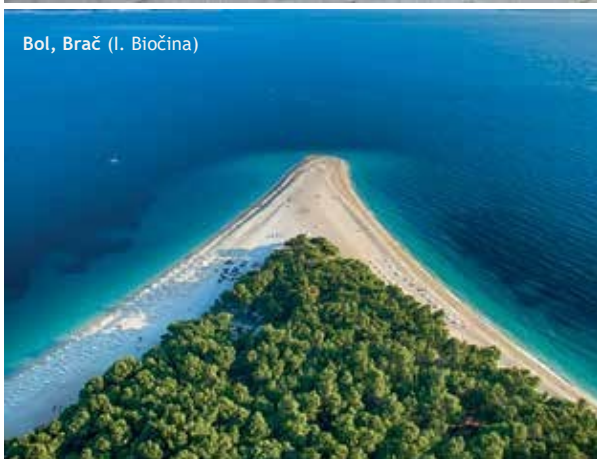
Grgur Ninski, Split (I. Biočina)

Prokurative, Split (H. Serdar)

Bol, Brač (I. Biočina)

Sveta Nedjelja, Hvar (I. Biočina)

najpopularnijim ili najskrivnijim kutcima koje kriju srednjodalmatinski otoci, kreirajući još jednu posebnu plovidbu hrvatskom obalom. Pritom svaki otok zbog svoje veličine ima svoje naglašene posebnosti, koje se odražavaju u prirodnim, jezičnim, enološkim i kulturnim aspektima. Kao svjetionici života i kulture, otočki gradići čuvaju trag koji seže do antičkog doba, a u ljetnim mjesecima postaju pozornica prepoznatljivog mediteranskog načina življenja, u sretnoj simbiozi s mnoštvom posjetitelja iz cijelog svijeta. Oni su središta zabavnog života i vrhunske gastronomske ponude kao dopuna prirodnih ljepota dostupnih nautičarima. Zaštićene uvale s kristalno bistrim morem, šljunčane i pješčane plaže, te otočići razigranih oblika nalaze se u njihovoj neposrednoj blizini i na rutama među njima. S druge strane, sadržaji na kopnu idealno se nadopunjuju s onima na moru, Dioklecijanov Split ili srednjovjekovni Trogir komplementaran su dio srednjodalmatinskih plovidbi, zaokružujući ponudu za nautičare svojim urbanim sadržajima.

Nautičari svih profila obilaze srednjodalmatinske otoke među kojima se kao središte događanja ističe grad Hvar

Hvar i Paklinski otoci (B. Kačan)

POPULARNE RUTE

Grad Hvar na istoimenom otoku, inače najsunčanijem u Hrvatskoj (još jedno naj) i maleni arhipelag Paklinskih otoka u njegovoj blizini nezaobilazna su točka plovidbe Srednjom Dalmacijom. Luka Hvar obavijena je nesmiljenim povijesnim šarmom i prebogata arhitekturom koja po mnogočemu nadilazi baštinu većine hrvatskih otoka, kao središte nautičkih ruta u cijeloj regiji pod 'pod opsadom' je posjetitelja. Od gužve možete djelomično pobjeći u malenom arhipelagu ispred Hvara gdje se nalazi niz odličnih sidrišta, ACI marina na otoku Sv. Klement te vrhunski restorani s lokalnom ponudom morskih plodova. Prirodnim ljepotama uz bok stoji noćni život Hvara, s jednako privlačnim sadržajima za mlađu i stariju populaciju, što posjet tom biseru koji je proslavio 150 godina turizma čini jedinstvenim iskustvom. Nalazeći se u neposrednoj blizini Hvara, otok Vis svojim prirodnim ljepotama danas također privlači

Makarska (V. Begović)

Podrače, Brela (V. Begović)

Trogir (I. Biočina)

brojne nautičare. Nekoć vojna baza, taj otok nudi odlične mogućnosti priveza, a Komiža kao najpoznatija ribarska luka na Jadranu i dodir s bogatom povijesću života na ovim prostorima. Ipak, glavni razlozi za posjet Visu je zadržljiva priroda. Modra špilja na otoku Biševu uživa planetarnu popularnost, kao i uvala Stiniva amfiteatarskog oblika na južnoj obali Visa, otočić Budikovac koji krije tirkiznu lagunu obrubljenu šljunčanim plažama te Zelena špilja na Dobrom otoku danas su nezaobilazna odredišta za nautičare. Uvala Stončica s pješčanom plažom zaokružuje plovidbu oko Visa, a jedna druga plaža pravi je magnet za nautičare. Zlatni rat na otoku Braču oblikovan je morskim strujama kao jedinstveni prirodni fenomen, a ta predivna šljunčana plaža je zahvaljujući konstantnim vjetrovima danas i središte ljubitelja jedrenja na dasci. Nautičari

danas rado obilaze i grad Split, koji zahvaljujući bogatoj ponudi kulturnih sadržaja i noćnom životu za mnoge postaje nezaobilazna i često ishodišna točka prilikom plovidbe srednjodalmatinskim akvatorijem. Nautičari vole i grad Trogir koji je kao i Split pod UNESCO zaštitom, a obližnja tirkizna laguna koju čini otok Krknjaš, te Maslinica na otoku Šolti danas su postali nezaobilazne točke nautičkog turizma tog dijela Jadrana.

SKRIVENE RUTE

Ako ste na Biševu vrijedi posjetiti i Medviđu špilju u kojoj ćete uz malo avanturističkog duha, roneći doživjeti svijet u kojem je nekoć živjela mediteranska medvjedica. Južne obale otoka Šolte i Brača nude niz dobro zaklonjenih uvala, uživajući u potpunom miru i prekrasnoj prirodi. Jedan drugačiji mir nude otoci

Autentična mediteranska
atmosfera u živopisnim
otočnim gradićima i
zaštićene uvale pravi su raj
za nautičare

Svjetionik Host, Vis (Z. Jelača)

u svojoj unutrašnjosti. Sjeverna strana otoka Hvara nudi idealnu kombinaciju sidrenja u primorskim gradićima Jelsi, Vrboskoj i Starigradu, u čijoj neposrednoj blizini se nalazi niz zaseoka u kojima ćete pronaći odlične lokalne vinare i autentičnu gastronomsku ponudu. Jednako je zabavno istraživati i unutrašnjost otoka Visa, a posjet pustinji Blaca na otoku Braču jedan je od najljepših izleta na koji možete otići kada se iskrcate s plovila na kopno. Kada to isto učinite posjećujući danas napušteno selo Malo Grablje na otoku Hvaru i dosegnete lavandom obojeno susjedno Velo Grablje, u prilici ste upoznati hrvatsku obalu na drugačiji i potpuniji način. Ako se odlučite zaustaviti u gradu Omišu, upoznat ćete modro zelenu dimenziju naše obale, raftingom na ljeti toploj rijeci Cetini.

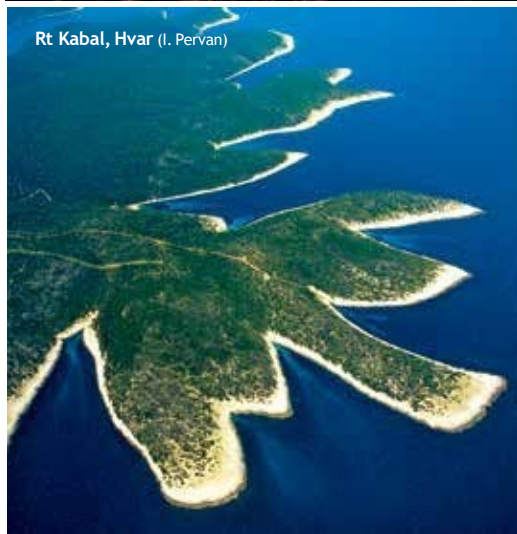

Split (A. Verzotti)

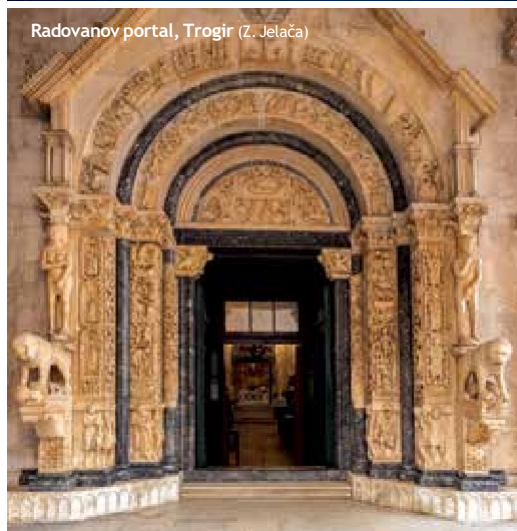
Highlights

UNESCO / KULTURA

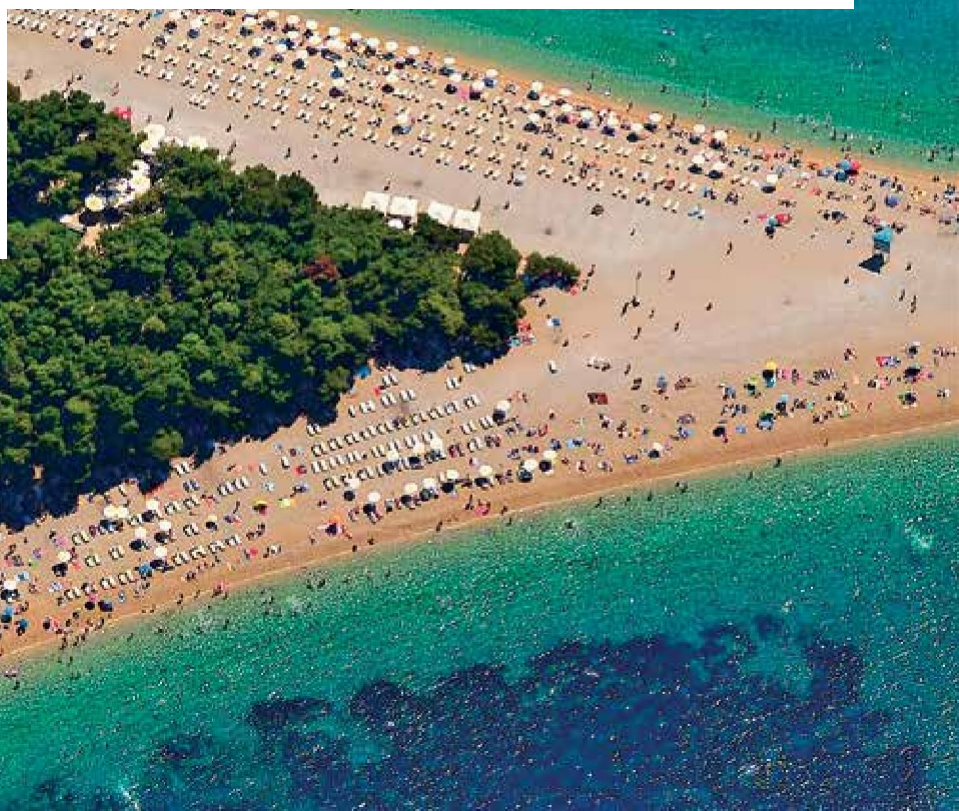
- Svjetskom baštinom UNESCO-a proglašeno je povijesno središte grada Splita s **palačom rimskog cara Dioklecijana**, značajnim spomenikom kasnoantičke arhitekture
- Na UNESCO-ovom popisu svjetske baštine nalazi se i **stara jezgragrada Trogira**, prava umjetnička riznica, a posebno je dojmljiva katedrala sv. Lovre, građena od 13. do 15. stoljeća, koju krasi portal majstora Radovana
- U neposrednoj blizini Splita su i ostaci antičkoga grada **Salone**, nekadašnjeg središta velike rimske provincije Dalmacije
- **Pustinja Blaca** značajan je kulturni spomenik otoka Brača. Samostanu brdima sagradili su hrvatski glagoljaški redovnici u 15. stoljeću
- Na otoku Braču nalazi se **Zlatni rat**, prelijepa plaža sastavljena od sitnih oblutaka koja mijenja svoj položaj pod utjecajem mora i vjetra
- Najviši vrha otoka Brača i jedan od najljepših vidikovaca na Jadranu je **Vidova gora** visoka 780 metara

Rt Kabal, Hvar (I. Pervan)

Radovanov portal, Trogir (Z. Jelača)

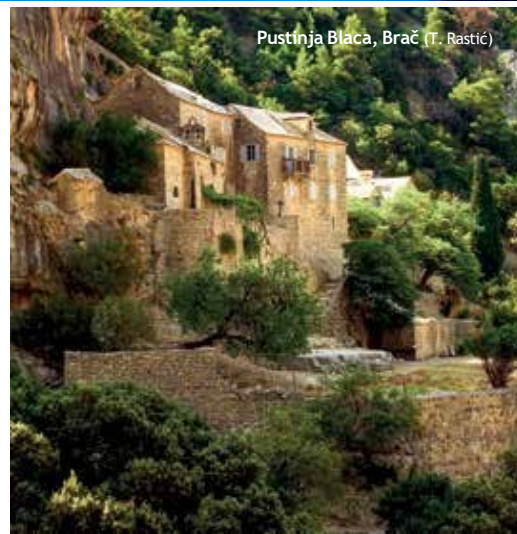
Zlatni rat (I. Pervan)

PRIRODA GASTRO NOĆNI ŽIVOT

Modra špilja, Biševo (Z. Jelača)

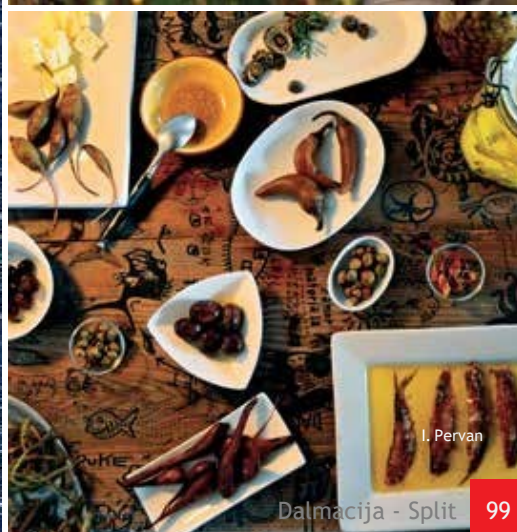
- **Modra špilja** na otoku Biševo svojevrsni je geomorfološki spomenik prirode, a karakterizira je jedinstvena igra svjetla i boja
- Roniocima na dah lako je dostupna **antička luka u Visu**, uzpoluotok Prirovo
- Na Palagruži, na kojoj je prema grčkim legendama pokopan Diomed, istraživanja su pokazala da među 4000 keramičkih ulomaka postoje i ostaci arhitekture - možda **Diomedova hrama**
- Impresivni kanjon koji je izdubila **rijeka Cetina**, jedna od najljepših rijeka u Hrvatskoj, te brojni brzaci u njezinom nizvodnom dijelu oduševit će ljubitelje raftinga
- Gastronomska ponuda splitskog područja jedna je od najboljih na Mediteranu, a prava rapsodija za nepce su jela poput **gregade, paštica de s njokima, sinjskih arambašića, soparnika, vitalca, janjećih tripica, artičoka s bobom, viške pogače, fritula i kroštule**, te **vina plavac mali, dobričić, vugava i bogdanuša**
- Grad Hvar je najatraktivnije odredište za one koji vole **noćni život i zabavu** do jutra, a za njim ne zaostaje ni Split kao kulturno-zabavna destinacija

Pustinja Blaca, Brač (T. Rastić)

S. Surac

I. Pervan

Rute

Preporuka 1

1. Maslinica, Šolta
2. Komiža, Vis
3. Vis
4. Hvar
5. Stari Grad, Hvar
6. Milna, Brač
7. Split

Preporuka 2

1. Stomorska, Šolta
2. Bol, Brač
3. Jelsa, Hvar
4. Lovište, Pelješac
5. Lovište, Šćedro
6. Paklinski otoci
7. Split

* Polazak iz Splita

MARINA AGANA

Smještena u dnu Marinskog zaljeva, marina Agana nudi mirno i sigurno utočište s mnoštvom sadržaja koji nautičarima pružaju ugodan boravak. Mogućnost kvalitetnog servisa plovila, jednostavno i brzo spuštanje plovila u more, mogućnost

prihvata većine vrsta otpada, usluge kupoprodajei najma plovila, besplatan pristup internetu, biblioteka te dječje igralište samo su neki od sadržaja. Marina se nalazi samo 15 km od aerodroma i u neposrednoj je blizini UNESCO-ovih gradova Trogira, Splita i Šibenika.

✉ HR-21222 MARINA, Dr. Franje Tuđmana 5
☎ +385 (0)21 889 411; 889 412 • 📠 +385 (0)21 889 010
💻 www.marina-agana.hr • 📧 info@marina-agana.hr
📍 43° 30,6' N; 16° 7' E

ACI MARINA TROGIR

ACI marina Trogir smještena je na otoku Čiovu, nasuprot trogirskoj gradskoj jezgri iznimne ljepote i kulturne vrijednosti koja je uvrštena u UNESCO-ov registar svjetske kulturne baštine. Iz marine se može uživati u pogledu na brojne kulturne znamenitosti među kojima je i zvonik crkve sv. Lovre na čijem je ulazu znameniti portal majstora Radovana. Čiovo s Trogirom povezuje most (2,8 m visine prolaza od razine mora), a u neposrednoj blizini (samo 6 km) je međunarodna Zračna luka Split.

✉ HR-21220 TROGIR, Put Cumbrijana 22
☎ +385 (0)21 881 544 • 📠 +385 (0)98 398 849
💻 www.aci-marinas.com • 📧 m.trogir@aci-club.hr
📍 43° 30,7' N; 16° 15,3' E

MARINA TROGIR

✉ HR-21220 TROGIR, Put brodograditelja 16
 ☎ +385 (0)21 444 600 • 📠 +385 (0)21 444 601
 🌐 www.marinatrogir.com • ✉ marina@sct.hr
 📍 43° 30' 40" N; 16° 14' 40" E

Marina Trogir, koja se nalazi na sjevernoj strani otoka Čiova, preko puta stare povijesne jezgre Trogira i u blizini zračne luke (3 km) i autoceste (15 km), idealno je polazište za otkrivanje jadranske obale. Otvorena je tijekom cijele godine, a svojim korisnicima pruža brojne usluge kao što su restoran, snack-bar, trgovina nautičke opreme, 24-satni nadzor, Wi Fi, i dr. Marina nudi i visoku kvalitetu tehničke usluge, popravke i remont bilo koje vrste.

MARINA BAOTIĆ

Marina Baotić smještena je na razmeđu nautičkih puteva i u neposrednoj blizini splitskog aerodroma, čime ima jednu od najboljih pozicija na Jadranu. Uz servisni centar u zatvorenim halama, što je rijetkost u Hrvatskoj, marina ima i brojne dodatne sadržaje kao što su restoran, bazen, koktel bar, pizzerija, 11 apartmana s 5 zvjezdica, benzinska pumpa te Tesla punionica za električne automobile.

✉ HR-21218 SEGET DONJI, Don Petra Špike 2a
 ☎ +385 (0)21 798 182 • 📠 +385 (0)21 798 590
 🌐 www.marinabaotic.com • 📍 43° 31' N; 16° 14' E
 ✉ reception@marinabaotic.com

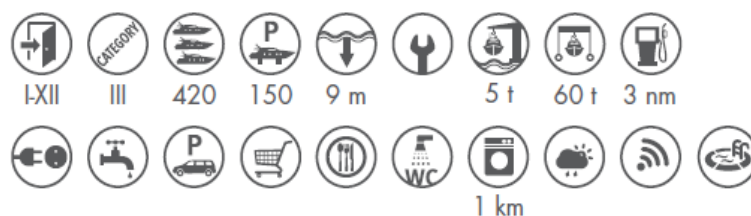
I-XII II 370 150 8 m 220t 35t

MARINA KAŠTELA

Izniman geografski položaj u Kaštelanskom zaljevu, dobra prometna povezanost sa svim zemljama Europe, kao i stručno isplaniran projekt čine Marinu Kaštela sigurnom lukom za privatne i čarterске brodove te klimatski ugodnim mjestom za odmor.

Srednjodalmatinski otoci prirodna su joj zaštita i bogata nautička infrastruktura, dok susjedni gradovi Split i Trogir stvaraju adekvatno administrativno, trgovačko i kulturno-povijesno okruženje.

✉ HR-21213 KAŠTEL GOMILICA, F. Tuđmana 213
☎ +385 (0)21 204 010 • 📠 +385 (0)21 204 070
💻 www.marina-kastela.com • 📧 info@marina-kastela.hr
📍 43° 32' 7" N; 16° 24' 4" E

ACI SPLIT

U najljepšem dijelu splitske gradske luke smjestila se ACI marina Split. Dugački lukobran pruža izvrsnu zaštitu od mora i južnih vjetrova, a marina može primiti jahte do 60 m dužine. Ovdje počinje splitski lungomare, najduža i jedna od najljepših uzmorskih šetnica na Jadranu, koja prolaznike vodi do stare gradske jezgre s Dioklecijanovom palačom. U marini su postavljena dva punjača snage 22 KW na području parkirnih mjesta u blizini recepcije marine, te jedan punjač Tesla Only samo za Tesla vozila.

✉ HR-21000 SPLIT, Uvala Baluni 8
☎ +385 (0)21 398 599 • 📠 +385 (0)98 398 850
💻 www.aci-marinas.com • 📧 m.split@aci-club.hr
📍 43° 30,1' N; 16° 26,1' E

MARINA MARTINIS MARCHI

✉ HR-21430 GROHOTE, Put Sv. Nikole 51, Maslinica
 ☎ +385 (0)21 659 093 • 📠 +385 (0)21 659 093
 🌐 www.martinis-marchi.com • 📍 43° 23,8' N, 16° 12,4' E
 ✉ marina@martinis-marchi.com

Marina se nalazi na prekrasnoj lokaciji naselja Maslinica i s hotelom, koji je kategoriziran kao 'Hotel baština', te vrhunskim restoranom djeluje pod imenom Martinis Marchi. Usluga i ponuda prilagođene su potrebama i najzahtjevnijih gostiju. Ponuda obuhvaća i mogućnost ugovaranja zimskog veza te dugoročnog najma veza, uz posebno organiziran i prilagođen program održavanja jahte.

MARINA LAV

Smještena u samom središtu hrvatske obale, marina Lav sastavni je dio bogate ponude luksuznog kompleksa Le Méridien Lav hotela i udaljena svega 8 km od kulturnog-povijesnog centra, grada Splita. Marina nudi 74 veza u moru za plovila dužine do 40 m, a tijekom ljetnog perioda i vanjski vez pogodan za tranzitni privez mega jahti. Ovo luksuzno okruženje s pet zvjezdica gostima marine omogućava uživanje u restoranima i barovima, vrhunskom spa centru s unutarnjim i vanjskim bazenom, te raznim zabavnim aktivnostima.

✉ HR-21312 PODSTRANA, Grljevačka 2a
 ☎ +385 (0)21 500 388 • 📠 +385 (0)21 500 387
 🌐 www.marinalav.hr • ✉ info@marinalav.hr
 📍 43° 29' 30" N; 16° 32' 5" E

MARINA BAŠKA VODA

U slikovitom turističkom mjestu Baška Voda na Makarskoj rivijeri, nalazi se Marina Baška Voda. Smjestila se u jednoj od najljepših uvala srednje Dalmacije okružena dugim šljunčanim plažama, kristalno čistim morem i planinom Biokovo. Nekadašnje ribarsko mjesto posjetiteljima danas nudi udoban smještaj, dobre restorane, prekrasne plaže, ali i brojne povijesne i kulturne spomenike.

✉ HR-21230 BAŠKA VODA, Obala sv. Nikole 65
☎ +385 (0)21 620 961 • 📠 +385 (0)21 620 961
💻 www.baskavoda.hr • ✉ luka@baskavoda.hr
📍 43° 21' 26"N; 16° 57' 7"E

MARINA TUČEPI

Marina omogućuje nautičarima pristajanje u modernoj luči u Tučepima koja je lukobranom zaštićena od vjetrova. U sklopu marine nalazi se turistički info-centar te recepcija marine, a u neposrednoj blizini su banka, pošta, crkva, te mnogobrojni restorani i kafići, trgovine i parking.

✉ HR-21325 TUČEPI, Kraj 39A
 ☎ +385 (0)21 623 155 • 📠 +385 (0)21 623 481
 🌐 www.marinatucepi.com • ✉ marinatucepi@st.t-com.hr
 📍 43° 15' N; 17° 03' E

MARINA VLAŠKA

Nova marina u Milni nalazi se na sjevernom dijelu uvale, samo 500 metara iza maloga crvenog svjetionika. Uvala je vrlo mirna, okružena borovom šumom i zaštićena od vjetrova. U neposrednoj blizini je lijepa plaža, a marina ima i vlastitu agenciju s uslugama iznajmljivanja apartmana ili soba.

✉ HR-21405 MILNA, Mala bijaka 11
 ☎ +385 (0)21 636 028 / +385 (0)99 244 7410
 🌐 www.marinavlaska.eu • 📍 43° 19' 47" N, 16° 26' 22" E
 ✉ info@marinavlaska.com

ACI MILNA

Milna, smještena u uvali koja gleda na tjesnac splitska vrata, najveća je, najzaštićenija i najljepša bračka luka na zapadnoj obali otoka Brača. Marina raspolaže sa 183 veza u moru i 15 mjesta za smještaj plovila na kopnu. U srpnju 2015. u ACI marini Milna svečano je otvoren novouređeni restoran 'Navigare'. Uređenje ovog restorana prema novoj suvremenoj koncepciji uređenja dio je projekta unifikacije vizualnog identiteta ACI marina te uvođenja novih ACI-jevih normi u ugostiteljstvu. Ponuda u restoranu 'Navigare' temelji se na tradicionalnoj kuhinji, koja proizlazi iz tog podneblja s pomakom u načinu i tehnikama pripreme jela.

- ✉ HR-21405 MILNA, Brdo I 3
- ☎ +385 (0)21 636 306 • 📠 +385 (0)98 398 851
- 💻 www.aci-marinas.com • ✉ m.milna@aci-club.hr
- 📍 43° 19,5' N; 16° 27,2' E

ACI VRBOSKA

Iako je najmanje mjesto na otoku Hvaru, Vrboska ostale zasjenjuje svojom ljepotom i šarmom. Nalazi se na sjevernoj obali otoka, duboko u zaljevu, na kraju uskog i vijugavog fjorda. Nazivaju je i 'malom Venecijom' zbog brojnih mostova koji se protežu preko kanala do otočića usred uvale. ACI marina Vrboska smještena je na vanjskom dijelu vrbovačke luke, a njezinu idiličnu sliku upotpunjuje gusta borova šuma te prekrasne plaže i uvale.

- ✉ HR-21463 VRBOSKA
- ☎ +385 (0)21 774 018 • 📠 +385 (0)98 398 812
- 💻 www.aci-marinas.com • 📍 43° 10,8' N; 16° 41,4' E
- ✉ m.vrboska@aci-club.hr

MARINA ZLATAN OTOK

- ✉ HR-21465 JELSA-SVETA NEDJELJA, Put Velog Kamika 1
- ☎ +385 (0)21 745 703 • 📠 +385 (0)21 745 709
- 💻 www.zlatanotok.hr • 📧 booking@zlatanotok.hr
- 📍 43° 8' 3" N; 16° 35' 10" E

Na južnoj strani otoka Hvara, u mjestu Sveta Nedjelja, nalazi se podrum poduzeća Zlatan otok poznatog hrvatskog vinara Zlatana Plenkovića u kojem se, po dogovoru, održavaju degustacije s pogledom na morsko dno. U restoranu Bilo Idro pripremaju se morski specijaliteti, a restoran ima bazen sa živim hlapovima i jastozima. Marina je pored restorana, a odmah iznad nje, prvi red do mora, moguće je noćiti u obiteljskom pansionu.

ACI PALMIŽANA

ACI marina Palmižana, jedna od najljepših marina na Jadranu, smještena je u istoimenoj uvali na sjeveroistočnoj strani otočića Sv. Klement, najvećeg od Paklinskih otoka. U blizini marine, na oko 2,5 nm nalazi se grad Hvar, poznat po kulturnim znamenitostima i dobroj zabavi. Palmižana je idealno utočište svima koji žele pobjeći od gradske vreve jer na toj popularnoj nautičkoj destinaciji, u jedinstvenom ambijentu harmonije s prirodom, mogu uživati u bezbrižnom odmoru.

- ✉ HR-21450 HVAR
- ☎ +385 (0)21 744 995 • 📠 +385 (0)98 398 853
- 💻 www.aci-marinas.com • 📍 43° 9,7' N; 16° 24,1' E
- ✉ m.palmizana@aci-club.hr

6.2.4. Översikt över öarna i centrala Dalmatien

DALMATIEN
SPLIT

ÖVERSIKT ÖVER ÖARNA I CENTRALA DALMATIEN

SPLIT *Dalmatien*

Centrala Dalmatiens skärgård står med sina många superlativer – här ligger de högsta och längsta kroatiska öarna, skärgårdens centrum Split är den största kuststaden och den här delen av kroatiska kusten har minst antal öar, men de är störst till ytan... Det finns så många sådana saker som utmärker den här regionen och följaktligen gör den till det populäraste seglingsområdet. Det betyder också att här blir tätast trafik av olika slags fartyg under båtsäsongen. Områdets popularitet har både fördelar och nackdelar, men om du erkänner att du inte skulle vara ensam här under säsongen, då kan du välja att besöka de mest populära eller kanske de mest dolda delarna av centrala Dalmatien. Därmed planerar du en ytterligare speciell sjöresa längs

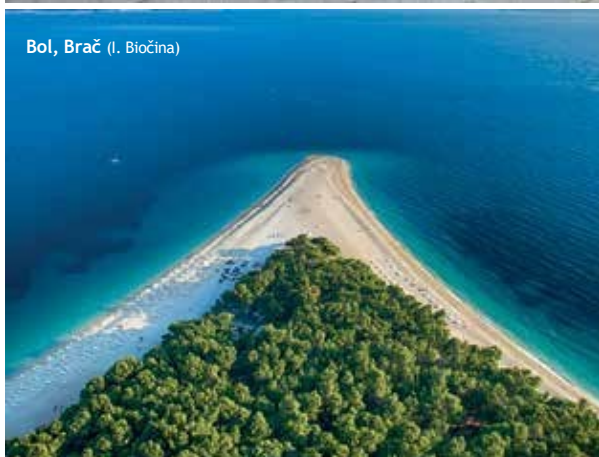
Gregorius av Nin, Split (I. Biočina)

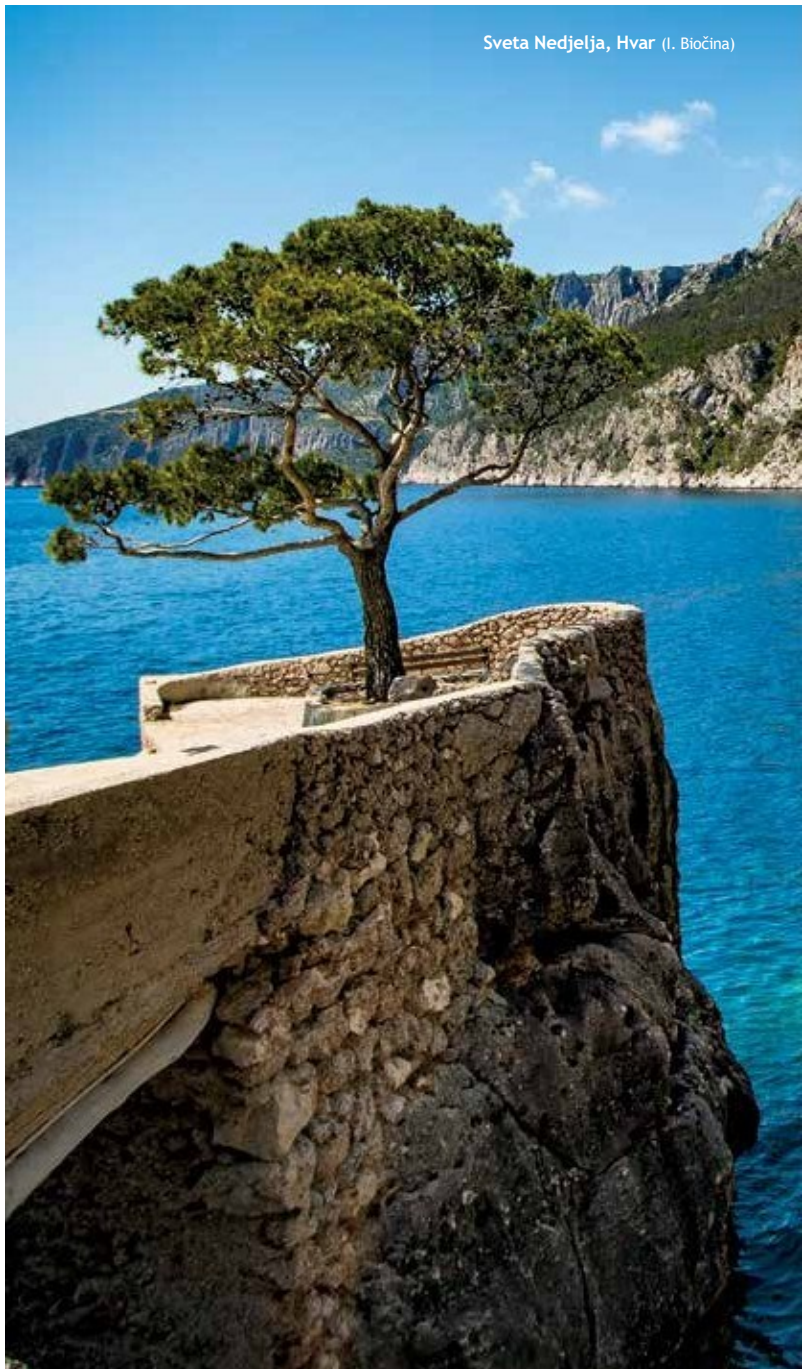
Prokurative, Split (H. Serdar)

Bol, Brač (I. Biočina)

Sveta Nedjelja, Hvar (I. Biočina)

kroatiska kusten. Dessutom har varje ö i området utmärkande särdrag på grund av sin storlek, som återspeglas i olika aspekter av deras natur, språk, oenologi och kultur. Dessa öar sätter liv och kultur i fokus och står med småstäder som bevarar spår av antiken. På sommaren blir öarna en återspeglning av det mediterrana livet, som flyter i symbios med mängder av besökare från världen runt. Samtidigt har de det bästa utbudet av underhållning och erbjuder förstklassig gastronomi, som förhöjer intrycket av naturskönhet utforskat av seglare. Skyddade bukter med kristallklart hav, sten- och sandstränder samt små öar i lekfulla former finns i öarnas närhet och på sjövägar mellan dem. Här hittar du också bekvämligheter på land som perfekt kompletterar dem på havet, som Diocletianus stad Split eller den medeltida staden Trogir. Sådana urbana element berikar segelturer i centrala Dalmatien och gör det turistiska utbudet fullständigt för seglare.

Seglare av alla
sorter besöker
öarna i centrala
Dalmatien och
staden Hvar står i
rampljuset

Hvar och Paklinskiöarna (B. Kačan)

POPULÄRA TURER

Staden Hvar på ön med samma namn, som är den soligaste ön i Kroatien (en superlativ till), och den lilla skärgården Paklinskiöarna i dess närhet är platser du inte kan missa när du seglar i centrala Dalmatien. Hvars hamn har en obestridlig historisk charm och är rik på arkitektur, vilken går utöver arven av de flesta kroatiska öarna på många sätt. Därför är staden centrumet för segelturer i hela regionen och en massa turister "invaderar" den. Om du på sätt och vis vill komma undan folkmassan, kan du då segla till den lilla skärgården framför Hvar med många fina ankringsplatser, som t.ex. ACI Marina på ön St. Clement. I skärgården finns det också flera förstklassiga restauranger som serverar lokala skaldjur. Förutom naturskönheten är staden också känd för sitt nattliv, som erbjuder lika attraktiva aktiviteter åt både den yngre och

Makarska (V. Begović)

Podrače, Brela (V. Begović)

Trogir (I. Biočina)

äldre generationen. Därför blir ett besök på den här pärlan, som för några år sedan firades 150 år av turism, en riktigt unik upplevelse. En annan ön som ligger i närheten av Hvar är Vis som också lockar många nautiker med sin naturskönhet. Den här ön, en gång en militärbas, har utmärkta möjligheter till förtöjning i dag. Öns hamn Komiža är den mest berömda fiskehamnen på Adriatiska havet och därför är det möjligt att uppleva den rika historien av området här. Men, huvudsäket för att besöka Vis är emellertid dess storslagna natur. Förutom bukten Stiniva och dess amfiteaterform på öns södra kust, är grottan Modra špilja på ön Biševo också väldigt berömd runt världen. I närheten ligger också den lilla ön Budikovac med en turkosblå lagun kantad av stenstränder och grottan Zelena špilja på ön Dobri otok, båda destinationerna som seglare inte skulle missa i dag. Sandstranden i bukten Stončica är den sista punkten av segelturen runt Vis, medan en annan strand är en riktig

Stiniva, Vis (A. Gospić)

Vis (Z. Jelača)

Sutivan, Brač (Z. Jelača)

Starigrad, Hvar (V. Begović)

magnet till seglare. Det är Zlatni rat på ön Brač, vilken anses som ett unikt naturfenomen p.g.a. att dess udd ständigt formas av havsströmmar. Den här vackra stenstranden är också väldigt populär bland alla vindsurfgälskare tack vare sina oupphörliga vindar. I dag besöker också gärna seglare staden Split eftersom de flesta inte vill missa stadens otal kulturella aktiviteter och rika natlliv. Därför väljer de ofta staden som utgångspunkten för sin segeltur i centrala Dalmatien. Seglare tycker också om staden Trogir, som är på UNESCO:s världsarvslista just som staden Split. Platser du bör se när du seglar i den här delen av Adriatiska havet är den närbelägna turkosblå lagunen på ön Krknjaš och orten Maslinica på ön Šolta.

DOLDA TURER

Om du besöker Biševo, bör du också se grottan Medviđa špilja. Här kan alla äventyrsälskare snorkla genom världen i vilken levde munksälen någon gång. De södra kusterna på öarna Šolta och Brač har många bra skyddade bukter, där du kan njuta av fullständig frid och underbar natur. Det finns en annan frid

Äkta medelhavs
atmosfär i pittoreska
östäderna och
skyddade bukter
utgör ett verkligt
paradis för seglare

Fyren Host, Vis (Y. Jelača)

i de inre delarna av öarna. Den nordliga sidan av ön Hvar erbjuder idealiska möjligheter till ankring i sjöstäderna Jelsa, Vrboska och Starigrad, i vilkas närheten du kan hitta flera byar med förstklassiga lokala vinproducenter och autentisk gastronomi. Det är lika roligt att upptäcka de inre delarna av ön Vis, medan en av de vackraste utflykterna efter angring omfattar ett besök till öknen Blaca på ön Brač. Du kan också besöka den övergivna byn Malo Grablje på ön Hvar eller få en annorlunda och komplett upplevelse av kroatiska kusten i den närliggande byn Velo Grablje färgad av lavendellila. Väljer du att stanna i staden Omiš, kommer du att uppleva den blå-gröna aspekten av vår kust genom forsraning på den varma floden Cetina.

Split (A. Verzotti)

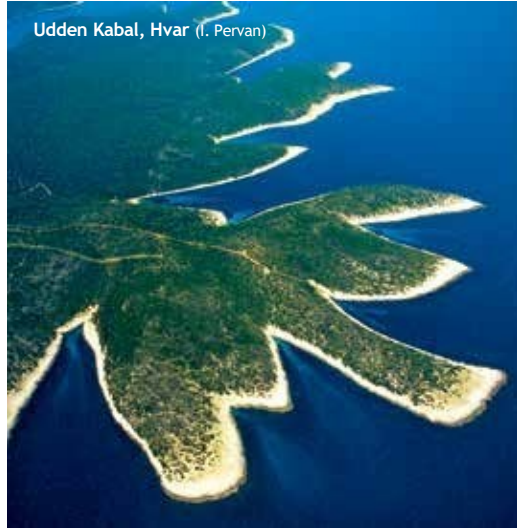
Höjdpunkter

UNESCO/KULTUR

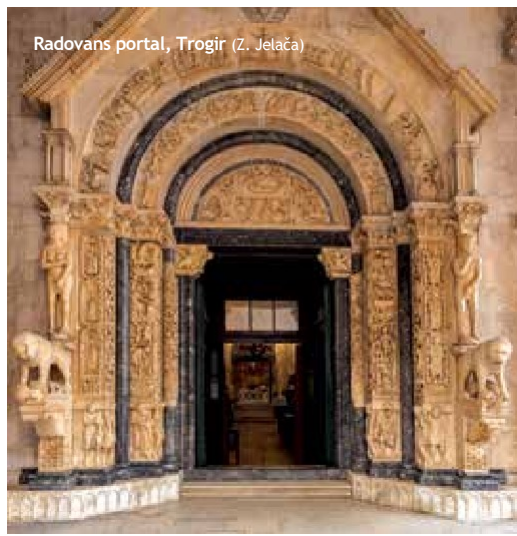
- Staden Splits historiska centrum med **romersk kejsaren Diocletianus palats**, som är ett viktigt minnesmärke över arkitektur från sen antiken, har blivit förklarad som UNESCO:s världsarv.
- På UNESCO:s världsarvslista finns det också **Trogirs gamla stadskärna** prydd med konstverk. I kärnan står den särskilt imponerande St. Lars domkyrka, som hade byggts från 1200- till 1400-talet och är känd för mästare Radovans portal.

I omedelbar närheten av Split ligger ruiner av antika staden **Salona**, som tidigare var mittpunkten i den stora romerska provinsen Dalmatien.

- **Öknen Blaca** är ett viktigt kulturminnesmärke på ön Brač. Där står ett kloster i bergen byggd av kroatiska glagolitiska munkar under 1400-talet.
- På ön Brač finns det också **Zlatni rat**, en underbar strand av fina småstenar, vilken ändrar sin form under påverkan av havet och vind.
- Öns högsta berg och en av de vackraste utsiktsplatserna på Adriatiska havet är **Vidova gora**, som är 780 meter högt.

Udden Kabal, Hvar (I. Pervan)

Radovans portal, Trogir (Z. Jelača)

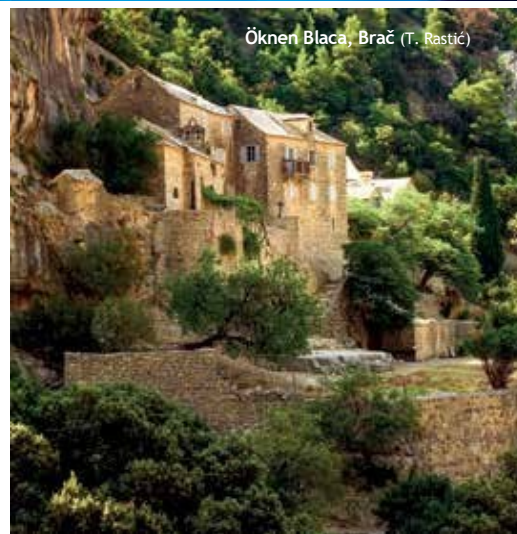
Zlatni rat (I. Pervan)

NATUR GASTRONOMI NATTLIV

Modra špilja, Biševo (Z. Jelača)

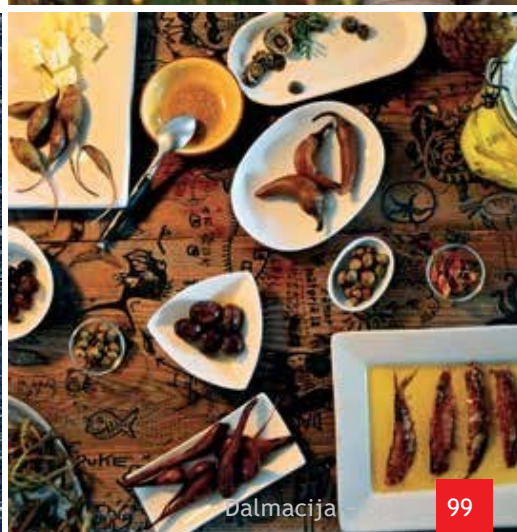
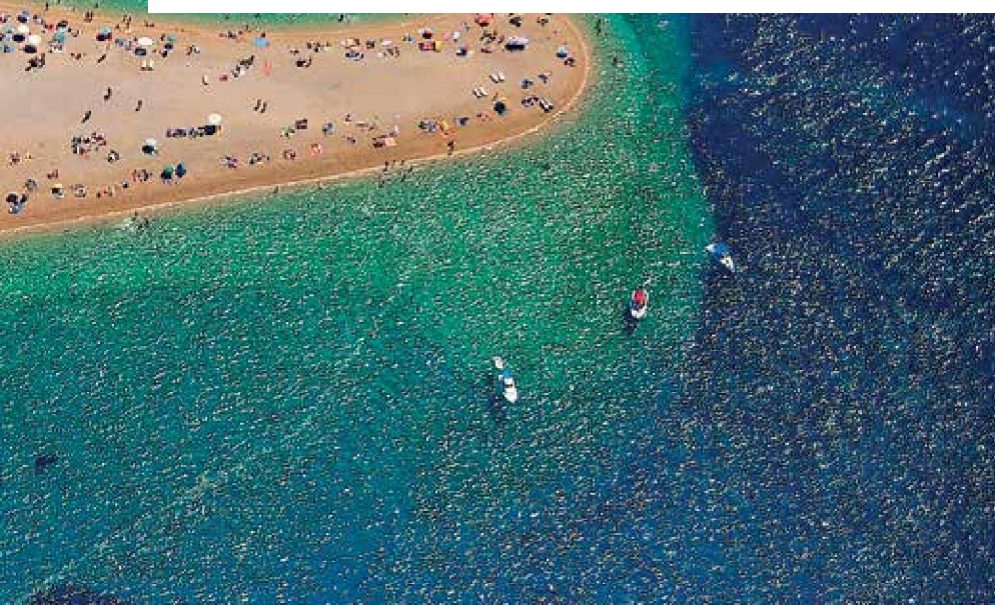
- **Grottan Modra špilja** på ön Biševo är ett geomorfologiskt naturminnesmärke av speciell karaktär som utmärks av ett unik ljus- och färgspel.
- **Den antika hamnen på ön Vis**, vid halvön Prirovo, är lättillgänglig för fridykare.
- Enligt grekisk mytologi begravdes hjälten Diomedes på ön Palagruža. Undersökningarna som genomfördes där bevisade att bland 4000 upptäckta keramiska fragment hittades resterna av byggnader, kanske av **Diomedes tempel**.
- Om du gillar forsänning, kommer du att bli förtjust över den imponerande kanjonen skapad av **floden Cetina**, en av de vackraste floderna i Kroatien, samt forsarna i dess nedströms del.
- Gastronomi från Splits område är en av de mest varierande på Medelhavet, med fantastiska maträtterna som **fiskgrytan gregada**, **köttgrytan paštica** med gnocchi, surkåldolmar **Sinj arambašići**, pajen med mangold **soparnik**, lamm eller killing slaktbiprodukter på spetten kallad **vitalac**, lamm magar grytan **tripice**, kronärtskocka med bondböner, Vis kakan fylld med ansjovis och lök, små munkarna **fritule** och friterade degen **kroštule**, samt vinerna **plavac mali**, **dobričić**, **vugava** och **bogdanuša**.

Öknen Blaca, Brač (T. Rastić)

S. Surać

Dalmacija

Turer

Turtips 1

1. Maslinica, Šolta
2. Komiža, Vis
3. Vis
4. Hvar
5. Stari Grad, Hvar
6. Milna, Brač
7. Split

Turtips 2

1. Stomorska, Šolta
2. Bol, Brač
3. Jelsa, Hvar
4. Lovište, Pelješac
5. Lovište, Šćedro
6. Paklinskiöarna
7. Split

* Avresan från Split

AGANA MARINA

Agana Marina långt inne i Marina-viken är en lugn och trygg fristad med mycket att göra i vilken seglare får en trevlig vistelse. Båtservice av hög kvalitet, enkel och snabb sjösättning, mottagande av de flesta avfallstyper, båtförsäljning och båtuthyrning, fritt wifi, ett bibliotek och en lekplats är bara några av tjänsterna och faciliteterna som erbjuds här. Marinan ligger bara 15 km från Splits flygplats och UNESCO:s städer Trogir, Split och Šibenik finns i dess omedelbara närhet.

✉ HR-21222 MARINA, Dr. Franje Tuđmana 5
 ☎ +385 (0)21 889 411; 889 412 • 📠 +385 (0)21 889 010
 🌐 www.marina-agana.hr • 📧 info@marina-agana.hr
 📍 43° 30,6' N; 16° 7' E

TROGIR ACI MARINA

Trogir ACI Marina ligger på ön Čiovo, mitt emot Trogirs gamla stadskärna berömd för sin skönhet och sitt kulturvärde, men som också finns i UNESCO:s register av världsarv. Man kan njuta av marinas utsikt över många sevärdheter, bland annat klocktornet vid St. Lars kyrka, vilkets ingång inramades av den kända portalen tillverkade av mästare Radovan. Čiovo förbinds med Trogir via en bro (med segelfri höjd av 2,8 m), medan Splits internationella flygplats ligger i öns omedelbara närhet (bara 6 km därifrån).

✉ HR-21220 TROGIR, Put Cumbrijana 22
 ☎ +385 (0)21 881 544 • 📠 +385 (0)98 398 849
 🌐 www.aci-marinas.com • 📧 m.trogir@aci-club.hr
 📍 43° 30,7' N; 16° 15,3' E

TROGIR MARINA

✉ HR-21220 TROGIR, Put brodograditelja 16
 ☎ +385 (0)21 444 600 • 📠 +385 (0)21 444 601
 🌐 www.marinatrogir.com • ✉ marina@sct.hr
 📍 43° 30' 40" N; 16° 14' 40" E

Trogir Marina ligger på den nordliga sidan av ön Čiovo, mitt emot staden Trogirs gamla historiska stadskärna samt nära Splits flygplats (3 km) och A1 motorvägen (15 km). Marinan framstår som den perfekta avgången för att utforska Adriatiska kusten. Den är öppen under hela året och tillhandahåller många tjänster till sina kunder, bland annat en restaurang, en bar som serverar mellanmål, en nautisk affär, övervakning dygnet runt, wifi osv. Marinan erbjuder också teknisk tjänst av hög kvalitet samt reparation och underhåll av alla sorter.

BAOTIĆ MARINA

Baotić Marina ligger mellan flera vattenvägar och väldigt nära flygplatsen i Split. Därför har marinan en av de bästa lägena på Adriatiska havet. Marinas servicecenter finns inomhus, som är ovanligt i Kroatien. Marinan erbjuder också extra service, som en restaurang, en pool, en cocktailbar, en pizzeria, 11 5-stjärniga lägenheter, en bränslepump och Teslas laddningsstation för elbilar.

✉ HR-21218 SEGET DONJI, Don Petra Špike 2a
 ☎ +385 (0)21 798 182 • 📠 +385 (0)21 798 590
 🌐 www.marinabaotic.com • 📍 43° 31' N; 16° 14' E
 ✉ reception@marinabaotic.com

KAŠTELA MARINA

Tack vare det utmärkta geografiska läget i Kaštela-viken, välfungerad trafikförbindelse med alla europeiska länder samt professionell projektering blir Kaštela Marina en trygg hamn för alla privat- och charterbåtar samt en solsäker resmål. Öarna i centrala Dalmatien skyddar marinan på ett naturligt sätt och tillhandahåller den samtidigt en god segling infrastruktur, medan grannstäderna Split och Trogir skapar ett lämpligt administrativt, kommersiellt och kulturellt-historiskt område.

✉ HR-21213 KAŠTEL GOMILICA, F. Tuđmana 213
 ☎ +385 (0)21 204 010 • 📠 +385 (0)21 204 070
 🌐 www.marina-kastela.com • 📧 info@marina-kastela.hr
 📍 43° 32' 7" N; 16° 24' 4" E

SPLIT ACI

I den vackraste delen av Splits stadshamn ligger Split ACI Marina. En lång vågbrytare skyddar marinan från havet och sydvindarna på ett utmärkt sätt. Marinan tar emot yachter till 60 m längd. Här börjar Splits *lungomare*, den längsta och en av de vackraste havspromenaderna på Adriatiska havet. *Lungomare* leder vandrarna till den gamla stadskärnan i vilken ligger Diocletianus palats. Marinan har två 22 kW laddare på parkeringsplatser nära receptionen samt en Tesla Only laddare bara för Tesla fordon.

✉ HR-21000 SPLIT, Uvala Baluni 8
 ☎ +385 (0)21 398 599 • 📠 +385 (0)98 398 850
 🌐 www.aci-marinas.com • 📧 m.split@aci-club.hr
 📍 43° 30,1' N; 16° 26,1' E

MARTINIS MARCHI MARINA

I-XII II 50 13 m 300 kg 6 M

150 m 6 km

- ✉ HR-21430 GROHOTE, Put Sv. Nikole 51, Maslinica
- ☎ +385 (0)21 659 093 • 📠 +385 (0)21 659 093
- 💻 www.martinis-marchi.com • 📍 43° 23,8' N, 16° 12,4' E
- ✉ marina@martinis-marchi.com

Marinan ligger i den vackra byn Maslinica och utgör ett komplex känt som Martinis Marchi tillsammans med ett s.k. *heritage* hotell (ett hotell byggd före 1950) och en förstklassig restaurang. Tjänsten och erbjudandet kommer att tillfredsställa även de mest krävande gästerna. Bland annat erbjuder marinan vinterförvaring och långtidsuthyrning av båtplatser, med speciellt planerad och anpassad underhållsplan för varje fartyg.

LAV MARINA

Lav Marina, som finns i hjärtat av kroatiska kusten, är en del av det lyxiga hotellkomplexet Le Méridien Lavs rika erbjudande. Marinan ligger bara 8 km från områdets kulturell-historiska centrum – staden Split. Marinan har 74 sjöplatser för båtar till 40 m längd och erbjuder också möjligheten av yttre superyacht förtöjning för fartyg i transittrafiken på sommaren. I den här 5-stjärniga lyxmiljön kan gästerna njuta av restauranger och barer, ett förstklassigt spa centrum med inre och yttre pooler samt mängder av roliga aktiviteter.

- ✉ HR-21312 PODSTRANA, Grljevačka 2a
- ☎ +385 (0)21 500 388 • 📠 +385 (0)21 500 387
- 💻 www.marinalav.hr • ✉ info@marinalav.hr
- 📍 43° 29' 30" N; 16° 32' 5" E

I-XII III 74 3,5 m 8 M

4 km

BAŠKA VODA MARINA

I den pittoreska turistorten Baška Voda på Makarskas riviera ligger Baška Voda Marina. Marinan är belägen i en av de vackraste öarna i centrala Dalmatien, inramad av långa stenstränderna, kristallklara havet och berget Biokovo. Den tidigare fiskebyn erbjuder besökarna bekvämt boende, fina restauranger, vackra stränder och många historiska och kulturella minnesmonument.

✉ HR-21230 BAŠKA VODA, Obala sv. Nikole 65
☎ +385 (0)21 620 961 • 📠 +385 (0)21 620 961
💻 www.baskavoda.hr • ✉ luka@baskavoda.hr
📍 43° 21' 26"N; 16° 57' 7"E

TUČEPI MARINA

Tack vare den här marinan kan seglare angöra den moderna lilla hamnen i Tučepi, skyddad från vindar med en vågbrytare. Marinan har en turistbyrå och reception, medan en bank, en post, en kyrka, en parkering samt många restauranger, caféer och affärer ligger i närheten.

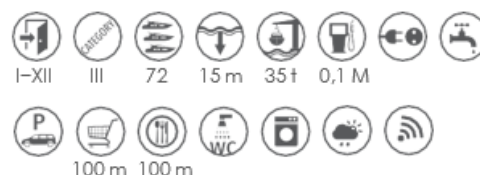

✉ HR-21325 TUČEPI, Kraj 39A
 ☎ +385 (0)21 623 155 • 📠 +385 (0)21 623 481
 🌐 www.marinatucepi.com • ✉ marinatucepi@st.t-com.hr
 📍 43° 15' N; 17° 03' E

VLAŠKA MARINA

Den nya marinan ligger i den nordliga delen av bukten Milna på ön Brač, bara 500 m bakom vikens lilla röda fyr. Bukten är väldigt lugn, omgiven av skogen och skyddad från vind. I dess omedelbar närhet finns det en vacker strand. Marinan har också sin egen byrå för uthyrning av lägenheter och rum.

✉ HR-21405 MILNA, Mala Bijaka 11
 ☎ +385 (0)21 636 028 / +385 (0)99 244 7410
 🌐 www.marinavlaska.eu • 📍 43° 19' 47" N, 16° 26' 22" E
 ✉ info@marinavlaska.com

MILNA ACI

Milna, som ligger i bukten med utsikten över Split-sundet, är den största, bäst skyddade och vackraste hamnen på västra sidan av ön Brač. Marinan har 183 sjöplatser och 15 platser på varvet. I juli 2015 invigdes den nyrenoverade restaurangen Navigare i marinan. Restaurangen inreddes enligt ett nytt och modernt inredningskoncept inom processen att skapa en unik visuell identitet till alla ACI marinorna och införa ACI:s nya normer inom restaurangverksamhet. I restaurangen Navigare serveras traditionell mat från regionen men den lagas med hjälp av moderna metoder och tekniker.

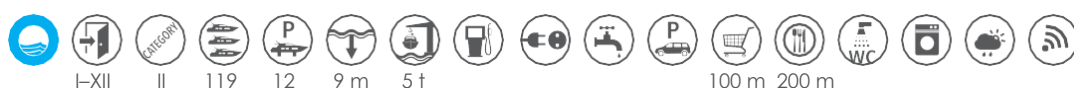
✉ HR-21405 MILNA, Brdo I 3
 ☎ +385 (0)21 636 306 • 📠 +385 (0)98 398 851
 🌐 www.aci-marinas.com • ✉ m.milna@aci-club.hr43'
 📍 19,5' N; 16° 27,2' E

VRBOSKA ACI

Fastän det är den minsta orten på ön Hvar, står Vrboska på toppen när det gäller skönhet och charm. Den ligger på den nordliga sidan av ön, innerst i viken, längst ute i en smal och ringlad fjord. Orten kallas också "lilla Venedig" på grund av dess många broar över kanalen som förbinder de lilla öarna mitt i bukten. Vrboska ACI Marina är belägen i den yttre delen av hamnen i Vrboska. Marinas idylliska atmosfär görs fullständig med en tät tallskog samt vackra stränder och bukter.

✉ HR-21463 VRBOSKA
 ☎ +385 (0)21 774 018 • 📠 +385 (0)98 398 812
 🌐 www.aci-marinas.com • 📍 43° 10,8' N; 16° 41,4' E
 ✉ m.vrboska@aci-club.hr

ZLATAN OTOK MARINA

V-IX III 40 7 m 7 M

500 m

✉ HR-21465 JELSA-SVETA NEDJELJA, Put Velog Kamika 1
 ☎ +385 (0)21 745 703 • 📠 +385 (0)21 745 709
 🌐 www.zlatanotok.hr • 📧 booking@zlatanotok.hr
 📍 43° 19,5' N; 16° 27,2' E

På södra sidan av ön Hvar, mer precis i orten Sveta Nedjelja, finns det en vinkällare som är en del av företaget Zlatan otok ägt av den berömda kroatiska vinodlaren Zlatan Plenković. I källaren kan du avsmaka vinet med utsikten över havsbot-ten på begäran. I den närliggande restaurangen Bilo idro som serveras specialiteter av skaldjur finns en bassäng med levande humrar och languster. Marinan är belägen bredvid restaurangen. Om du vill övernatta i orten, kan du göra det på ett familjepensionat precis ovanför marinan och intill havet.

PALMIŽANA ACI

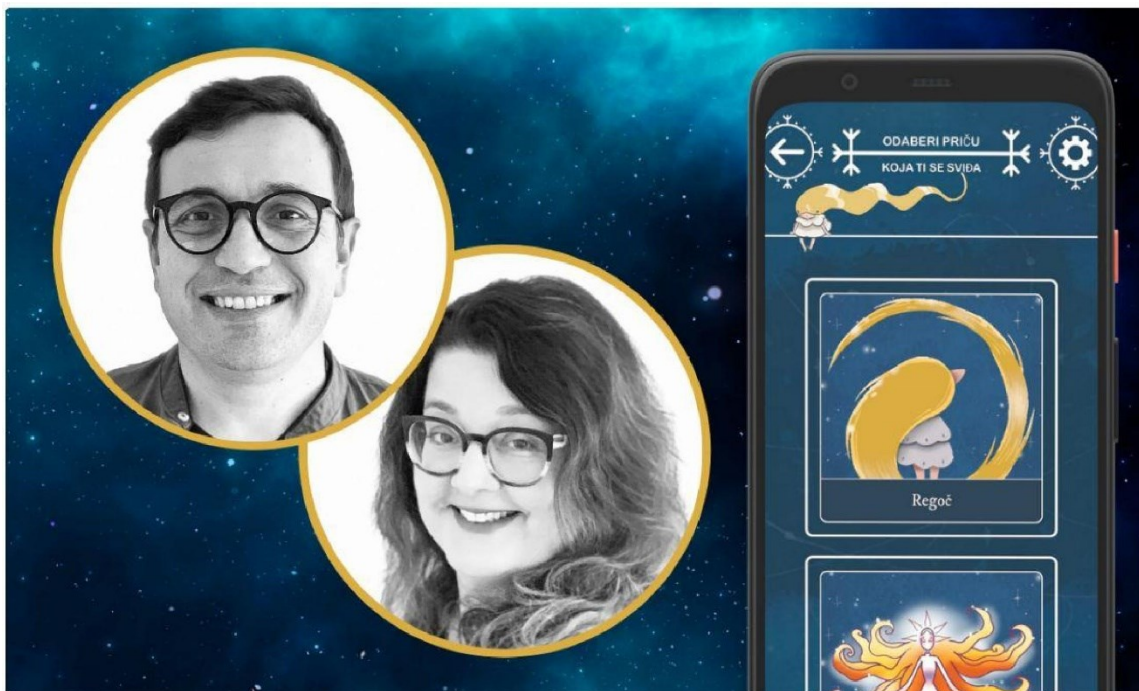
Palmižana ACI Marina anses som en av de vackraste marinorna på Adriatiska havet. Den ligger i bukten med samma namn på den nordöstra sidan av den lilla ön St. Klement, vilken är den största ön i Paklinskiöarna skärgården. I närheten, ungefär 2,5 M därifrån, ligger ön Hvar, berömd för sina kulturella sevärdheter och härliga fester. Palmižana är det perfekta utflyktsmålet för alla som vill åka bort från stadens larm eftersom den här populära destinationen och dess unika harmoni med naturen hjälper gästerna att avnjuta en avkopplande semester.

✉ HR-21450 HVAR
 ☎ +385 (0)21 744 995 • 📠 +385 (0)98 398 853
 🌐 www.aci-marinas.com • 📍 43° 9,7' N; 16° 24,1' E
 📧 m.palmizana@aci-club.hr

IV-X III 180 10 m 2,5 M

6.2.5. Intervju s web-portala Netokracija

ESPORT

Oni su bračni par iz IT industrije, “iz čiste ljubavi” rade igre inspirirane bajkama Ivane Brlić-Mažuranić

 MARIN PAVELIĆ 14. 02. 2022.

U velikom intervju otkrivamo kako su bez znanja o game developmentu Mirinda i Filip Paraman napravili videoigru zbog kojeg su Regoča i Ribara Palunka upoznali igrači od Malezije do SAD-a.

Facebook

Twitter

LinkedIn

Tko bi rekao da će video igra inspirirana bajkama **Ivane Brlić-Mažuranić** biti igrana u Maleziji, Kambodži, Čileu ili da će čak nekog iz SAD-a potaknuti na kupovinu same knjige hrvatske spisateljice?

Nonogram iz davnine kreacija je bračnog para **Mirinde i Filipa Paramana** iz **Mirinda Games Studija**.

Ovaj projekt primjer je još jedne video igre koja je nastala iz **čiste ljubavi i entuzijazma prema pričama i gamingu**, ali i primjer video igre koja je nastala samostalno bez prethodnog znanja i iskustva u *gaming* industriji **poput Grim Questa o kojem smo detaljno pisali**. Inače, Filip se počeo baviti programiranjem upravo zbog videoigara i danas je *Head Of Software Development* u agenciji Five dok je Mirinda prije 3 godine odlučila zagaziti u svijet izrade videoigara pa osnovala Mirinda Games Studio.

Nonogram iz davnine logička je igra za mobilne uređaje u kojoj, rješavajući razine, igrač otkriva nove detalje pojedine Ivanine bajke. **Rješavanje nivoa nagrađeno je ilustracijom i dijelom priče**, a do sada su dostupne dvije bajke: Regoč i Ribar Palunko i njegova žena.

Sve o njezinom nastanu ispričali su nam Kosjenka i Regoč *gaming* scene, Mirinda i Filip.

“Radili smo noćima i vikendima, čitav godišnji, ali nije nam bio problem, uživali smo u svakom satu”

Razvoj prve dvije bajke trajao je otprilike godinu dana.

Mirinda i Filip oboje rade u IT industriji i velika motivacija bila im je, pored što vole videoigre, **okušati se u nečemu novom i više istražiti svoju kreativnu stranu**. Filip nam doživljava te početne osjećaje:

*Ta prva pomisao da ćemo raditi igru i to zajedno, **kao obitelj, s klincima**, toliko nas je zaokupila da smo svaki slobodni trenutak pričali o tome. S obzirom na to da smo svi od reda doma zaljubljenici u fantasy, mitologiju, bajke i priče, Ivana Brlić Mažuranić je prva i logična pomisao svih ljudi s ovih prostora.*

Mirinda i Filip veliki su obožavatelji pripovijetki koje su vezane za njihov kraj jer, ipak, **naša kulturna baština prebogata je, šarolika i jako interesantna**. Posebna inspiracija bila je naša najpoznatija bajkarica:

*Ivanine bajke su nas inspirirale svojim porukama koje su životne i bezvremenske. Što smo ih više proučavali, to nam se više sviđao taj dio hrvatske kulturne baštine koji je povezan s njima. Željeli smo te priče i taj svijet prenijeti što većem broju ljudi. **A medij video igre je idealan za to.***

Kako današnje generacije drugačije konzumiraju informacije, tako je njihov plan bio **digitalizirati knjigu** i ponuditi je na mobilnom uređaju. Željeli su, prije svega, napraviti interesantnu video igru, a pomoću nje same zainteresirati ljude da sami istraže više o likovima koji se pojavljuju u igri.

Igra se jako sviđjala Zavičajnom muzeju Ogulin i Ivaninoj kući bajke u Ogulinu.

Od velike avanture do nonograma

Njihovo veliko uzbuđenje oko ovog projekta ipak je spustilo na zemlju par činjenica. Sve je počelo s idejom velike avanture s mnoštvom likova iz bajki Ivane Brlić-Mažuranić, a Filip priznanje kako ti planovi sada izgledaju smiješno jer **nisu imali pojma kako se igre rade**:

Tu prvu ideju je dodatno deprimirala i pandemija koja se pojavila, tako da smo skoro odustali. Mirinda je onda preuzelo ulogu Kosjenke i odlučila da nećemo odustati nego ćemo napraviti nešto jednostavniju logičku igru za mobilne uređaje i tako ispričati bajke.

U to vrijeme, Mirinda se zakačila na Nonogram na mobitelu:

*I dok smo razmišljali što i kako dalje s našom „velikom igrom“ palo mi je na pamet da napravimo takvu logičku igru, ali s varijantom da se **svaki riješeni nivo slaže u jednu veću sliku i tekst koji igrač otkriva**. Tako, nakon uspješnog rješavanja igrač bude nagrađen s predivnim ilustracijama i malim dijelom priče. Krenula sam istraživati kako dizajnirati nonograme i nagovorila Filipa da krene programirati.*

Također, na samoj igri radili su **članovi obitelji i prijatelji** koji su pomogli u testiranju same igre pa su nakon odigrane *alpha* verzije davali povratne informacije, naglašava Mirinda:

Glavna pomoć je došla od naše drage Ane koja je radila koncept art te ilustracije, a kasnije nam je pomogla još jedna dizajnerica. Ja sam radila dizajn nivoa i kreirala zagonetke, a Filip je kuckao kod.

Filip ističe kako mi je bilo jako važno bilo ostvariti originalnost u artu i prenijeti, kako navodi, taj neki **“etno/slavenski” osjećaj**. Strogo su izbjegavali da Kosjenka podsjeća na *Disney* princezu ili *anime* lik.

Igra trenutno bilježi preko 3000 preuzimanja u 40 zemalja.

“Bez obzira na iskustvo rada na velikim IT projektima, izrada jedne video igre je vrlo specifična i zahtjevna”

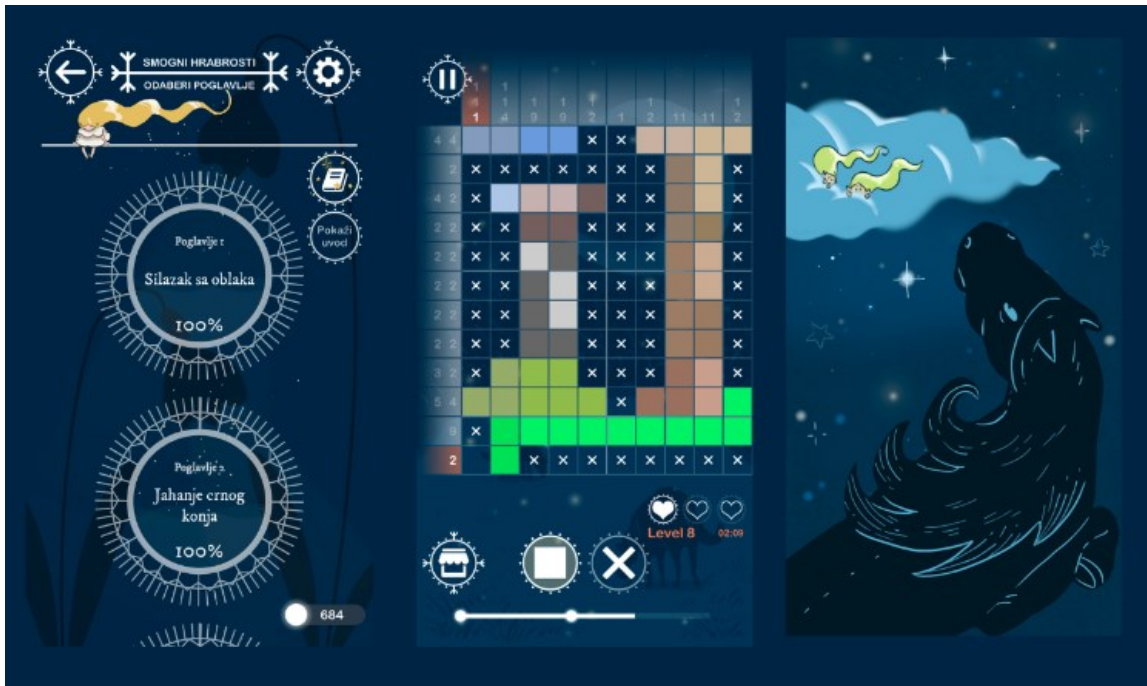
Iako oboje dolaze iz svijeta poslovnih aplikacija, **neka znanja i vještine** mogli su koristiti u *game developmentu*:

Mi smo pristupili projektno, kako jedino i znamo raditi: razrada zadataka, što, tko i kada radi koji dio, kako pratimo napredak itd. Ono što nam je bio najveći izazov je utrošak vremena na art i na dizajn nivoa. S nekim stvarima nikako nismo bili zadovoljni i radili smo po 4-5 iteracija. Pretpostavljam da iskustvom naučiš to raditi iz prve...

S obzirom na to kako se Filip bavi programiranjem poslovnih aplikacija već jako dugo, sa samim kodiranjem logike nije bilo većih problema i ovakva vrsta igre nije zahtjevna kao što to današnji moderni 3D naslovi jesu:

*Ono što mi je najviše vremena oduzimalo je **savladati tehnike i alate koji su specijalizirani za razvoj igara** – to je ipak dosta drugačije od alata za izradu poslovnih sustava.*

Trenutno imaju 200 razina koje stalno dorađuju i morali su tehnički smisliti kako te razine lako i brzo mogu dodavati i mijenjati, a to Mirinda naziva ključnim..

Njima je ovaj projekt čista strast zbog čega Filip kaže kako su temu izrade izgurali čisto na navali adrenalina.

Pored toga, najveći problem bila im je **količina potrebnog vremena i novca** za izradu ove, čak relativno jednostavne igre, naglašava Mirinda:

Nacrtao i osmislio svaki detalj, svaku ilustraciju, voditi taj proces od ideje do konačnog digitalnog elementa – sve to uzima jako puno iteracija i jako puno vremena.

Filip se slaže s Mirindom i dalje objašnjava problem:

*Bez obzira na iskustvo rada na velikim projektima, izrada video igre je vrlo specifična i zahtjevna. **Kreativni procesi često su u koliziji s činjenicom da bi trebali konačno nešto dovršiti** – i tako u krug. Ponekad sam imao osjećaj kao da opet sviram u bendu u nekoj garaži.*

Što je sljedeće? **Metroidvania** temeljena na bajkama!

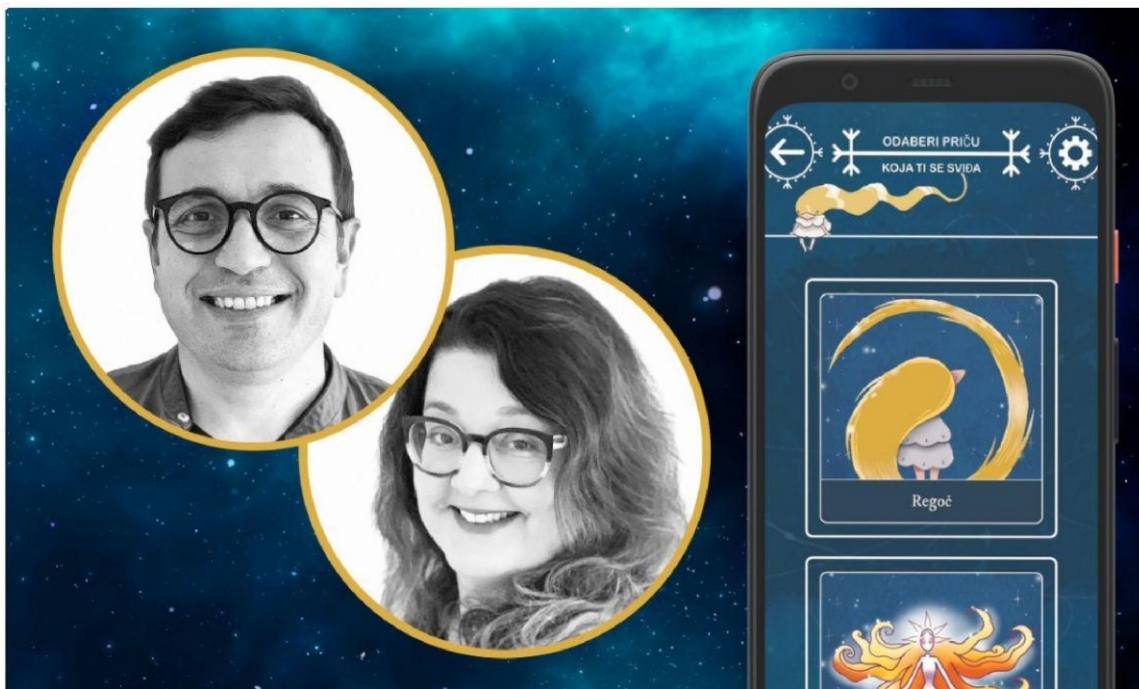
Trenutno rade na dodavanju još jedne bajke u igru.

*U fazi je testiranja, i očekujemo da će uskoro biti objavljena javno nova verzija. Time bi imali tri bajke s **otprilike 300 nivoa ukupno**. Time bi malo stali s razvojem i fokusirali se na promociju i povećanja broja igrača.*

Također, još nisu odustali od velike avanture s likovima iz ovih bajki što znači kako **trenutno rade na konceptu nove igre**:

Nova igra će biti 2D avantura, metroidvania temeljena na svijetu bajki Ivane Brlić Mažuranić. Glavni uzori su nam Hollow knight, i Souls serijal i nećemo to kriti. Naravno, postoji vrlo poseban element u samom konceptu, no o tome više kad bude spremno za pokazivanje...

6.2.6. Intervju från webbportalen Netokracija

E-SPORT

Äkta makar inom IT-branschen utvecklar spel inspirerade av Ivana Brlić-Mažuranićs sagor för de älskar dem

MARIN PAVELIĆ

14 FEBRUARI 2022

I en stor intervju berättar Mirinda och Filip Paraman hur de, utan tidigare kunskaper om spelutveckling, har utvecklat ett mobilspel som gjort figurer som jätten Regoč och fiskaren Palunko kända för spelare från Malaysia till USA.

Facebook

Twitter

LinkedIn

Vem kunde ha trott att ett mobilspel inspirerat av **Ivana Brlić-Mažuranićs** sagor skulle spelas i Malaysia, Kambodja, Chile och även inspirera någon att köpa den kända kroatiska författarens bok?

Spelet **"Nonogram iz davnine"** (engelska: **"Nonogram From Long Ago"**) skapades av de äkta makarna **Mirinda** och **Filip Paraman från Mirinda Games Studio**. Det här projektet presenterar ett spel till som gjordes av **genuin kärlek och entusiasm för sagor och spelande**, men också ett spel som skapades på egen hand, utan tidigare kunskap och erfarenhet inom spelindustrin, **just som spelet "Grim Quest" vi redan har skrivit om i detalj**. Det var just på grund av tv-spel som Filip har börjat programmera och nu arbetar som programutvecklingschef på byrån Five i Zagreb, medan Mirinda bestämde sig för 3 år sedan för att utforska världen av spelutveckling och startade företaget Mirinda Games Studio.

"Nonogram iz davnine" är ett logikspel i vilket spelare upptäcker nya detaljer från några av Ivana Brlić-Mažuranićs sagor. **När spelaren går vidare till nästa nivå, ser hen en illustration och ny del av sagan**. Spelare kan hittills välja mellan två sagor: "Regoč" och "Fiskaren Palunko och hans hustru".

Spelvärldens egna fe Kosjenka och jätte Regoč, Mirinda och Filip, har berättat allt om spelets tillblivelse för oss.

”Vi jobbade på nätterna, helgerna och hela semestern, men det var inget problem för oss och vi njöt varje stund”

Utvecklingen av de första två sagorna tog cirka ett år.

Både Mirinda och Filip jobbar inom IT-branschen så deras motivation för att utveckla spelet, förutom att de gillar videospel, var också **att prova någonting nytt och uppmuntra sin kreativitet**. Filip minns hur de kände sig i början:

*Först tänkte vi hur vi skulle utveckla ett spel tillsammans **som en familj, med våra barn**. Vi var så upptagna av det att vi pratade om det hela tiden. Här hemma älskar vi fantasy, mytologi, sagor och berättelser. Dessutom är Ivana Brlić-Mažuranić den första och enda som människor över hela landet kommer att tänka på när de pratar om sagor.*

Mirinda och Filip tycker mycket om sagor kopplade till deras hemtrakt i centrala Kroatien, **eftersom de visar hur rikt, mångsidigt och intressant det kroatiska kulturarvet verkligen är**. Vår mest kända sagoförfattare var en speciell inspirationskälla för makarna:

*Vi inspirerades av de tidlösa lärdomarna om livet som finns i Ivana Brlić-Mažuranićs sagor. Ju mer vi undersökte dem, desto mer gillade vi den här delen av det kroatiska kulturarvet kopplat till hennes sagor. Vi ville visa sagorna och deras värld för så många som möjligt. **Videospel är det ideala mediet för att göra just det.***

På grund av hur dagens generationer tar in information, planlade de att **digitalisera boken** och erbjuda den som e-bok på mobilen. De ville framför allt skapa ett intressant spel och därmed uppmuntra folk till att utforska lite mer om figurerna som dyker upp i spelet.

Hembygdsmuseet och Ivanas sagohus i Ogulin gillade verkligen spelet.

Från stort äventyr till nonogram

Efter deras stora initiala hänförelse över projektet, var de tvungna att komma tillbaka till verkligheten på grund av några faktum. De började med tanken att skapa ett stort äventyr med många figurer från Ivana Brlić-Mažuranićs sagor men Filip erkänner nu att dessa planer låter löjliga för de **inte visste hur spel skapades**:

Den här första idén var ännu mer ifrågasatt då pandemin bröt ut, så vi nästan övergav den. Sedan intog Mirinda rollen som Kosjenka och bestämde att vi inte skulle ge upp, utan göra ett enklare logikspel för mobilen och därmed berätta sagorna.

Då spelade Mirinda ofta ett japanskt korsord kallad nonogram på mobilen:

*Medan vi funderade hur vi skulle fortsätta med vårt "stora spel", kom jag på en idé att skapa ett sådant logikspel, och på så sätt att **på varje avklarad nivå en större bild och text skapas som spelaren upptäcker**. På det sättet belönas spelaren för en löst nivå med fantastiska illustrationer och en liten sagodel. Jag började undersöka hur man byggde nonogram och övertalade Filip att börja programmera.*

Mirinda betonar att **familjemedlemmar och vänner** också deltog i spelets skapelse genom feedback efter speltestning av alfaversionen:

Vår kära Ana hjälpte oss mest för hon skapade spelets konceptkonst och illustrationer, medan annan designer hjälpte oss senare. Jag designade nivåer och formulerade frågor medan Filip skrev koden.

Filip framhåller något som var väldigt viktigt för dem och det var att skapa unik konst till spelet för att överföra den här, med hans egna ord, **"etno-slaviska känslan"**. De skulle absolut undvika att skapa en Kosjenka som liknar en Disneyprinsessa eller en animefigur.

Spelet har nu laddats ner över 3000 gånger i 40 länder.

”Att utveckla ett spel är väldigt speciellt och krävande oavsett tidigare erfarenhet av arbete på stora IT-projekt”

Även om båda makarna jobbade med affärsapplikationer, kunde de använda **några av sina kunskaper och färdigheter** för att utveckla spelet:

*Vi betraktade spelets skapelse som ett projekt eftersom det är så vi vanligtvis arbetar. Det betydde att vi gjorde en uppgiftsfördelning, dvs. vi bestämde vem skulle göra vilken del och när, hur vi skulle märka framsteget osv. Det som var vår största utmaning var hur mycket tid det tog att arbeta på **konsten och nivådesignerna**. Vi var inte alls nöjda med några element så vi gjorde om dem fyra eller fem gånger. Jag tycker att man får det rätt första gången när man har mer erfarenhet...*

Eftersom Filip har programmerat affärsapplikationer väldigt länge, hade han inga större problem med att koda spelets logik. Han tycker att den här typen av spelet inte är så krävande som dagens moderna 3D-spel:

*Det som tog mest tid var att **hantera teknologi och verktyg specialiserade på spelutveckling** eftersom de är väldigt annorlunda än verktyg som används för att skapa affärssystem.*

Nu har spelet 200 nivåer som makarna ständigt förbättrar. De var tvungna att hitta på ett tekniskt sätt att lägga till och ändra nivåer lätt och snabbt, som Mirinda anser avgörande.

Eftersom de arbetar på projektet på grund av äkta passion, säger Filip att de har skapat det tack vare en adrenalinkick.

Mirinda understryker att deras största problem var **mängden tid och pengar** därutöver som var nödvändigt för att skapa detta till och med relativt enkla spel.

Att rita och designa varje detalj och illustration och sedan leda den här processen från en idé till en färdig digital form, allt det tar många iterationer och väldigt mycket tid.

Filip håller med henne och förklarar vidare problemet:

*Att göra ett spel är väldigt specifikt och krävande oavsett tidigare erfarenhet av arbete på stora projekt. **Kreativa processer kontrasterar ofta** nödvändigheten att till slut fullbörda något – det är en ond cirkel. Ibland kändes det som att jag spelade i ett garageband igen.*

Vad kommer näst? *Metroidvania* baserat på sagor!

Nu arbetar de på att lägga till ytterligare en saga till i spelet.

*Nu testar vi det och hoppas på att publicera den nya versionen offentligt snart. Sådär skulle vi ha tre sagor med **cirka 300 nivåer totalt**. Sedan ska vi ta en paus från utvecklingen och koncentrera oss på att marknadsföra spelet och att värva nya spelare.*

De har inte heller givit upp idén om stora äventyret med figurerna från Brlić-Mažuranićs sagor, vilket innebär att de **nu utvecklar ett koncept för ett nytt spel**:

*Det nya spelet skulle vara ett 2D-äventyr, mer precis ett metroidvania beläget i Ivana Brlić-Mažuranićs sagovärld. Våra främsta förebilder är spelet *Hollow Knight* och *Souls*-serien och vi döljer det inte. Självklart finns det ett riktigt speciellt element i själva konceptet, men mer om det när spelet blir redo.*

6.2.7. Kraš – Naše odgovornosti

Kraš kao poslovni subjekt koji djeluje i razvija svoje poslovanje na hrvatskom i inozemnim tržištima, svjestan je važnosti odgovornog i etički utemeljenog ponašanja poslovnih subjekata kao nužnog preduvjeta za razvijanje kvalitetnih odnosa i lojalne konkurencije između poslovnih partnera, te za učinkovito funkcioniranje tržišta i integraciju hrvatskog gospodarstva u međunarodne tokove.

Upravljanje kvalitetom

Od prve certifikacije sustava upravljanja kvalitetom prema normi ISO 9001 u Krašu 1997. prošlo je punih 20 godina. Na osnovama dobro uspostavljenog i održavanog dokumentiranog sustava kvalitete, u tom razdoblju nadograđivali smo sustav prema smjernicama i zahtjevima naših kupaca i vjernih potrošača.

U sklopu usvojenih politika kvalitete, politike okoliša i politike energetske učinkovitosti definiramo ciljeve poslovanja koji se kontinuirano prate, mjere i analiziraju. Sustav se stalno nadzire i provjerava putem planova samokontrole, unutarnje prosudbe, prosudbe kod dobavljača, provjere i ocjene vanjskih neovisnih certifikacijskih tijela te, povremeno, stalnih ili potencijalnih kupaca.

Ispunjenjem zahtjeva kvalitete, zdravstvene ispravnosti i sigurnosti hrane, kao i zahtjeva u području zaštite okoliša Kraš je izgradio integrirani sustav upravljanja koji danas obuhvaća norme ISO 9001, ISO 14001, IFS, HACCP, košer i halal.

Zaštita osobnih podataka

Kraš d.d. obrađuje i štiti osobne podatke sukladno važećim zakonskim propisima i internim pravilima.

U nastavku možete naći kratke informacije o načinu postupanja s osobnim podacima prikupljenim od korisnika web stranice, potrošača, sudionika u nagradnim igrama i sličnim aktivnostima, a koje prikupljamo putem ove internetske stranice ili na bilo koji drugi način.

Osobni podaci

Osobne podatke, koji se obrađuju sukladno zakonskim propisima i internim aktima Kraša, predstavljaju svi podaci koji se odnose na fizičku osobu čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi (npr. ime i prezime, adresa, broj telefona, adresa elektroničke pošte i sl.).

Obrada osobnih podataka podrazumijeva svaki postupak koji se obavlja na osobnim podacima, bilo automatiziranim bilo neautomatiziranim sredstvima kao što su prikupljanje, uporaba, pohrana, prilagodba ili izmjena, brisanje, uništavanje.

Svrha obrade i privola

Osobne podatke prikupljamo u točno određene svrhe o čemu vas jasno informiramo kao ispitanika, odnosno osobu čije podatke prikupljamo, te po potrebi, ako je tako predviđeno zakonom, tražimo privolu za njihovu obradu. Privola znači slobodno dano i izričito očitovanje da vaše osobne podatke obrađujemo u svrhu u koju su prikupljeni.

Svrha obrade osobnih podataka obuhvaća informiranje korisnika/potrošača o postojećim i novim proizvodima i ostalim marketinškim aktivnostima, sudjelovanje u nagradnim igrama i natjecajima, selekcija kandidata za posao, odgovori na upite korisnika/potrošača i slično.

Svi podaci daju se dobrovoljno te je kod svakog prikupljanja elektronskim putem popunjavanjem određenog web obrasca, predviđeno davanje privole u obliku označavanja određenog polja kvačicom pored kojeg je navedena svrha obrade.

Kod prikupljanja osobnih podataka pisanim putem (slanje poštom) također je, tamo gdje je potrebno, predviđena mogućnost davanja privole za obradu osobnih podataka. Najčešće se radi o nagradnim igrama ili nagradnim natjecajima u kojem slučaju se u pravilima provođenja nagradne igre/nagradnog natječaja opisuje način davanja privole, bilo da se radi o vlastoručnom potpisu, označavanju polja kvačicom ili neki drugi predviđen način.

Ne obrađujemo više osobnih podataka nego što je doista potrebno za vaše sudjelovanje u nekoj aktivnosti.

Vrste prikupljenih informacija na web stranici Kraša i uporaba prikupljenih informacija

Kraš d.d. prikuplja informacije koje ne identificiraju specifičnog korisnika, uključujući Uniform Resource Locator (URL) internetske stranice koju je korisnik posjetio prije otvaranja Internetske stranice Kraša, URL internetske stranice koju je korisnik posjetio nakon napuštanja Kraševe Internetske stranice, vrsta pretraživača kojeg korisnik koristi te korisnikovu Internet Protocol (IP) adresu. Ovlašteni pružatelji usluga i oglašivači, mogu automatski prikupljati ove informacije prilikom posjete ove Internetske stranice, putem „kolačića“ i drugih alata. Kraš d.d. koristi takve podatke isključivo za rješavanje problema, administriranje Internetske stranice, analizu trendova, skupljanje demografskih podataka, analizu sukladnosti s pozitivnim propisima i suradnju sa službama za provođenje zakona.

Ovisno o vrstama aktivnosti, neke informacije su određene kao obavezne, a neke kao dobrovoljne. Ako korisnik ne pruži obvezne informacije za određenu aktivnost koja ih zahtijeva, neće mu biti dopušteno uključivanje u takvu aktivnost. Kraš d.d. neće prikupljati osobne podatke putem svojih internetskih stranica i to: ime i prezime, adresa, telefonski broj

ili elektronička adresa korisnika, osim ako ih korisnik dobrovoljno prijavi putem kontakt formi na web stranici ili isto učini putem ankete, suglasnošću i/ili ako tako dopuštaju važeći zakoni i propisi za zaštitu osobnih podataka.

Statistika poslužitelja

Naš poslužitelj globalne mreže koristi statistički program. Ti su programi standardno obilježje svih web poslužitelja i nisu karakteristični samo za web stranicu Kras.hr. Takvi statistički programi omogućuju nam utvrđivanje onih podataka koji najviše ili najmanje zanimaju naše korisnike. Takav program je potrebno uvesti radi učinkovitosti strukture naše web stranice te mjerenja posjećenosti web stranice Kras.hr.

Zaštita i čuvanje osobnih podataka

Prikupljene osobne podatke čuvamo i štitimo kao povjerljive podatke, bilo u elektroničkom ili u pisanom obliku te poduzimamo sve nužne tehničke, organizacijske i administrativne mjere zaštite, sukladno zakonskim propisima i internim pravilima Kraša.

Osobni podaci se obrađuju samo onoliko dugo koliko je potrebno da se ispuni svrha zbog koje su prikupljeni, nakon čega se brišu. Prilikom svakog prikupljanja osobnih podataka za određenu svrhu, obavještavamo vas o roku čuvanja danih osobnih podataka.

Neovisno o predviđenom roku čuvanja, osobni podaci dani uz privolu, mogu se na vaš zahtjev u svakom trenutku brisati (npr. brisanje korisničkog računa).

Osim prava na traženje brisanja vaših osobnih podataka, imate pravo uvida u osobne podatke ili pravo na ispravak osobnih podataka ako je potrebno, i to u bilo kojem trenutku.

Zaštita osobnih podataka djece

Uzimajući u obzir posebnu osjetljivost obrade osobnih podataka kada su u pitanju djeca, Kraš obrađuje osobne podatke djece samo uz prethodnu izričitu privolu roditelja.

U dijelu prava i mogućnosti korištenja usluga web stranice Kraša, odnosno nuđenja informacijskih usluga izravno djetetu od strane Kraša (npr. www.igraoni.ca), sukladno

zakonu Kraš d.d. omogućuje, odnosno nudi, takve aktivnosti isključivo djeci koja imaju najmanje 16 godina. Za djecu mlađu od 16 godina potrebna je privola nositelja roditeljske odgovornosti nad djetetom.

Ograničenje odgovornosti

Iako poduzimamo dostupne tehničke, organizacijske i administrativne mjere zaštite osobnih podataka od slučajne ili namjerne zlouporabe, uništenja, gubitka, neovlaštene promjene ili pristupa ne možemo jamčiti da neki od osobnih podataka koje prikupljamo neće nikada biti slučajno otkriveni, suprotno odredbama ovdje opisanih zakonskih propisa i internih pravila Kraša.

Do najveće mjere dopuštene zakonom isključujemo odgovornost za štetu nanесenu korisnicima ili trećim osobama slučajnim otkrivanjem osobnih podataka.

Kontakt

Zahtjeve za ostvarivanje prava ili upite koji se odnose na obradu i zaštitu osobnih podataka možete uputiti na adresu voditelja obrade osobnih podataka:

KRAŠ d.d.

Ravnice 48, Zagreb

e-mail: zop@kras.hr

Zaštita okoliša

Kao društveno odgovorna kompanija, Kraš u području zaštite okoliša gospodari aspektima okoliša radi sprečavanja negativnih utjecaja, primjenjujući pritom postojeće propise, kao i načela i postavljene ciljeve sustava upravljanja okolišem prema normi ISO 14001.

Pri planiranju razvoja naših proizvoda vodi se računa o ekološki prihvatljivim sirovinama, kao i o ambalažnim materijalima, kako bi korišteni materijali producirali što manje otpada. Trajnu pozornost pridajemo racionalnom korištenju svih energenata, te provođenju stručnih edukacija usmjerenih na promicanje svijesti svojih zaposlenih.

U 2016. godini napravili smo dodatni iskorak za ostvarivanje budućih poboljšanja, odlukom o uvođenju i primjeni sustava upravljanja energetsom učinkovitošću prema normi ISO 50001.

Upravljanje energijom

Energija je od ključne važnosti za poslovanje svih vrsta industrijskih poduzeća ili drugih organizacija bez obzira na njihove djelatnosti te može predstavljati velik trošak za odvijanje djelatnosti. Osim gospodarskih troškova energije za organizaciju, prevelika potrošnja energije može izazvati štete za okoliš i velike gubitke za širu društvenu zajednicu zbog trošenja prirodnih izvora i doprinosa problemima globalnog zagrijavanja i klimatskim promjenama. Globalna primjena norme ISO 50001 doprinijet će djelotvornijoj uporabi raspoloživih izvora energije, većoj konkurentnosti i smanjenju ispuštanja stakleničkih plinova te drugih srodnih utjecaja na okoliš.

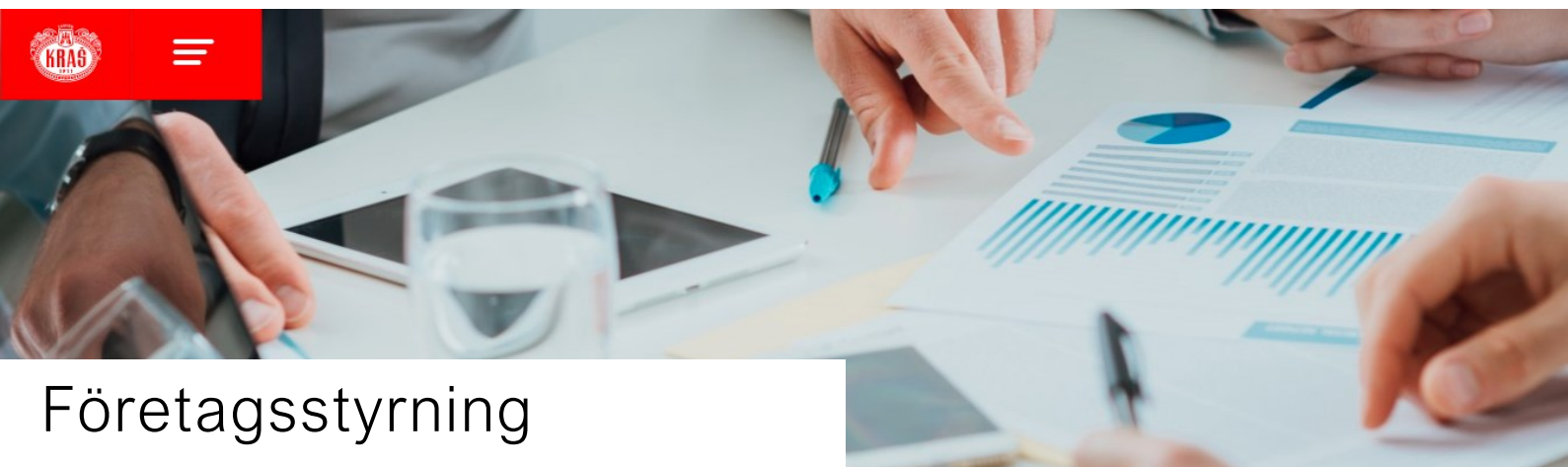
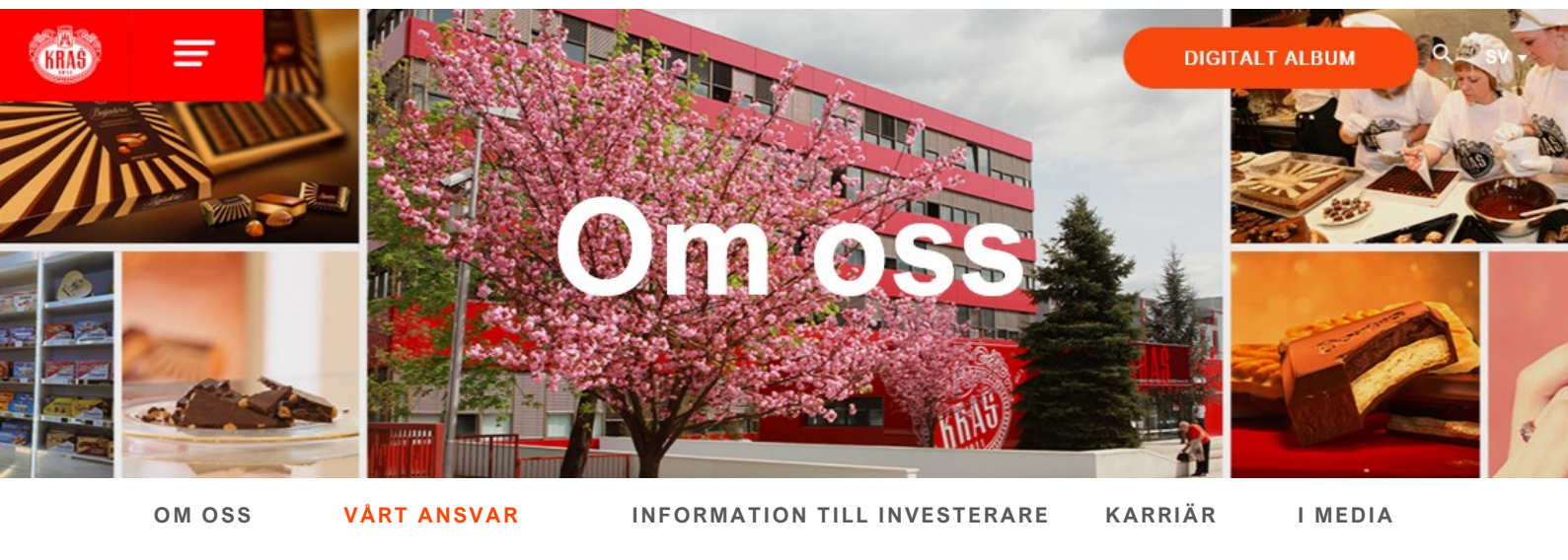
U 2016. godini napravili smo još jedan korak dalje, u području energetske učinkovitosti. Ispunjenjem zahtjeva norme ISO 50001 uspostavili smo i certificirali sustav upravljanja energetskom učinkovitošću, kojim smo sustavno uredili pitanja praćenja, mjerenja i potrošnje energenata: struje, plina i vode.

Sponzorstva i donacije

Kraš donacijama pomaže brojne humanitarne akcije. Socijalna osjetljivost i pružanje pomoći je dugi niz godina sastavni dio politike poslovanja Društva. Uz brojne jednokratne donacije kontinuirano razvijamo suradnju s raznim udrugama i ustanovama. Pri donošenju odluka o sudjelovanju u humanitarnim aktivnostima na prvom mjestu su nam djeca i želja da im pružimo sretne i slatke trenutke.

Företaget Kraš finns och utvecklar sin verksamhet på både sin hemmamarknad i Kroatien och internationella marknader samt inser vikten av att företag agerar på ett etiskt och ansvarsfullt sätt. Vi ser det som en nödvändig förutsättning för att utveckla relationer av hög kvalitet och sund konkurrens mellan affärspartner samt bidra till en väl fungerande kroatisk marknad och integration av den kroatiska ekonomin i internationella flöden.

Kvalitetsledning

Kraš var certifierad för sitt kvalitetsledningssystem enligt standarden ISO 9001 för första gången 1997, för 20 år sedan. Under den perioden byggde vi på bevis på ett väl inrättat och underhållet kvalitetssystem enligt riktlinjer och krav ställda av våra kunder och hängivna användare.

I samband med vidtagna kvalitets-, miljö- och energieffektiviseringsåtgärder fastställer vi verksamhetsmål som kontinuerligt övervakas, mäts och analyseras. Systemet kontrolleras och verifieras ständigt genom program för egenkontroll, internkontroll, kontroll av leverantörer, verifiering och bedömning av externa oberoende organ och ibland fasta eller potentiella kunder.

Uppfyllda kvalitets-, hälso- och säkerhetskrav på livsmedel, såväl som miljökrav, ledde till att Kraš har byggt upp ett införlivat ledningssystem som i dag innehåller standarderna ISO 9001, ISO 14001, IFS och HACCP samt är kosher- och halal-godkänt.

Skydd av personuppgifter

Kraš d.d. behandlar och skyddar dina personuppgifter i enlighet med gällande lagstiftning och interna regler.

Nedan finns en kortfattad beskrivning av Kraš behandling av personuppgifter för webbsidans användare, kunder, deltagare i tävlingar och liknande aktiviteter insamlade genom webbplatsen eller på ett annat sätt.

Personuppgifter

Personuppgifter, behandlade i enlighet med lagstiftning och Kraš interna bestämmelser, är alla upplysningar som avser en identifierad eller identifierbar fysisk person (till exempel personens namn och efternamn, adress, telefonnummer, e-postadress och så vidare).

Med personuppgiftsbehandling avses varje åtgärd eller serie av åtgärder som vidtas ifråga om personuppgifter, såväl på automatisk väg som manuellt, till exempel insamling, användning, lagring, bearbetning eller ändring, radering eller förstörelse.

Syfte med behandling och samtycke

Vi samlar in personuppgifter för särskilda, uttryckligt angivna ändamål och vi kommer att informera dig som en registrerad person om behandlingen, med andra ord dig som en person vars uppgifter kommer att bli samlade. Vi kommer också att inhämta samtycke till behandling av dina uppgifter vid behov, om så föreskrivs i lagstiftning.

Med samtycke menas ett frigivet och tydligt yttrande om behandling av dina uppgifter för det ändamål för vilket de samlades in.

Personuppgiftsbehandlingen ändamål innefattar konsumentinformation om befintliga och nya produkter samt andra marknadsföringsaktiviteter, deltagande i tävlingar och pristävlingar, urval av kandidater till ett jobb, svar på kundernas eller användarnas förfrågningar och dylikt.

Alla uppgifter som Kraš samlar in tillhandahålls frivilligt och därför ges samtycke med att bocka i rutan där ändamålet står vid varje elektronisk datainsamling genom att fylla i ett visst webbformulär.

Om personuppgifter samlas in skriftligen (postas), kommer det vid behov att erbjuda möjlighet att ge samtycke till att behandla personuppgifter. Det handlar oftast om tävlingar eller pristävlingar och då beskrivs hur samtycket ges i tävlingsregler, oavsett om det gäller deltagarens underskrift, en bock i rutan eller något annat.

Vi behandlar inte mer personuppgifter än verkligen behövs för din deltagande i en aktivitet.

Kategorier av insamlade uppgifter på Kraš webbsida och hur vi använder dem

Kraš d.d. samlar in information som inte kan identifiera enskilda användare, inklusive vilka webbplatser användaren besökt tidigare och senare än Kraš webbsida, användarens webbläsartyp och IP-adress. Godkända leverantörer och annonsörer kan samla in denna information automatiskt när du besöker den här webbplatsen genom kakor (cookies) och andra verktyg. Kraš d.d. använder uppgifterna för att lösa problem, administrera webbplatsen, utföra trendanalys, samla in demografiska uppgifter, analysera överensstämmelse med rättsliga bestämmelser och samarbeta med brottsbekämpande myndigheter.

Beroende på typ av aktivitet är viss information obligatorisk eller valfri. Om användaren inte lämnar obligatorisk information till en viss aktivitet när det är nödvändigt, kommer vi inte att tillåta deltagande i denna aktivitet. Kraš d.d. kommer inte att samla in personuppgifter genom sina webbsidor, mer precis användarens namn och efternamn,

adress, telefonnummer eller e-postadress, om användaren inte lämnar uppgifterna frivilligt genom ett kontaktformulär på webbsidan eller i en enkät, med givande av samtycke eller när det är tillåtet enligt gällande lagar och andra bestämmelser om skydd av personuppgifter.

Serverstatistik

Vår server på det globala nätet använder ett statistiskt program. Sådana program är typiska för alla webbservrar och inte bara för webbplatsen Kras.hr. Programmen hjälper med att identifiera information som mest eller minst intresserar våra användare. Det borde införas ett sådant program för att skapa en effektiv struktur på webbsidan Kras.hr samt mäta antalet besökare på vår webbsida.

Skydd och lagring av personuppgifter

Vi lagrar och skyddar de insamlade personuppgifterna konfidentiellt, oavsett om uppgifterna insamlades på ett elektroniskt eller skriftligt sätt, och vidtar alla nödvändiga tekniska, organisatoriska och administrativa skyddsåtgärder i enlighet med lagstiftning och Kraš interna regler.

Vi behandlar dina personuppgifter under så lång tid som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet för behandlingen och då raderar vi dem. Vid varje insamling av personuppgifter för en viss syfte, informerar vi dig om lagringsperioden för personuppgifterna.

Oavsett om den planerade lagringsperioden, kan du begära att personuppgifter som du lämnade med samtycke raderas när som helst (till exempel om du tar bort kontot). Dessutom rättigheten att radera dina personuppgifter, har du också rättigheten att se dina personuppgifter och rättigheten att korrigera dem vid behov när som helst.

Skydd av barns personuppgifter

Med särskilt skydd av barn vid behandling av barns personuppgifter i åtanke, behandlar Kraš barns personuppgifter endast med föregående, uttryckliga samtycke från barnets vårdnadshavare.

I delen med rättigheter och möjligheter av tjänstanvändning på Kraš webbsida, nämligen med Kraš tillhandahållande av informationstjänster direkt till barnet (genom till exempel tjänsten igraoni.ca), i enlighet med lagar, erbjuder Kraš d.d. sådana aktiviteter endast åt barn som är minst 16 år. För barn under 16 år krävs det samtycket från barns vårdnadshavare.

Ansvarsbegränsning

Fastän att vi vidtar tillgängliga tekniska, organisatoriska och administrativa skyddsåtgärder för personuppgifter mot oavsiktlig och avsiktlig förvanskning, förstörelse, förlust, otillåten ändring och tillgång, kan vi inte garantera att några av uppgifterna vi samlar in aldrig kommer att bli oavsiktligt röjande eller i strid med bestämmelserna i de här beskrivna lagstiftningarna och Kraš interna regler.

I största möjliga utsträckning som tillåts enligt tillämplig lag uteslutes vårt ansvar för skadan användare eller tredje parter har lidit på grund av att deras personuppgifter oavsiktligt röjs.

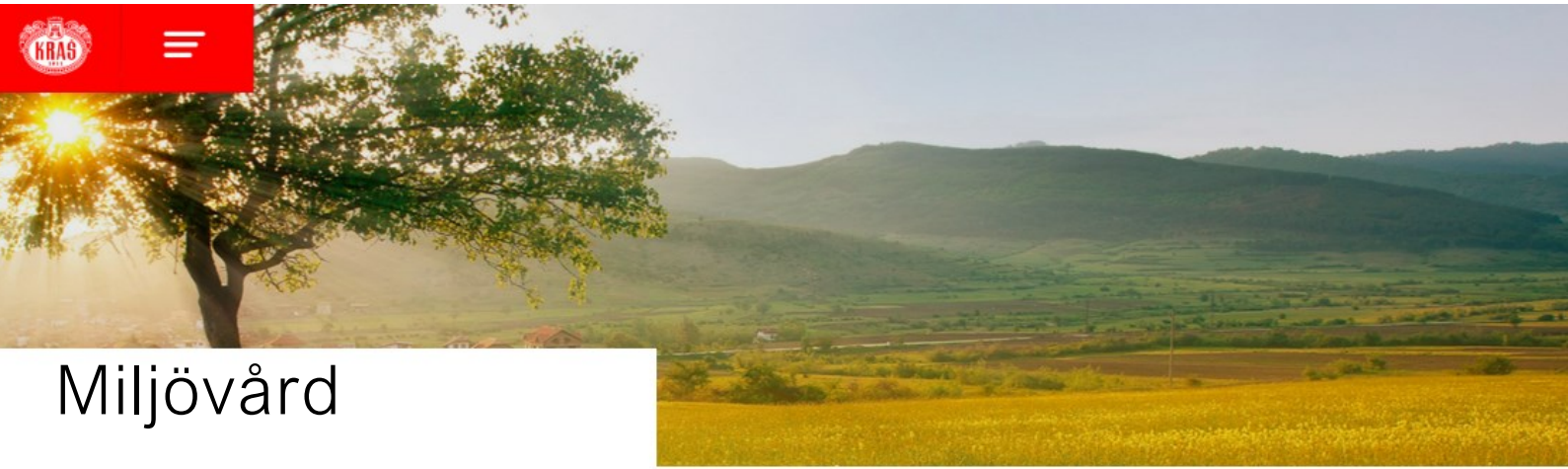
Kontakt

Vill du utöva någon av dina rättigheter eller om du har några frågor om behandlingen och skydden av personuppgifter, kan du vända dig till de personuppgiftsansvariga på:

KRAŠ d.d.

Ravnice 48, Zagreb

e-post: zop@kras.hr

Miljövärd

Kraš som ett socialt ansvarstagande hanterar miljöaspekter inom miljövärdområdet för att förhindra negativ påverkan genom tillämpning av gällande regler, principer och mål som miljöledningssystemet uppsatte enligt standarden ISO 14001.

När vi planerar utvecklingen av våra produkter, beaktar vi miljövänliga råvaror och förpackningsmaterial för att producera så att avfallet från de använda materialen ska bli så litet som möjligt. Vi är ständigt uppmärksamma på att använda energiprodukter på ett rationellt sätt och att genomföra vidareutbildningar för att främja medvetenheten hos personal.

År 2016 gick vi längre än så för att åstadkomma förbättringar i framtiden med beslutet att införa och tillämpa ett ledningssystem för energieffektivisering enligt standarden ISO 50001.

Energiledning

Energi har en avgörande betydelse för verksamheten av alla slags industriföretag och andra organisationer, oberoende av deras arbete. Därför kan energin utgöra en hög kostnad vid verksamheten. Förutom ekonomiska energikostnader för organisationen, kan alltför stora förbrukningen orsaka miljöskador och stora förluster för hela samhället för på det sättet förbrukas naturresurser och blir problem som global uppvärmning och klimatförändringar ännu värre. Tillämpning av standarden ISO 5001 på en global nivå kommer att möjliggöra en effektivare användning av energikällor som finns tillgängliga, ökad konkurrenskraft och minskat utsläpp av växthusgaser samt färre andra negativa miljöpåverkningar.

Vi gick ännu längre inom området av energieffektivitet år 2016. Med uppfyllande av standarden ISO 5001:s krav inrättade vi och certifierade ett ledningssystem för energieffektivisering som möjliggjorde att systematiskt ordna övervakning, mätning och förbrukning av energiprodukter, det vill säga strömmen, gasen och vattnet.

Sponsring och donationer

Kraš stödjer många humanitära insatser genom donationer. Social medvetenhet och bistånd har varit en integrerad del av vår företags affärspolicy i många år. Utöver många engångsdonationer, utvecklar vi ständigt samarbete med olika föreningar och institutioner. När vi beslutar om vårt deltagande i humanitära aktiviteter, tänker vi först på barn och vår önskan att de upplever lyckliga och söta stunder.

7. Källförteckning

Bokashi.se. (u.å.). *Bruksanvisning: EM Bokashi hinken köskompostering*. Hämtad 14 juli, 2022, från

https://www.bokashi.se/dokument/bibliotek/File/Bruksanvisning_Bokashi_EMstartkit_2e_sv.pdf

Hrvatska turistička zajednica. (u.å.). *Puna otoka*. Hämtad 5 juli, 2022, från <https://www.htz.hr/hr-HR/promo-materijali/brosure>

Kraš. (u.å.). *Naše odgovornosti*. Hämtad 4 augusti, 2022, från <https://www.kras.hr/hr/otama/nase-odgovornosti>

Muzeji grada Karlovca. (u.å.). *Odjeli i zbirke*. Hämtad 10 augusti, 2022, från <https://mgk.hr/gradski-muzej-karlovac/odjeli-i-zbirke/>

Pavelić, M. (2022). *Oni su bračni par iz IT industrije, "iz čiste ljubavi" rade igre inspirirane bajkama Ivane Brlić-Mažuranić*. Netokracija. Hämtad 5 jul, 2022, från <https://www.netokracija.com/nonogram-iz-davnine-mirinda-games-studio-188619>

Stiftelsen Sveriges Nationaldag. (u.å.). *Flaggregler och flaggtyper*. Hämtad 4 juli, 2022, från <https://nationaldagen.se/start/flaggan/flaggregler-och-flaggtyper/>

Stufvenäs Gästgifveri. (u.å.). *Utflyktstips: Vandra & cykla*. Hämtad 5 juni, 2022, från <https://stufvenas.se/wp-content/uploads/2020/02/Utflyktskarta2020.pdf>

Wedel, K. (2018). *Den stora flygelskjutningen i Shropshire*. Stampen AB & Litteraturbanken. Hämtad 31 maj, 2022, från <https://litteraturbanken.se/f%C3%B6rfattare/WedelK/titlar/DenStoraFlygelskjutningenIShropshire/text>